1974-36

MŪSU SPARNAI

OUR WINGS — Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
PUBLISHER — Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
ADDRESS — 5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

		Psl.
Dail. J. Dagys	SOLI DEO GLORIA (viršelis)	
Dail. J. J. Neimanai	VINJETĖS	
Kun. P. Dilys	VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI	2
Nemuno Dukra	BĖGA BALTAS TAKAS; NEMUNAS; MIELAI SESEI SIBIRO TREMTYJE	6
Eugenius Gerulis	AR JĖZUS YRA VIEŠPATS?	8
Kun. St. Neimanas	LIETUVIŲ EVANGELIKŲ BAŽNYČIOS VYRIAUSIOS TARYBOS VEIKLA VAKARŲ VOKIETIJOJE	12
Dagys	ATEIK; VISI, KAIP VĖJAS; KADAISE	25
Jurgis Jašinskas	POETAS STANISLOVAS DAGILIS	26
Jurgis Jašinskas	"PATIKSLINIMO" PARYŠKINIMAS	37
Kun. St. Neimanas	VALDIEČIŲ BAŽNYČIA	39
Dagys	ATMINK	40
Kun. St. Neimanas	ŠVENTIEJI METAI	41
Dagys	SAULEI LEIDŽIANTIS	42
Kun. P. Dilys	KUNIGO STASIO NEIMANO VEIKLA	43
V. Karosas	KUN. STASIO NEIMANO MINĖJIMAS	47
Dagys	DAR	51
K. Klastauskas	KUNIGAS PETRAS DAGYS	52
Dagys	PILIGRIMAS NAKTĮ PRIE TEMZĖS	55
Halina Dilienė	MARTYNAS ANYSAS	56
Jonas Kutra	BILLY GRAHAM	61
Dail. Dagys	PABLO PICASSO	71
M. Z.	NEKLAUŽADA	73
A. Rukša	KLAIDINGI KOMENTARAI	74
V. Karosas	KLAIDINGŲ KOMENTARŲ REIKALU	80
Dalyvis	XI EVANGELIKŲ ADVENTAS	84
* * *	KRONIKA	87

LEIDĖJAS — Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija
REDAKCINĖ KOMISIJA — Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ, Palmyra LAMPSATIENĖ, generalinis superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Arvydas RAMONIS
REDAGUOJA — Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.
ADMINISTRUOJA — Jonas PALŠIS, 5718 So. Richmond St., Chicago, Ill., 60629, U. S. A.
KAINA — AUKA

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSŲ SPARNAI

LIETUVIU EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951 1974 BIRŽELIS Nr. 36

Gener. suprt. kun. Stasiui NEIMANUI įteikto adreso, su minėjimo dalyvių parašais, titulinis viršelis. *Autorius — kurt. inž. Hermanas Pavilonis*

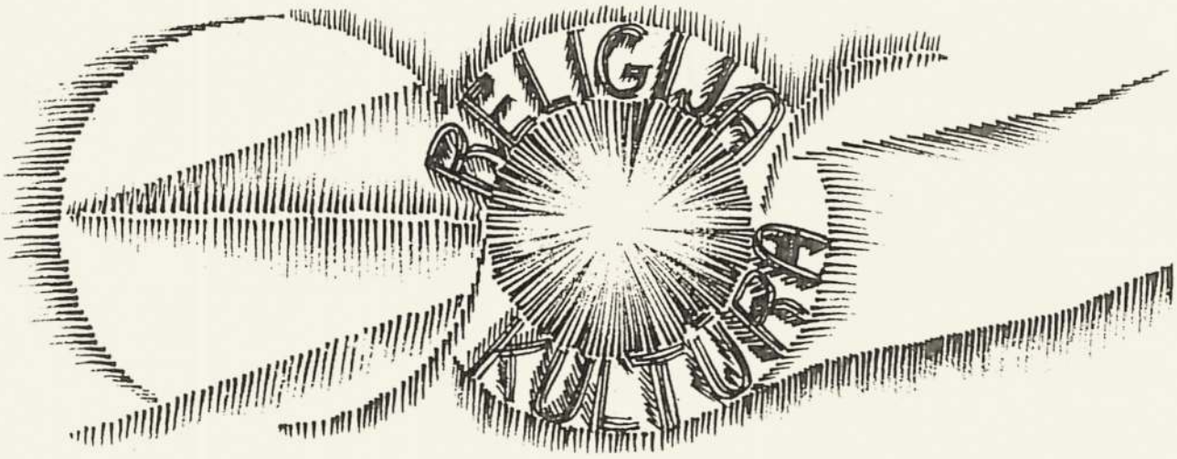

Kun. Povilas DILYS

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

"Ir jeigu trimitas duotų neaiškų garsą, kas ruoštųsi į mūšį?" I Laiškas Korintiečiams 14, 8.

Pasimetimas yra mūsų laiko ženklas. Apie tai gali paliudyti kiekviena mūsų gyvenimo sritis. Iš vienos pusės, daug šiandien girdime apie radikalinių pažiūrų grupes, kurios artinasi prie anarchizmo ir skelbia naikinantį nihilizmą, neigiant viską, ką žmogus atsiekė. Iš antros pusės, matome nemažai židinių konservatyviai nusistačiusių, kurių tikslas išlaikyti viską kas yra, bijant naujų, net pozityvių idėjų.

Religijos srityje mūsų karta nuėjo net taip toli, kad, pav., čia Chicagoje turime koplyčią, kurioje atvirai garbinamas šėtonas.

Tokioje dvasinėje aplinkoje atsidūrė mūsų tauta, - padalinta, prispausta. Ten-tėvų žemėje-ji gyvena be laisvės, be teisės atvirai išpažinti savo tėvų ir protėvių tikėjimą, be perspektyvos atgauti nepriklausomą tautinį gyvenimą. Tos pačios tautos dalelė esame mes čia, taip vadinamame, laisvajame pasaulyje. Jau trisdešimt metų gyvename Vakaruose, jau trisdešimt metų kovojame, kaip sugebame už nepriklausomybės atstatymą, gerai suprasdami, kad be bendro visuomeninio ir politinio pasikeitimo mūsų širdyse gyvenanti svajonė negali tapti tikrove. O tuo tarpu senstame. Vis daugiau ir daugiau mūsiškių randa čia savo amžiną poilsio vietą. Šiandien dar turime čia pažįstamų, draugų, o netrukus jau ir mūsų šeimos nariai, mūsų vaikai, net tie, kurie yra gimę išeivijoje, bus suaugę-moterys ir vyrai. Jie gavo dvasinį peną iš laikotarpio, kada tarp Vakarų ir Rytų viešpatavo "šaltasis karas", o dabar jie gyvena įtampos sumažinimo šešėlyje. Dvasiniai mes jų, o jie mus ne vi-

suomet suprantame ir tarpusavio ryšiai kartais lyg ir silpnėja.

Gera, kad nenustojame švęsti Vasario 16, kad metai iš metų turime galimybę patikrinti mūsų tautines jėgas, koordinuoti jas su karta, kuri vis daugiau perima lietuvių visuomeninę veiklą į savo rankas tiek tėvynėje, tiek ir išeivijoje.

Mums, religinei bendruomenei, kelrodžiu yra Dievo Žodis, tas pats Žodis, kuris jau daug kartų istorijoje buvo švyturiu įvairioms tautoms ir joms nurodė geresnę ir šviesesnę ateitį. Tuo žodžiu rėmėsi ir apaštalas Povilas, kada norėjo sutaikinti savo parapijiečius Korinte, kai norėjo duoti jiems naują dvasią-Viešpaties autoriteto dvasią. Jis paėmė pavyzdį iš kariško gyvenimo, kada kariuomenė yra trimitu padrąsinama kovoti, arba pasitraukti atgal.

"Ir jeigu trimitas duotų neaiškų garsą, kas ruoštųsi į mūšį?" Iki šiai dienai tarp istorinių pasakojimų yra išlikęs vienas iš Napoleono karų Italijoje. Pastebėjęs, kad mūšis lyg ir baigiasi pralaimėjimu, Napoleonas pasišaukė trimitininką ir įsakė jam duoti ženklą kareiviams pasitraukti. Bet tas atsakė: "Pone generole, nežinau pasitraukimo melodijos, bet tik paraginimo stoti į mūšį". Po to, kai trimitininkas davė aiškų garsą toliau kovoti, Napoleono karių nuotaika pakilo ir kautynės buvo laimėtos.

Mes žinome, kad mūsų kovoje dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo daug faktorių yra prieš mus. Tai neabejotinai silpnina mūsų valią toliau veikti. Todėl yra labai svarbu mums ir tiems lietuviams, kuriems rimtai rūpi laisva ir nepriklausoma Lietuva, kiekvieną Vasario 16 išgirsti trimito garsą, šaukiantį ne į rezignaciją, ne į prisitaikinimą prie Lietuvoje susidariusių sąlygų, bet garsą raginantį kovoti už teisingą reikalą: už laisvę ne tik mums, bet ir kiekvienam tiesą mylinčiam žmogui. Kaip kadaise Korinto mieste dvasinė laisvė buvo paremta Dievo Žodžiu, taip ir dabar mūsų tauta privalo savo veiklą, savo planus ir uždavinius grįsti gyvojo gyvenimo versme-Dievo Žodžiu ir netrukdyti Dievui valdyti pasaulį ir lemti mūsų likimą. Tuo būdu šiandieninė Tautos Šventė neapsiriboja vien susirinkimais, prisiminimais iš kovų už laisvąją Lietuvą, bet ji turi svarbią dvasinę reikšmę. Trimito garsas šaukia šiandien kiekvieną lietuvį: Būk pasiruošęs toliau kovoti, toliau aukoti savo dvasines jėgas Lietuvos reikalui. Neužmiršk, kad toje kovoje tu privalai pasiduoti Viešpačiui ir Jo valiai. Šiandien taip pat reikia paklausti savęs: Kiek dar turime vyrų ir kiek moterų bijančių Dievo? Juk tik tokie žmonės turi teisę kalbėti apie laisvę, nes juk Dievas yra laisvės šaltinis .

Istorijoje mes pastebime, kad žmogus ieško autoriteto. Be autoriteto prasideda chaosas. Pav., pradedant įkūnyti gyvenime gerai apgalvotą planą, tuojau privalome arba pavesti vienam žmogui prižiūrėti jo išpildymą, arba rinkti keletą asmenų, kurie sudarytų vykdomąją valdybą. Vėliausiais laikais atsirado neskaitlingos žmonių

grupės, ypatingai tarp jaunuolių, kurie nenori pasiduoti jokiam autoritetui. Tai būtų, kaip jie tvirtina, jų asmeninės laisvės suvaržymas. Betgi gyvenimas parodė, kad tokie bandymai visiškai nerealūs. Labai greit, jau po kelerių tokio gyvenimo metų, atsiranda tarp jų "vadas". Jis pradeda nustatyti griežtus potvarkius.

Krikščionių Bažnyčia irgi nebuvo laisva nuo kovos. Įdomu yra tai, kad visuomet kiekvienoje organizacijoje, kiekvienoje valstybėje (Bažnyčia čia nėra išimtis), kai vietoje Dievo autoriteto atsistodavo arba "vadas", arba absoliutinis valdovas, arba net kolektyvas dviejų ar trijų žmonių, -anksčiau ar vėliau prasidėdavo kovos dėl valdymo ir tokia tvarka žlugdavo. Galima pasakyti, kad autoritetyvinių sistemų istorija yra šiandien mums ir mūsų jaunajai kartai rimtas perspėjimas, kaip nereikia dirbti nepriklausomybės atstatymo darbo, kaip lengvai galima suklysti, kaip greit galima pasiduoti gundymui: vietoje Dievo, garbinti žmogų.

Todėl gerai įsiklausykime į trimito garsą: ar tas garsas stiprina mūsų valią kovoje už tautos gerovę, ar jis yra klaidingas? Pav., JAV nepriklausomybės deklaracija prasideda žodžiais: "Visi žmonės sukurti lygūs ir turi teisę laisvai gyventi"... Čia matome pasidavimą Dievo autoritetui, čia girdime aiškų trimito garsą: "Eik, kovok už laisvę, už lygybę!" Nelengvas yra užsimojimas mūsų tarpe pakartotinai kalbėti apie Dievo valią mūsų veikime. Esame krikščionys, o krikščionių kelias yra sunkus.

Dažnai mėgstame didžiuotis mūsų praeitimi. Su vidujiniu dvasiniu pasitenkinimu prisimename mūsų reformacijos veikėjus Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčioje, arba Didž. Lietuvos Kunigaikštijos vyriausybėje 16 ir 17 amžiuje. Bet tai, ką jie padarė anuo laiku Bažnyčiai ir valstybei, buvo galima tik todėl, kad mūsų protėviai rimtai rėmė savo nutarimus ir veiklą Dievo Žodžiu. Amžinoji gyvojo Dievo galia yra ta pati ir šiandien: ji gali pašalinti prieštaravimus, abejones, kliūtis mūsų kelyje į laisvę.

Mes ev. reformatai esame nedidelė krikščionių bendruomenė mūsų tautoje ir neretai jaučiame vienišumą net mūsų samprotavimuose. Mūsų visų uždavinys yra semtis stiprybės iš praeities ateičiai. Praeitis, neabejotinai, yra ženklas, kad Dievas veikia, bet krikščionių tikėjimo esmė yra būsimieji dalykai. Tikėjimo vaisiai yra prieš mus.

Laiškas Žydams sako: "Tikėjimas užtikrina mums tai, ko viliamės, įrodo tikrovę, kurios nematome. Bėkime mums paskirtose lenktynėse, žiūrėdami į savo tikėjimo vadovą ir atbaigėją Jėzų" 11, 1; 12, 1. Viešpats Dievas klausia mus, reformacijos palikuonis: Argi mes įstengsime teisingai suprasti mūsų protėvių patyrimus tikėjimo srityje? Juk Dievas leido, kad iki šiol esame gyvi, egzistuojame kaip organizuota Bažnyčia pavergtoje tėvynėje ir čia išeivijoje. Visagalis iki šiol nenusisuko nuo mūsų, atrodo Jis turi savo

planą dėl mūsų. Dažnai Dievas pasireiškia silpnume. Niekuomet Bažnyčios moralinė stiprybė nepriklausė nuo jos narių skaičiaus. Argi mūsų paskirtis nėra-pozityviai, nenuilstamai atkreipti dėmesį į reikalingumą apšviesti tautinį darbą Dievo autoriteto spinduliais?

Mes visi ilgimės laisvės. Visa tauta, be tikėjimo skirtumo, vieningai kovoja už laisvę. Tepadeda jai rašytojo Stefan Zweig žodžiai: "Be autoriteto laisvė degeneruojasi ir labai greit artinamės prie chaoso, bet autoritetas virsta tironija, jeigu jis nėra apribotas laisvės idėjos". Čia ir glūdi religinių žmonių tautinis uždavinys: dabar ir, po laisvės atgavimo, visą laiką koordinuoti tuos du principus-laisvę ir valstybės autoritetą..

Mūsų čia laukia nemažai darbų. Laisvę galima pasiekti tik per tiesą. Be tiesos, be bekompromisinio jos gynimo, nėra laisvės. Aleksandro Solženicyno atvejis tą pilnai patvirtina. Jis kovojo už tiesą savo krašte, bet atrado daug veidmainiškumo ir pas mus-laisvajame pasaulyje. Nemažai humanitarinių organizacijų, daugelis valstybių paskelbė atitinkamus pareiškimus ryšium su rašytojo ištrėmimu. Tylėjo tik krikščionių Bažnyčios, didelės-pasaulinio masto religinės organizacijos, net tos, kurioms ir mūsų Bažnyčia priklauso. Gėda joms! Argi jos užmiršo Kristaus žodžius: "Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas... Tiesa išlaisvins jus" Jono Ev. 8, 32; 14, 6.

Mes, mažų Bažnyčių kunigai ir nariai, nebegalime tikėti jų skelbimu, mes nebegalime laukti pagalbos iš jų. Tuo atveju jos netarnauja tiesai.

Bandykime dabar sukonkretinti nepriklausomybės dienos svarbumą:

1. Mes patys privalome pasiduoti Dievo Žodžiui;

2. Mes privalome suprasti, kad kovoje už laisvę negali būti kalbos apie laisvę tik Lietuvai, bet visiems. Ta prasme Solženicynas yra mūsų sąjungininkas;

3. Mes privalome blaiviai įvertinti lietuvių religinę padėtį.

Tik po to pridėsime ranką prie arklo ir nenuilstamai arsime dvasinę širdžių dirvą tų mūsų tautiečių, kuriems rūpi tiesos ir laisvės ieškojimas. Žiūrėdami su viltimi į ateitį, laukdami trimitininko ženklo, melskimės kartu su visa tauta:- Viešpatie, grąžink laisvę Lietuvai! Amen.

Pasakytas pamokslas Lietuvos Nepriklausomybės minėjimo dieną Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje, Chicago, 1974 m. vasario 24 d.

0

Ne gerbuvio laipsnis nulemia žmogaus laimę, bet širdžių santykiavimas ir mūsų pažiūra į gyvenimą. Kaip vienas, taip ir kitas randasi mūsų galioje ir tai reiškia, kad žmogus visados gali būti laimingas, jei tik jis to nori, ir, kad jo niekas nuo to negali sutrukdyti.

Aleksander Solženicyn

NEMUNO DUKRA

BĖGA BALTAS TAKAS

Bėga baltas takas
Į svajų rūmus,
Gal laimužės raktas
Debesų laivuos?
Baltas debesėli,
Laimės raktas kur?
Klauski tėviškėlės,
Neieškok svetur.
Vai!... Takai užžėlę
Tėviškės laukuos...
Varge, vargužėli!
Kas mane paguos?
Laimės neprišauksiu, -
Retas svečias čia,
Ašarą nubrauksiu
Tyliai, paslapčia.
Berželiu siūruosiu
Prie gimtų namų,
Gegule raudosiu
Prie tėvų kapų.
Bėga baltas takas,
Bėga į namus,
Tavo laimė, - sako, -
Tėviškėj atbus.

Ji seniai paklydo
Sutemų miške.
Be šviesos palydų,
Kaip surast man ją?
Paglemžė ją toliai
Aukso praeities,
Negaliu ikšioliai
Vis nurimt išties.
Vienišas berželis
Pina sau kasas...
Ko man širdį gelia
Kas atspės? vai kas?
Ak, lyg tas berželis
Vienišas kely,
O tačiau... globoja
Apvaizda meili.
Tiesiu, lyg į saulę,
Aš į ją rankas,
Tenedrums pasaulis
Valandas šventas.
Visos jos ataustos
Atdūsiais giliais,
Ašarėlėm praustos
Vakarais tyliais.

Bėga baltas takas
Į šviesos rūmus.
Nuojauta man sako
Laimė ten nubus.

NEMUNAS

O line, žiede Nemuno,
Ilgiuosi aš tavęs!
Skubi tu, lyg į nežinią,
Putojančia srove.
Veji tu mano praeitį
Negrįžtamai tolyn,
Jos vaizdą mielą, žavintį
Neši jau užmarštin.
Atgręžkie savo vagą tu,
Jaunystę man grąžink!
Lenktynių bėgsim vėl kartu
Tėvynės saulės link.

Prof. dail. A. Varno kūrybos darbų apžvalginė paroda, švenčiant jo 95 metų amžiaus sukaktį, buvo surengta Lietuvių Tautiniuose Namuose. Parodos atidarymo metu kalba prof. dail. Adomas VARNAS. Chicago, 1974.IV.6 Nuotr. M. Nagio

MIELAI SESEI SIBIRO TREMTYJE

Rašau pasiilgus, sesule Rūtele,
Iš tavo brangiosios tėvučių šalelės,
Iš ten,kur palinkę berželiai rymoja
Ir apie laimingą vaikystę byloja.
Menu, kai Šešupės krantais bėginėjom,
Kai dar gimnazistės rūbelį dėvėjom,
O grįžtant namučių, kai lankos kvepėjo,
Ir Višakis mielas daina mus lydėjo.
Bėgiojant laukais vyturėlis čireno,
Namuos gi ant jovaro gandras klegeno.
Kieme, ten paraudę nuo saulės ir vėjo,
Brangieji tėveliai ramiai triūsinėjo.
Menu, kai po tėviškės pievas Birutė
Kartu su Danute skrajojo linksmutės,
Laimingos... Jos pienių vainikais dabinos!
Šviesi juk vaikystė vargų dar nežino.
Bet laikui vis bėgant šis vaizdas pakito:
Po plačiąją erdvę paukšteliai išsklido.
Gi šiandien... Vien skausmą širdyj mūs pasėjęs
Sodyboj gimtojoj bestūgauja vėjas...

Eugenius GERULIS

AR KRISTUS YRA VIEŠPATS?

Ekumeninis sąjūdis šiems metams pasirinko šūkį "Jėzus Kristus yra Viešpats". Užgirdus tą šūkį ne vienam kyla klausimas: jei Dievas Tėvas, simboliškai tariant, sėdi savo amžiname visagalybės soste, o Jo dešinėje yra Jėzus, tad ar galime Jėzų tituluoti dangaus ir žemės karaliumi? Ar turime tam biblijinio pagrindo? Ar nenusikalstame monoteizmui? Ką tuo reikalu mums sako 2000 metų krikščionijos tradicija?

Biblijinis pagrindas

Minėtas šūkis "Jėzus Kristus yra Viešpats" paimtas iš Povilo laiško filipiečiams 2, 9-11. Ten rašoma: "Dievas labai išaukštino Jėzų ir dovanojo Jam vardą viršijantį kiekvieną vardą, kad Jėzaus vardu lenktųsi kiekvienas kelis tų, kurie yra danguje ir žemėje, ir po žeme ir, kad kiekvienas liežuvis išpažintų, jog Jėzus Kristus yra Viešpats, Dievo Tėvo garbei".

Pats Jėzus sako, kad Dievas Tėvas perdavė Jam visą galią danguje ir žemėje. Apie tai rašoma daugelyje vietų Šv. Rašte. Remdamiesi Biblija, puošti Jėzaus vardą Valdovo, Viešpaties ar Karaliaus titulais pilnai galime.

Šv. Rašte Jėzus yra tituluojamas net 420 kartų, 1). Tie Jam skirti titulai yra labai įvairūs-nuo kukliausio Dievo Avinėlio iki paties aukščiausio Karalių Karaliaus. Apr. 17, 14.

Jėzaus atvaizdas laiko tekmėje

Pirmųjų amžių krikščionys iki V šimtmečio mėgo įsivaizduoti Jėzų labai jauną, švelnaus veido, bebarzdį jaunuolį. Tą matome anų laikų statulose ir paveiksluose. Pav., Laterano muziejuje "Gerasis Ganytojas".

IV šimtmečio pabaigoje, Romos IV susirinkime 382 m. paskelbus Trejybės dogmą, Jėzaus atvaizdas žmonėse ėmė keistis. Nuo V ir VI š. Jėzus pradedamas vaizduoti vyresnio amžiaus, rimtas ir vyriškas, ilgais, pečius siekiančiais, plaukais, trumpa barzda, didelėmis akimis, griežto žvilgsnio. Pav., Petro ir Marcelino katakombų.

Besiaiškinant Trejybės dogmą iki XIII š., 2) ir dėl įvairių kitų priežasčių, tiek Rytų Bizantijos, 3), tiek ir Vakarų religiniame mene Jėzaus atvaizdas dar daugiau sugriežtėjo, įgavo net rūstumo bruožų, 4). Į tokį baisų valdovą ir visus baudžiantį teisėja Jėzų viduramžių žmonės nebedrįsdavo maldomis tiesioginiai kreiptis. Rūstųjį Jėzų ėmė pakeisti Jo švelnutė ir motiniškai užjaučianti Marija. Taip tarp žmogaus ir Dievo tarpininkų skaičiui augant, žmogaus asmeninis intymumas su Dievu mažėjo, 5).

Lietuvos sahara prie Baltijos jūros

Reformacijos pradininkai ryžosi žmogui grąžinti originalų gelbėtoją, pilną malonės, nors ir dangiškai didingą, bet mielą ir artimą Jėzų. Jį tokį mes pradedame matyti Renesanso mene, 6).

Laikui bėgant, deja, ir šis kelias nuvedė krikščioniją į kitą Jėzaus vaizdo kraštutinumą. Ypač anglosaksų kraštuose Jėzus su šūkiu "Jezus saves", tapo toks viską atleidžiantis ir visiems išganymą lengvai duodąs namiškis, kad žmonėse pradėjo blėsti pagarba bet kokiam autoritetui; išbluko kaltės ir atgailos gilesnis suvokimas bei rūpestis būti vertais Dievo malonei.

Katalikų pastangos

Tiek vienų, tiek ir kitų Bažnyčių vadovai susirūpino atstatyti žmonėse Jėzaus tikrąjį vaizdą. Protestantų pastovesnis prisirišimas prie Kristaus mums yra žinomas, todėl pažvelkime, kas tuo reikalu nuveikta pas katalikus.

Šio šimtmečio pradžioje, nors minėtas Marijos kultas buvo pa-

čiame žydėjime ir vis tebeaugo, pop. Pijus X (1903-1914) religinį akcentą, daug kam visai nelauktai, perkėlė ant Jėzaus, paskelbdamas šūkį "Instaurare omnia in Christo"-visa atnaujinti Kristuje, 7). Kitas popiežius ta pačia linkme žengė toliau. Pijus XI (1922-1939), vienintelis iš popiežių aplankęs 1920 m. Lietuvą, 1925 m. įvedė naują bažnytinę šventę-Kristaus Karaliaus šventę. Protestantams įdomu dar ir tai, kad jis nurodė šią naują šventę švęsti kasmet spalio mėn. paskutinį sekmadienį, bemaž kartu su evangelikais, švenčiančiais Liuterio Reformacijos dieną spalio 31, 8). (Pop. Povilas VI šį simbolinį sutapimą pašalino, nukeldamas minėtą šventę į lapkričio mėnesį...). Romos Bažnyčios atgimstančią meilę Kristui apvainikavo pop. Jonas XXIII (1958-1963), sušaukdamas Vatikano II susirinkimą ir paskelbdamas pro kristišką šūkį-Aggiornamento, 9).

Kaip matome, tiek religiniai meno kūriniai, tiek vienų ar kitų Jėzaus titulų akcentavimas, arba pasirenkami atitinkami teologiniai šūkiai refleksuoja esamą žmonių dvasinį stovį bei nurodo ko kas stokoja ir ko kas siekia.

Tad ir šiemetinis šūkis-Jėzus Kristus yra Viešpats-nėra tušti žodžiai, o svarbi ir prasminga apraiška, šviečianti krikščionijos istoriniam keliui.

Žinių šaltiniai:

1) Hertel's "The Holy Bible", 1941, Names & Title applied to Jesus.

2) Laterano IV susirinkimas 1215 m.

3) "The Ukrainian ICON of 12-18 centuries", by S. Hordinsky.

4) Tulūzoje, Maiestas Domini arba dail. Duccio (1255-1319) "Christ appearing to his disciples".

5) Miriam "The Virgin of Nazareth", by V. Buksbazen: įvestas relikvijų garbinimas 788 m., šv. vanduo-1000 m., rožančius-1090 m., ausinė išpažintis-1215 m., skaistykla-1439 m.

6) "The Life of Christ as portrayed by the old Masters", 1961, by E. Chamberlayne.

7) "Liet. Enciklopedija", XXII t., 486 psl. ir "Kat. Katekizmas", 1960, vertė kun. P. Manelis.

8) "Romos Kat. Mišiolas", 1967 m., 769 psl., išleido liet. jėzuitai.

9) "The Documents of Vatican II", by W. M. Abbott, S. J., 1966.

0

Nežiūrint, kokiam dalykui tu tarnausi, laikykis realybės. Realybė gi yra dvasia, siela, meilė, dorovė, Dievas ir amžinybė. Tik su jais mes gyvename pilną gyvenimą pilnoje visiškoje tikrovėje. Toks gyvenimas turi tikrą ir aiškią prasmę ir yra laimingas.

Thomas Masaryk

Kas veža — tą ir plaka (bronza) DAGYS

Daug vargo patyriau

Aš gailiuos (medis) DAGYS

Kun. St. NEIMANAS

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ BAŽNYČIOS VYRIAUSIOS TARYBOS VEIKLA VOKIETIJOJE

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 35)

Suvažiavimas padarė bendrus nutarimus, pirmus teisėtus lietuvių evangelikų bažnytiniam gyvenimui tremtyje vadovautis. Priėmė sekančias rezoliucijas: 1) Kreiptis į visus lietuvių evangelikus kunigus, prašant jų patarnauti mūsų evang. tautiečiams ir parapijiečiai prašomi padėti kunigams įsikurti ten, kur jie labiau reikalingi; 2) Stengtis aprūpinti kiek galima daugiau stovyklų dvasiniu patarnavimu; 3) Pasistengti, kad visose stovyklose, kur yra mokyklinio jaunimo, būtų sutvarkytas evangelikų tikybos dėstymas; 4) Artimiausiu laiku atspausdinti katekizmą ir kitas bažnyt. knygas; 5) Leisti evangelikams laikraštį; 6) Parengti taisykles Vyr. Bažn. Tarybai rinkti ir pravesti rinkimus; 7) Susirišti su viso pasaulio ev. Bažnyčiomis ir bažnytin. organizacijomis, jas painformuojant apie mūsų būklę ir siekimus; 8) Šiuos suvažiavimo aptartus ir svarbiais pripažintus reikalus pavesti vykdyti išrinktai laikinai tarybai.

Į laikiną lietuvių evangelikų vyriausią bažnytinę tarybą buvo išrinkti: kun. J. Pauperas, kun. S. Neimanas, dr. O. Stanaitis, J. Grigolaitis, A. Puskepalaitis. Suvažiavimas išrinko prof. dr. Povilą Jakubėną Liet. Ev. Vyr. Bažnytinės Tarybos vakarų zonoms garbės pirmininku ir pasiuntė jam sekančio turinio raštą: "Didžiai Gerbiamam Generaliniam Superintedentui prof. dr. kun. P. Jakubėnui. Vykdydami lietuvių ev. kunigų ir bažnytinių veikėjų suvažiavimo 1946 m. gegužės 30 d. Hanau nutarimą ir valią, šiuo turime didelę garbę Tamstai pranešti, kad minėtas suvažiavimas vienbalsiai nutarė Tamstą, Didžiai Gerbiamas Generalinis Superintendente ir Didis Lietuvos Ev. Bažnyčios Darbuotojau ir lietuvių Tautos Veikėjau, išrinkti Lietuvių Evangelikų Vyriausios Bažnytinės Tarybos vakarų zonoms Garbės Pirmininku. Atmindami Tamstos nuveiktus Lietuvoje didelius darbus bažnytinėje, kultūrinėje, mokslinėje ir visuomeninėje srityje, tikime, kad savo gausių prityrimų brandintais patarimais mums padėsite tremtinių sąlygose organizuotai rūpintis mūsų bažnytiniais reikalais. Tamstai asmeniškai linkime daug Dievo palaimos ir sveikatos, kuo ilgiau mums padėti brangiais patarimais ir remti mūsų bendrą darbą.

Lietuvių Evangelikų Laikina Vyriausioji Bažnytinė Taryba Vakarų zonoms" (Parašai: dr. O. Stanaitis, kun. lic. Jonas Pauperas, J. Grigolaitis, A. Puskepalaitis, kun. S. Neimanas).

Į bažnytinį darbą dar įsijungė kunigai: A. Gelžinis, Bumbulis,

Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčios Sinodo, įvykusio 1927 m. birželio mėn., dalyviai prie ev. liuteronų bažnyčios Tauragėje (iš k. į d.) —
I-je eilėje sėdi šie kunigai: Julius Stanaitis, Martynas Lokys, Augustas Wymeris, dr. Kristupas Gudaitis — paskustinis konsistorijos prezidentas, N.N., prof. dr. V. Gaigalaitis, suprt. Sroka (Šakiai), N.N., Valentinas Gailius, doc. Jonas Pauperas, Adomas Gelžinius, Erikas Leijeris;
II-je eilėje šie kunigai: kairėje — Martynas Bumbulis (Vištytis), dešinėje — Rudolfas Wymeris.
Priekyje ant žolės klūpo buvę Ev. Teologijos fakulteto studentai: N.N., Brazauskas, A. Balčiauskas (reformatas), M. Preikšaitis — kunigauja Los Angeles, J. Gavenis — kunigauja Lietuvoje

Reizgys, Klumbys, V. Kurnatauskas, P. Dilys, o vėliau-D. Jurkaitis, J. Stanaitis, P. Šimukėnas. Sveikatai leidžiant Spakenbergo stovykloje pamaldas atlaikydavo ir gener. superintendentas prof. P. Jakubėnas. Dar 1946 m. bėgyje buvo suspėta sutvarkyti dalis priimtų suvažiavimo nutarimų, įvedant mokyklose tikybos pamokas, įsteigiant sekmadienio mokyklas, išrėnkant parapijų tarybas.

Suvažiavimas Hanau stovykloje užtruko 3 dienas. Atvykusieji buvo apnakvydinti ir pavalgidinti dėka visų stovyklos lietuvių solidarumo ir stovyklos vadovybės pirmininko Povilo Gaučio rūpesčiu iš UNRRA virtuvės, už ką jiems buvo reiškiama nuoširdi padėka. Dėka kanauninko F.Kapočiaus apsilankymo mūsų suvažiavime, prasidėjo glaudesnis bendradarbiavimas, -dalinimasis tremtinių vargais ir džiaugsmais.

Savaitei praėjus, Hanau stovykloje įvyko Vakarų zonoms lietuvių katalikų kunigų suvažiavimas, į kurį buvo pakviesta ir lietuvių Ev. Laikina Vyriausioji Bažn. Taryba. Suvažiavusius dvasiškius pasveikinau sekančio turinio raštu: "Giliai pajutę tą krikščioniškos meilės šilumą, kurią į mūsų suvažiavimą Kristaus Dangun Žengimo šventėje čia pat Hanau atnešė Šv. Sosto delegato kanauninko F.

Kapočiaus nuoširdus sveikinimas, mes, lietuviai evangelikai, šiandien Jums, mieli broliai katalikai Ganytojai, susirinkę apmąstyti ir sustiprėti dvasia, linkime Paties Gerojo Ganytojo palaiminimo. Mūsų tėvų žemėj šiandien gilios kančios mėgina mūsų brolių tikėjimo ir dvasios vertybes. Gilaus skausmo sunkumas aptemdė tą rūpintojėliais ir kryžiais papuoštąją šalį, kur mūsų sodybos ir bočių kapai. Dažnai savo maldose mes paklausiame: "Dieve, kodėl taip apleisti mūsų broliai, kada vėl grįšime į tėvynę, grįšime pas savus?" Bet kaip tikinti vėl guodžiamės tuo, kad Dievo keliai mūsų protu neištiriami. Tikėjimas mus moko, kad po Golgotos seka prisikėlimas; juo tamsesnė naktis, tuo skaistesnis rytas. Mieli broliai katalikai, melskime mūsų Lietuvai laisvės, kad Visagalio ranka praskintų mums kelius į tėvų žemę, laisvą nuo engėjų ir siaubingo smurto, kad bendrų vargų išmėginti ir nuskaidrinti vėl Lietuvoje mūsų bažnyčiose galėtume garbinti Tą, kuris nužemina didžiūnus ir išaukština nužemintuosius. Hanau, 1946 m. birželio 4 d. Parašai: dr. O. Stanaitis, kun. S. Neimanas, J. Grigolaitis".

Atrodo, kad Kanauninkas pastebėjo būtus kai kuriuos nesklandumus tarpkonfesiniame stovyklų gyvenime, kuriuos atitaisė savo "instrukcijoje kapelionams", nes lietuvių Ev. Bažnytinė Taryba pasiuntė 1946. X. 27 d. sekantį raštą: "Jo prakilnybei, Šv. Sosto Legatui kanauninkui F. Kapočiui. Už malonų dėmesį, persiunčiant mums "Instrukcijas Kapelionams" nr. 3 nuorašą, kurių 22 str. taip gražiai išreiškia bendradarbiavimą ir su evangelikų dvasiškiais, reiškiame gilią padėką. Kartu turime garbę pranešti, kad š. m. lapkričio 9-10 d. Lebenstedte, britų zonoje, lietuvių tremtinių stovykloje įvyks lietuvių evangelikų kunigų ir parapijų atstovų suvažiavimas (sinodas). Nuoširdžiai kviečiame, Jūsų Prakilnybe, mūsų suvažiavimą pagerbti savo apsilankymu. Tvirtai tikime, kad Kristus laimins mūsų pastangas dirbti bendros lietuvių krikščioniškos bendruomenės ir tautos ateities labui. Su brolišku sveikinimu, Liet. Ev. Bažnytinė Taryba. Parašas: Kun. S. Neimanas, Reikalų vedėjas".

Pildant pirmojo suvažiavimo nutarimą, Liet. Ev. Bažnytinė Laikinoji Taryba 1946 m. lapkričio 9-10 d. Lebenstedt lietuvių stovykloje (anglų zonoje) sušaukė steigiamąjį lietuvių evangelikų sinodą. Jame dalyvavo 62 balsavimo teisę turį parapijų atstovai ir kunigai. Suvažiavimui pirmininkavo mkt. Martynas Purvinas, sekretoriavo mkt. Fr. Šlenteris ir kurt. Mykolas Zablockas. Sinodas, apsvarstęs eilę einamųjų Bažnyčios klausimų, išrinko Liet. Ev. Vyriausią Bažnyčios Tarybą: pirmininku-dr. O. Stanaitį, nariais-kun. Fr. Barnelį, kun. St. Neimaną, Joną Grigolaitį ir Adolfą Klemą. Senjoru buvo išrinktas kun. J. Pauperas, vicesenjoru-kun. A. Keleris.

Tuo laiku jau buvo užmegzti ryšiai su Pasaulio Bažnyčių Taryba (PBT) Genevoje ir su kitomis Pabaltijo Bažnyčiomis. Ilgiausiai tartasi emigracijos, šalpos, ypač iš stovyklų pašalintų žmonių tei-

Steigiamojo Liet. Evang. Sinodo prezidiumas (iš k. į d.): sekretoriai: mkt. Fr. Šlenteris, kurt. M. Zablockas, N.N., kun. Jonas Pauperas (Sinodo pirm.), mkt. M.Purvinas, kun. St. Neimanas. *Lebenstedt, 1946.XI.9-10*

sių apgynimo reikalais. Daugumai lietuvių evangelikų gyvenant britų zonoje ir Vyr. Bažn. Tarybos (VBT) būstinei esant Hanau (amerikiečių zonoje), buvo nutarta ir išrinkta atskira Zoninė Taryba britų zonai, į kurią įėjo: kun. A. Keleris, kun. M. Preikšaitis, teisininkas M. Nagys, Kr. Kikutis ir A. Gintautas. Vienas pirmųjų Tarybos darbų buvo visuotinė lietuvių evangelikų registracija Vakarų Vokietijoje. Gyvenant išsisklaidžius visose trijose (anglų, amerikiečių ir francūzų) Vakarų Vokietijos zonose, dvasinis aptarnavimas buvo gana sudėtingas, kai tam darbui visą savo laiką skirti ne visi dvasiškiai galėjo. Kai kuriems kunigams tekdavo būti daugiausia kelionėse.

Didesnėse stovyklose veikė evangelikų jaunimo rateliai, chorai. Įsisteigė ir du trūbininkų orkestrai: Neustadte ir Spakenberge Jono Pareigio ir Viliaus Klimkaičio dėka. Jaunimui daugiau laiko britų zonoje skyrė kun. J. Urdzė, amerikiečių zonoje-kun. A. Trakis. Buvo surengta eilė iškylų, biblijos kursų, jaunimui pritaikintų parengimų ir kt.

Giesmyno trūkumas buvo tik 1948 m. patenkintas. Atspausdintas "Aistija" Kassel-Mattenberg spaustuvėje, kurios vedėjas Kinastas rūpinosi visus iškylančius spausdinimo trūkumus reikiamai pašalinti. Iki tol buvo naudotasi mažesniais giesmynais, parūpintais kun. A. Kelerio ar kun. M. Preikšaičio. 1947 m. sausio 8 d. buvo atspausdintas, pirmosios lietuviškos knygos 400 metų sukakties proga, kun. J. Paupero paruoštas, Liet. Ev. Vyr. Bažnytinei Tarybai pavedus, Mažasis dr. Martyno Liuterio katekizmas "Atžalynas" Weilheim spaustuvėje.

Lietuvių Ev. Vyriausiai Bažnytinei Tarybai nepajėgiant leisti 1946 m. numatytą laikraštį, nuo 1947 m. sausio mėn. buvo pradėta spausdinti rotatoriumi mėnesiniai 2-jų puslapių "Pranešimai". Pirmame "Pranešime" kreiptasi: "Tikėjimo broliai! Norint sudaryti ryšį tarpVyr. Bažn. Tarybos ir parapijų, neturint kitų galimybių Jus informuoti, leidžiame šį "Pranešimų" lapelį, kol pavyks sukurti savo evangelikų laikraštį. Kunigai prašomi po pamaldų su šio informacijų lapo turiniu supažindinti parapijiečius".

Privačia iniciatyva 1947 m. rugpiūčio 23 d. pasirodė Lübecke "Evangelikų Kelias". Jo išleista rotatoriumi tik 9 numeriai. Jam sustojus, 1948 m. buvo jau spaustuvėje spausdinamas laikraštis "Sandora", kurio suspėta išleisti tik 5 numeriai. Paskutinis numeris ir vėl buvo rotatoriumi spausdintas dėl finansinių sunkumų ir prasidėjusios emigracijos. "Evangelikų Kelią" ir "Sandoros" tris numerius redagavo mkt. Fr. Šlenteris, o paskutinius du "Sandoros" numerius redagavo Tarybos narys A. Klemas ir mkt. A. Vėlius.

Liet. Vyr. Bažn. Tarybai pavestą darbą vykdyti, jos nariai kas savaitę susirinkdavo pas pirm. dr. O. Stanaitį, kuris savo pareigas eidamas parodė ryžtingą uolumą ir atsidavimą pasiimtam darbui.

Į vargą patekusiems tremtiniams padėti, pirmučiausiai atsiliepė Lietuvių Protestantų Sąjunga JAV, kurios steigėjas ir siela buvo dr. Mykolas ir Alena Deveniai, Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios kuratoriai. Dr. Mykolas Devenis, pats atlaikęs sunkiausius tremtinio kvotimus, atjautė ir pramatė, kad čia bus reikalinga platesnio masto pagalba. Reikalinga bus parūpinti atvykstantiems į JAV darbo, buto garantijas, skubi pagalba stovyklose esantiems. Įsteigdamas Protestantų Sąjungą, apjungė visus norinčius broliams, seserims padėti. Supažindinimui platesnės visuomenės su Protestantų Sąjunga, Californijoje leido "Gimtinės Garsai", kurio redaktoriumi buvo kun. Petras Dagys. Jam pirmajam iš lietuvių evangelikų kunigų pavyko iš Švedijos atvykti į JAV. Pradžioje Bažnytinė Taryba norėjo "Gimtinės Garsus" padaryti Vyr. Bažn. Tarybos laikraščiu ir per jį palaikyti ryšius su tremtiniais, bet praktiškai to padaryti nebuvo įmanoma, nors iš Amerikos laikraštis buvo gaunamas nemokamai, bet jo išsiuntinėjimui reikėjo lėšų. Taryba iš pasiturinčių gavėjų paprašė po 1 RM. Pirmutinis atsilygino Vilius Šneideris iš Hannoverio stovyklos.

1947 m. balandžio mėn. "Pranešimai" Nr. 3 yra tilpusi žinutė, kad Taryba gavo "Gimtinės Garsų" 1, 2 ir 3 Nr. tik po 100 egzempliorių, kiti buvo pasiųsti: 50-Jakužaičiui, 50-Simonaičiui ir po kiek mažiau-prof. P. Jakubėnui, kun. Bumbuliui ir K. Plepiui. Parašyta Amerikon, kad mums, centrui, prisiųstų didesnį egzmpl. skaičių. Virš minėtiems asmenims būtume dėkingi, jei atliekamus numerius prisiųstų į Hanau, kun. S. Neimanui.

Tremtinius paremti taipgi rūpinosi inžin. Pijus Žiūrys ir kurt.

Steigiamojo Liet. Ev. Sinodo atstovai. Pirmoje eilėje (iš k. į d.): kun. A. Trakis, Stanaitytė, kun. J. Pauperas, brandmajoras Šimkus, Mažž. Lietuvos Tarybos pirm. Ed. Simonaitis, M. Purvinas, E. Balceris, kun. St. Neimanas, kun. J. Urdzė, kun. A. Gelžinius, B. Barnelienė, žurn. J. Grigolaitis, kun. A. Keleris, dr. J. Kregždė. Lebenstedt, 1946.XI.9 - 10

Hypapija Yčienė-Žiūrienė, pasiųsdami tremtiniams nemažai siuntinėlių ir parūpindami darbo ir buto garantijas emigracijai. Dėl screeningų "Pranešimai" Nr. 3 taip rašė: "Mums rašo Lietuvai Vaduoti Sąjungos pirm. p. Žiūrys, kad screeningų reikalu yra padaryti reikiami žygiai Washingtone. Be to, dedamos pastangos ir emigracijos reikalu ir yra vilties, kad emigracijos įstatymas būsiąs pakeistas".

"Pranešimai" Nr. 5 pranešė, kad iš Lietuvių Protestantų S-gos JAV gauta pašalpa ev. studentams. Taryba prašė ev. studentus, norinčius gauti pašalpą, prisiųsti jai trumpą savo curriculum vitae.

Ryšium su Protestantų S-gos ir p.p. Žiūrių šelpimo veikla, Vyr. Bažn. Taryba parašė jiems: "Iki šiol Liet. Ev. Vyr. Bažn. Taryba, pasiremdama Lebenstedto Sinodo nutarimu, palaikė ryšius atskirai su Protestantų S-ga JAV iš vienos pusės ir su Liet. Ev. Vyr. Tarybos įgaliotine Hypatija Yčiene-Žiūriene iš antros pusės. Buvo manyta, kad vieni ir antri galės savarankiškai dirbti ir lietuviams evangelikams sunkioje tremties būklėje padėti. Taryba šia proga nori pareikšti, kad ji Protestantų S-gai ir p. H. Y. Žiūrienei už nuveiktus darbus bei suteiktą paramą yra dėkinga ir aukštai vertina visus jų padarytus žygius liet. evangelikų tremtinių pozicijai užsienyje sustiprinti. Dabar paaiškėjo, kad Europoje esančių tremtinių likimas artinas prie galutino sutvarkymo, -prie emigracijos klausimo išsprendimo. Čia JAV protestantams teks atlikti daug

skubių ir svarbių darbų. Sąryšyje su tuo Taryba turės, reikalui esant, daryti didelės reikšmės skubius sprendimus. Kadangi Protestantų S-gos valdyba ir įgaliotinė H. Y. Žiūrienė, kaip patyrėme, nedirba kontakte, neįmanoma bus Tarybai tartis skubiais klausimais su dviem atstovais, kurie tarpusavyje neturi ryšių... Taryba atstovauja visus evangelikus lietuvius tremtyje ir nenori, kad evangelikų vienybė būtų skaldoma. Taryba pageidauja, kad evangelikus atstovautų Amerikoje organas, kuris turėtų galimai didesnį pasitikėjimą... Taryba pageidauja, kad į vieną organą šalia dr. Devenio įeitų ir kurt. H. Y. Žiūrienė, nes šie asmenys žinomi ne tiktai lietuvių protestantų gyvenime, bet ir pasaulinėje protestantų veikloje... Taryba, kuri yra bažnytinis organas, priversta savo šį pageidavimą pareikšti, norėdama išvengti evangelikų veikloje politikos... Taryba tikisi, kad šis jos pageidavimas, atsižvelgiant į padėties rimtumą, bus teigiamai įvertintas ir prašo tarp savęs skubiai užmegzti kontaktą ir apie rezultatus jai pranešti". Atsakymo į šį Tarybos raštą nebuvo sulaukta.

Registracijos reikalu "Pranešimai", 1947 m. sausio mėn. Nr. 1 konstatuota, kad Vyr. Bažn. Taryba iki šiol yra gavusi iš amerikiečių zonos 35 sąrašus su 620 šeimų arba 1784 asmenis; iš britų zonos-43 sąrašus su 1763 šeimom arba 5503 asmenis ir iš prancūzų zonos-137 asmenų sąrašą.

Šalpos reikalu "Pranešimai" 1947 m. balandžio mėn. Nr. 3 pranešė, kad daug mūsų tautiečių, pašalintų iš stovyklų, atsidūrė bėdoje ir juos reikia sušelpti. Tam tikslui Taryba steigianti šelpimo fondą ir visi prašomi aukoti.

Emigracijos reikalu "Pranešimai" Nr. 4 rašė: "G. Stratton, respublikonų partijos atstovas kongrese, įnešė įstatymo projektą priimti 400,000 išvietintų į JAV. Birželio 5 d. kongresas, pagaliau, pradėjo projektą svarstyti. Šiame projekte yra naujas išvietintų asmenų-DP apibūdinimas: tai asmenys įstatymo išleidimo metu gyvenę Vokietijoje, Austrijoje ar Italijoje ir: 1) Išvykę iš savo gyvenamosios vietos II Pasaulinio karo įvykių pasėkoje; 2) Negalį ir nenorį grįžti į savo kraštą dėl persekiojimų ar persekiojimų baimės sąryšyje su rase, religija ir politiniais įsitikinimais. Kongrese yra ir tokių atstovų, kurie siūlo išvietintus grąžinti jėga į jų kilmės kraštus. Yra ir priešingų organizacijų, bet už įstatymo priėmimą pasisakė prez. H. Trumanas, užsienio, karo ir darbo ministerijos ir daugybė tautinių organizacijų. Svarbu, kad prieš keletą savaičių savo nuomones pakeitė Amerikos Darbo Federacija ir Industrijos Organizacijų Kongresas. Naujas emigracijos įstatymas į JAV reikalavo, kad DP, norįs emigruoti, turi būti atvykęs į Vokietiją, Austriją arba Italiją tarp 1939 m. rugsėjo 1 d. ir 1945 m. gruodžio 22 d. Be to, jis turi būti 1948 m. sausio mėn. 1 d. gyvenęs Italijoje arba Vak. Vokietijoje ar Austrijos vakarinių pajėgų oku-

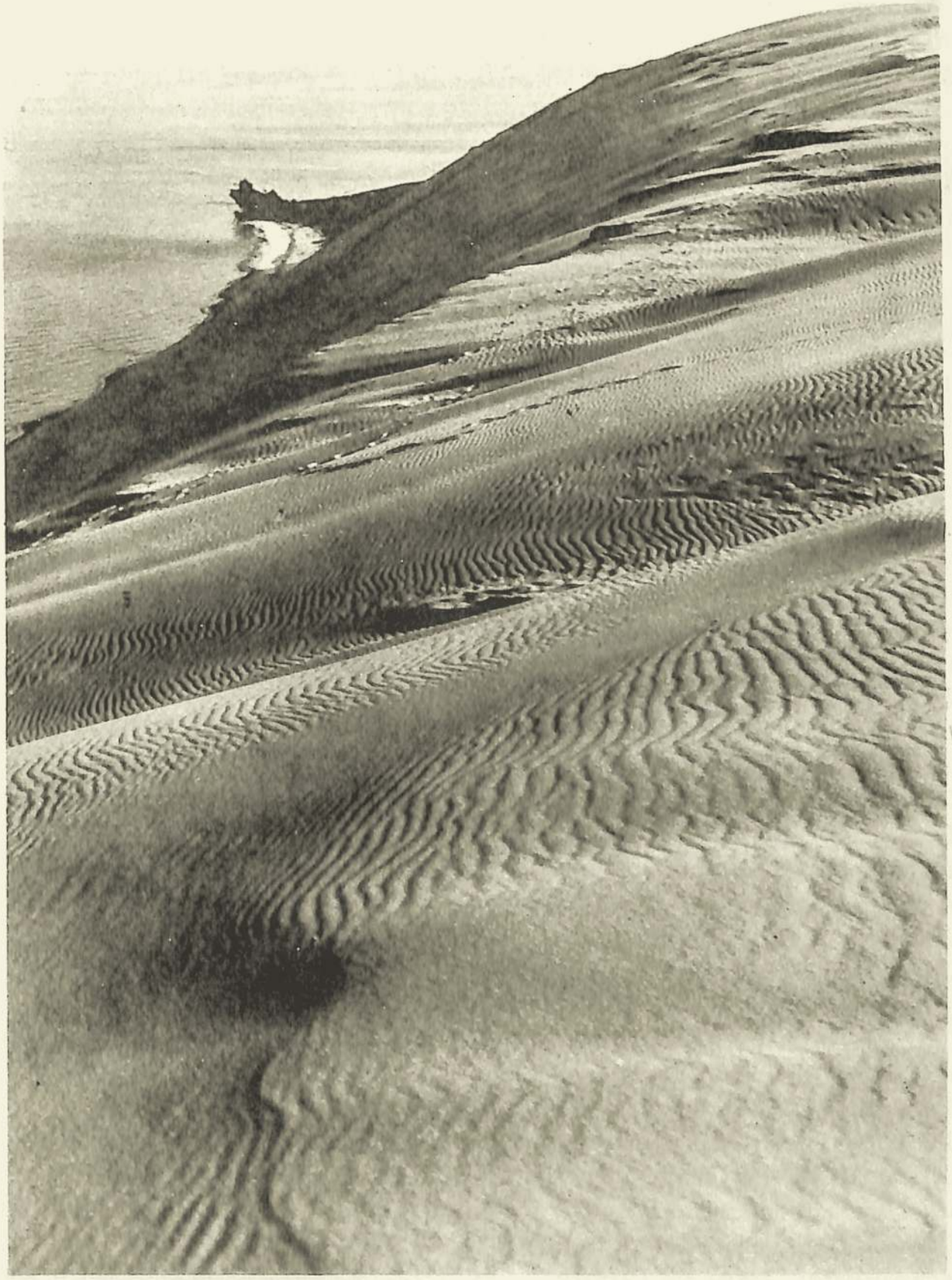

Baltos kopos blizga saulėje

puotose zonose. Patiekti garantijas, kad jis atvykęs į JAV gaus tinkamą darbą ir butą, neatimdamas jų iš vietinių gyventojų ir netaps valstybei našta"...

Lebenstedto Sinodas nutarė, kad parapijos dalį savo pajamų skiria Vyr. Bažn. Tarybai. Tų parapijinių mokesčių dalį iki 1947 m. sausio mėn. atsiuntė šios stovyklos: Flensburg per Drejerį-321 RM, Flensburg per Gerkę-140 RM, Seedorf per Gintautą-400 RM, Neustadt per Tumosaitį-101 RM, Tolk per Asmoną-310 RM, Stöcken per Bendiką-107 RM, Greven per Gerulį-29 RM, Eckerförde per Užpurvį-98 RM, Wolterdingen per Paulikaitį-42 RM, Meerbeck per Lingaitį-25 RM, Schleswig per Stanaitytę-313 RM, Ocker per Kurą -46 RM, Drogahn per Dirvelį-73 RM, Rippner per Valutį-52 RM. Pavasarį iš kun. Nelson buvo gauta 1000 RM ir iš Hanau kooperatyvo "Nemunas" 500 RM. Vėliau kiekvieną mėnesį Taryba skelbė aukojusių ir sumokėjusių stovyklų sąrašą.

Šių stovyklų ir gyvenviečių lietuviai evangelikai palaikė ryšius su Taryba: Klein Wittensee, Wehnen, Oldenburg, Kiel, Bergenhusen, Schwarzbeck, Lebenstedt, Zell, Wedel, Mürwick, Göttingen, Deinsen, München, Lübeck, Wunsidel, Fulda, Grumby, Uchte, Itzehoe, Lingen, Bamberg, Watenstedt, Lehrte, Schweinfurt, Augsburg, Hanau, Mützelberg, Rotenburg, Drage, Augustdorf, Bėrgenhisen, Oker, Geesthacht, Tübingen, Bayreuth - Wendelhöfen, Bevern, Dornstadt, Eckerförde, Freiburg, Schwebisch-Gmünde, Gross-Solchen, Hannover, Holzheim, Friedrichstadt, Glaustahl, Levesen, Würzburg-Zell, Mattenberg b. Kassel, Strasburg (šis sąrašas nepilnas).

Liet. Ev. Vyr. Bažn. Tarybos 1947 m. piniginė apyskaita: Pajamos: 1) 1946 m. likutis 1,850.90 RM; 2) 1947 m. bažnyt. mokesč. 15,265.65 RM; 3) dr. V. Gaigalaičio paminklui aukos-3,043.50 RM; 4) Pajamos už katekizmą- 624.50 RM.

Išlaidos: 1) Rašoma mašinėlė-3,000 RM; 2) katekizmo spausdinimas -3,612 RM; 3) sąrašų spausdinimas- 695 RM; 4) pašalpoms išmokėta-1,520 RM; 5) korespondencijai-188,04 RM; 6) rašomasis popieris ir formuliarų spausdinimas-585,70 RM; 7) dr. V. Gaigalaičio paminklui- 2,857 RM; 8) giesmyno spausdinimas-5,000 RM; 9) įvairios išlaidos-1,025 RM; 10) šių metų likutis-2,301.84 RM. Vyr. Bažn. Tarybos raštinės reikalus tvarkė kurt. Mykolas Zablockas.

Vyr. Bažn. Taryboje Hanau lankėsi eilė užsieniečių svečių ir įgaliotinių: tremtinių rėmėjas kun. Nelsonas, Protestantų S-gos atstovė kurt. Alena Devenienė, Oliver Beguin, Secretaire de la commission oecumenique pour l'aid spirituelle aux prisonniers de querre, Adolf Freudenberg, Sekretär der Oekumenischen Flüchtlingskommis, Paul G. Empie, New Yorko Pasaulio Liuteronų Bažnyčios Tarybos direktoriaus pavaduotojas ir p. Jan Bucko, Europos Bažnyčių S-gos įgaliotinis ir kt. Svečiai teiravosi apie mūsų būklę

Biblijos kursų dalyviai. I-je eilėje (iš k. į d.): dr. Fr. Bintakis, dr. J. Bruožaitis, Mak. Traušys, kun. A. Trakis, prof. Treus (kursų vedėjas), kun. M. Kavolis, kun. J. Stanaitis, mkt. O. Liaudinskienė, kun. St. Neimanas, kurt. V. Karosas, mkt. A. Velius. Berchtesgaden, 1949.VII.21 - VIII.3

ir žadėjo teikti moralinę ir materialinę paramą.

Liet. Ev. Taryba stengėsi savo atstovus pasiųsti ir į šaukiamus bažnytinius suvažiavimus. "Pranešimai" Nr. 1 parašyta: "Esslinge susikūrė baltų tautų bažnytinė taryba, kuri palaiko ryšį su Pasaulio Bažnyčių Taryba Genevoje. Per ją pažadėta parama pinigais ir daiktinėmis gėrybėmis. Mums ten atstovauja senjoras kun. J. Pauperas. Kun. Juozas Urdzė sausio mėn. išvyko į Šveicariją dalyvauti Pasaulio Bažnyčių Tarybos rengiamuose kursuose krikščioniškam jaunimui auklėti. Kun. Urdzė ypač domisi jaunimo reikalais, dėl to galima tikėtis, kad jis grįžęs dar sėkmingiau galės dirbti krikščioniško jaunimo judėjime".

"Pranešimai" Nr. 3 praneša: "Š. m. nuo birželio 30 d. iki liepos 6 d. įvyksta Lunde, Švedijoje Pasaulio Liuteronų Federacijos kongresas. Atstovai suvažiuoja iš viso pasaulio, net iš Kinijos. Tarp kitko bus svarstomas ir DP klausimas. Lietuvių Vyr. Tarybą šiame kongrese atstovaus senj. J. Pauperas, vicesenjr. A. Keleris, kun. A. Trakis ir teis. J. Grigolaitis".

"Pranešimai" Nr. 5 rašo: "Š. m. birželio 24 d. Stuttgarde įvyko Ekumeninės Tarybos pabėgėlių sekcijos sukviestas suvažiavimas. Dalyvavo šios sekcijos pirmininkas Carter. Lietuvius atstovavo senj. lic. J. Pauperas ir dr. O. Stanaitis, kurie Vyr. Tarybos vardu įteikė atitinkamą memorandumą".

Apie galimybes emigruoti į kitus kraštus Taryba, "Pranešimai" 1947 m. balandžio mėn., informuoja: "Emigracijos reikalas vis dar

nėra išryškėjęs. Mūsų likimas priklauso ne tik nuo pasaulio politikos raidos, bet ir nuo valdžios, kurios žinioje esame. Tad ir mūsų emigracija gali būti tik dalinai savanoriška. Canada iki šiol įsileido tik tokius europiečius, kurie turi artimų giminių. Manoma, kad greitu laiku priims žymų DP skaičių. JAV iki šiol įsileido, palyginti, mažą žmonių skaičių. DP galėjo išvykti tik iš amerikiečių zonos. Argentina, Paragvajus ir Venecuela sutinka priimti žymų DP skaičių. Brazilija yra atsiuntusi spec.misiją. Chili sutinka priimti 2000 šeimų, sudarytų iš kvalifikuotų pramonės ir žemės ūkio darbininkų. Bolivija sutinka priimti mažą skaičių, o Peru, Columbija ir Ecuadoras yra dar neapsisprendusios".

Prasidėjo neskaitlingas emigravimas į Australiją. Labai žiūrėta, kad šeimoje būtų užtektinai darbui tinkamų narių. Į Naująją Zelandiją išvažiavo darbingi darbų kuopos DP vyrai.

Pradžioje protestantams emigruoti į JAV padėdavo Church World Service. Vėliau prasidėjo skirstymas atskiromis konfesijomis. Katalikai turėjo stiprią tam reikalui savo organizaciją. Liuteronai turėjo-Liutheran World Federation. Reformatai pasiliko prie Church World Service. Metodistai, baptistai ruošėsi padėti savo Bažnyčios nariams atskirai. Visos organizacijos rodė, kad jos nenori padėti tikybiniai indeferentiškoms šeimoms.

1948 m. balandžio mėn. senj. J. Pauperas atsisakė iš pareigų ir išvyko į JAV, perduodamas savo pareigas vicesenj. A. Keleriui. Atvykęs į Chicagą, visus būvusius savo parapijiečius, neatsižvelgiant į jų tautybes, jungė į Ziono parapiją.

1948 m. rugpiūčio 9 d. kun. Fr. Barnelis paprašė Liet. Ev. Tarybos pirmininką jį iš turėtų pareigų atleisti. Pareiškime rašė:"Aš ir toliau savo širdimi būsiu Jūsų tarpe ir neatsisakysiu, reikalui esant, padėti. Labai norėčiau, kad mūsų draugiški santykiai, kuriuos aš aukštai įvertinu, dėl to nenukentėtų. Tepadeda Viešpats Dievas mums visiems".

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia Tremtyje 1948 m. birželio 24 d. Klein Wittensee sušaukė savo Sinodą ir išrinko Kolegiją. Tad antrasis lietuvių evangelikų Sinodas Imbshausene, įvykęs 1948 m. gruodžio 7-12 d., pakeitė 1946 m. Sinodo priimtą Bažnyčios statutą ir jį pritaikė vien Liuteronų Bažnyčios reikalams. Į Liet. Ev. Liuteronų Vyr. Bažnyčios Tarybą išrinko: A. Gintautą, M. Purviną, dr. K. Gudaitį, dr. O. Stanaitį, A. Klemą, dr. M. Kavolį. Senjoru ir Vyr. Bažnyčios Tarybos pirmininku išrinko kun. A. Kelerį, vicesenjoru ir jaunimo vadovu-kun. A. Trakį ir generaliniu sekretoriumi-mkt. Fr. Šlenterį. Nuo tada nustojo veikusi Liet. Ev. Vyriausioji Bažnyčios Taryba, kuri buvo apjungusi visus lietuvius evangelikus.

Einant lietuvių evangelikų kunigo pareigas, aprūpinant ir aptarnaujant kartu ir liuteronus ir reformatus, teko ne tik krikštyti, su-

tuokti ir laidoti, bet, tur būt, daugiausia liudininkų pagalba surašyti gimimo, jungtuvių, mirimo aktus ryšium su emigracija. Lietuvių kalba surašytų metrikų vertimo tikslumą patvirtindavo IRO Legal Counsellor, kuriuos, kaip galiojančius, emigracijos įstaigos pripažindavo.

Pirmas mano patarnavimas stovykloje buvo Kosto Vegio su Petronėle Petrikaite sutuoktuvės. Jaunavedžiai po kelių dienų išvyko užsienin, tik ne kaip dabar priimta povestuvinėn kelionėn, bet į Belgiją darbams kasyklose. Jaunasis-Skrėbiškių kaimo ūkininkas, Biržų reformatų parapijos narys; jaunoji-Platelių miesto audėja, buv. fabriko vedėja, R. Katalikų tikėjimo. Pakrikštytųjų sąraše pirmoji buvo įrašyta Birutė, Edita Budvilaitė. Pirmieji gi amžinybėn išlydėti: gyvenęs už stovyklos ribų-Artūras Visockis, sūn. Aleksandro iš Purviniškių kaimo, ūkininkas, Virbalio liuteronų parapijos narys, 65 metų amžiaus; palaidotas Bad Nauheime. Antras-miręs Mattenbergo stovykloje-buvo Jonas Vanagaitis, Papudupių km., Ragainės aps., Mažosios Lietuvos visuomenininkas, palaidotas greta neseniai mirusios žmonos. Laidotuvėse dalyvavo visa stovyklos lietuvių bendruomenė.

Prisiminus tuos stovyklavimo metus, iškyla atmintyje gyvieji ir jau mirę asmenys, su kuriais teko kartu tartis, dalintis džiaugsmu ir vargais. Kartu parodo, kur mūsų žmonių būta, kur jų nukeliauta ir kur užbaigta žemiška kelionė. Visur ir visuomet buvo patirta gera valia ir visų bendras susirūpinimas dėl Lietuvos laisvės. Žiūrėdamas atgal į mus skiriantį trisdešimt metų tarpą, pastebiu, kad anuo metu buvę jautrūs tautiečių tarpe tikybos, tautybės klausimai stovykliniame gyvenime, šiuo metu jau yra praradę savo turėtą reikšmę. Širdyse dauguma buvo ir liko Lietuvos pasiilgę vaikai. Po vienu stogu, dažnai suspaustai, tvora aptvertose ir sugriautose kareivinėse gyvendami, pergyvenimų paveikti ir evangelijos dvasios pažadinti, -suartėjome.

Liet. Ev. Vyr. Bažn. Taryba 1947 m. rugpiūčio mėn. "Pranešimuose" rašė: "Kuo didesnis mumyse tikrojo gyvo tikėjimo pasiilgimas, tuo ryškiau iškyla Jėzaus Kristaus asmenybė mūsų sąmonėje, tuo labiau pajuntame, kad tik Kristus turi jėgų ir įtakos į žmonių sielas. Žmonės ieško, kuria, bando, klysta, linksta į dešinę, į kairę ir pagaliau vėl sugrįžta išvargę, apvilti, gyvenimo vėtyti ir mėtyti, sustoję ties Nukryžiuotu, kelia į Jį savo tikėjimo akis ir šaukia jau neabejodami: "Viešpatie, pas ką mes beeisime, Tu, tik Tu vienas turi amžinojo gyvenimo žodžius". Jo vieno mes laikomės.

---o---

Niekada neturime pasidaryti abejingi. Mes esame teisūs, jei mes konfliktus vis giliau pergyvename. Rami sąžinė yra velnio išradimas.

Albert Schweizer

Aleksoto tiltas per Nemuną. Kaunas, 1973 m. birželis *Nuotr. dr. A. Šabanienės*

Vytauto Didžiojo bažnyčia, kur kunigavo rašytojas kanaun. J. TUMAS - VAIŽGANTAS. Kaunas, 1973 m. birželis *Nuotr. dr. A. Šabanienės*

DAGYS

ATEIK

Tavęs aš, kaip sakalas laisvės, ilgiuosiu.
Tave, kaip balandį burkuojant, menu,
aš tau ir numirdamas dainas dainuosiu, -
ateik tik, ateiki ir būki kartu.

Ateik čia ir būk akyse vis tu mano,
o širdys mūs laimę skaitys iš žvilgsnių;
nereiks mums bodėtis, nereiks žodžių tvano,
nereiks nei pajacų, kas ūpą keltų.

Ateik tik, ateiki, tavęs aš ilgiuosiu.
Gyvenimas liūdnas ir taip neramu,
o tau ir numirdamas dainą dainuosiu,
ateik tik, ateiki ir būki kartu.

VISI, KAIP VĖJAS

Praslinko daug žmonių pro šalį,
Tarytum vėjas per laukus, -
Bet ar jie išmynė takelį,
Ar jie pasakė mums, kas bus?...

Ir aš slenku taip pat, kaip vėjas,
Kaip jūrom's plaukianti banga,
Ir nykstu, kaip visi praėję,
Su savo širdžia alkana.

KADAISE

Per šitą gatvę ėjom
Kadaise mes abu,
O mus tada lydėjo
Šilti sparnai vilčių...
Dabar čionai aš vienas
Su nerimu einu,
O mano palydovas -
Ilga grandis skausmų.

Jie seka vis ir seka,
Kur aš tiktai einu
Ir skaudžiai širdį plaka
Su nevilties rimbu...
Per tąją gatvę ėjom
Kadaise mes abu,
Juokavom ir kalbėjom
Ir buvo mums smagu,

Nes mus tada lydėjo
Šviesi banga džiaugsmų, -
Ji nuplaukė su vėju,
O aš prieš jį einu...

Jurgis JAŠINSKAS

POETAS STANISLOVAS DAGILIS

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 35)

JONINIŲ IŠVAKARĖS

Biržų krašte Joninių išvakarėse (birželio 23 dienos vakare ir naktį) kaimuose būdavo didžiausias sujudimas. Kiekvieno kaimo jaunimas stengdavosi kuogeriausiai pasirodyti prieš kito, artimo ar tolimo, kaimo jaunimą. Tas pasirodymas slypėjo "stebulės deginime".

Tai pramogai spartesnieji kaimo jaunikaičiai iš anksto ruošdavosi: nepastebimai slankiodami pakluonėmis ar aplink daržines, nusižiūrėdavo kur nors numestą seną ratą ar sudėvėtą stebulę ir ją "nusavindavo". Panašiu būdu apsirūpindavo ir kitomis "stebulei degti" reikalingomis priemonėmis: sausomis beržo tošimis, ilgiausia kartimi ir atitinkamu vielos gabalu.

Ūkininkai tokius pokštus žinodavo ir neperdaug rūstindavosi Joninių dieną ar po jos pasigedę vieno ar kito daikto, tinkamo "stebulės degimui". Kaip čia rūstinsies, jeigu ir pats savo jaunystėje panašias "vagystes" esi papildęs? Tai buvo senas paprotys.

Temstant "nusavintieji" daiktai atsidurdavo atokiau nuo trobesių esančioje pievelėje ar lygioje, nesuartoje dirvoje-parugėje. Čia vieni iškasdavo gilią duobę, o kiti prikimšdavo į stebulę sausų tošių, gerai-stipriai stebulę viela pririšdavo prie karties galo, padegdavo sukimštas tošis ir tą liepsnojantį žibintą iškėlę, antrąjį karties galą įstatydavo į iškastą duobę, užberdavo žemėmis ir akmenimis, kad iškeltas žibintas tiesiai ir tvirtai laikytųsi.

Degdamos tošys įkurdavo stebulėje įmirkusį degutą, kuris degdavo ištisas valandas. Kuo senesnė stebulė, tuo ilgiau degdavo. Net Joninių rytui auštant, tai vienur, tai kitur tebežėruodavo vakare pakurti žibintai. Gražus, įspūdingas ir mistiškas tarpkaiminis jaunimo ugninis bendravimas!

O čia pat, degančios stebulės papėdėje, liepsnodavo sukurtas laužas. Aplink jį, armonikos garsams aidint, šokdavo susirinkęs vien to kaimo jaunimas. Iš kitur svečių nebūdavo, nes jie tuo pačiu rūpesčiu ir pramoga mėgaudavosi savo artumoje-savo kaime.

Prieš patį vidurnaktį šokiai būdavo baigiami, laužas užgesinamas, nuodeguliai po parugę išsvaidomi ir visas buvęs surinkimas skirstydavosi porelėmis ieškoti "paparčio žiedo".

Apie papartį iš senų senovės yra likęs padavimas: jis žydi tik Joninių išvakarių vidurnaktyje-12 valandą. Pats žiedas turėdavo stebuklingą, laimę ir visuotiną žinojimą nešančią, galią. Bet atrask tokį stebuklingą daiktą tamsiame vidurnaktyje!

Jaunimas tokią neįmanomą galimybę žinodamas, vis vien porelėmis eidavo jo ieškoti. Ir niekada jo nerasdavo, tik intymioj vienumoj susirasdavo vienas antro širdyje žydintį meilės žiedą...

Tuo ieškojimu Joninių išvakarės nesibaigdavo. Reikėdavo atlikti svarbiausią ir reikšmingiausią pareigą: slapta uždėti ant kiekvieno namo durų, kuriame būdavo Jono vardu jaunikaitis, ąžuolo lapų ir lauko bei darželio gėlių vainiką. Jonai tokias savo draugų užmačias žinodavo ir budėdami tykodavo. Pagavę apie duris besigraibančius naktibaldas, vesdavosi pas save į vidų ir už slaptą "pasikėsinimą" nubausdavo: kiekvienas ir kiekviena privalėdavo išgerti po kelis stiklus biržietiško alaus. Kas yra ragavęs tikro, gerai pagaminto miežinio biržietiško alaus, tas gali būti liudininku, jog tokia bausmė tikrai nelengva..., bet kartu ir maloni.

Kas ištikdavo Joną, kuris, belaukdamas naktibaldų, paryčiais užsnūsdavo ir pramiegodavo, radęs jų atneštu vainiku papuoštas duris? Toks neišvengdavo pašaipos ir tinginio-miegalio vardo.

Jonams vainikus jaunimas pindavo iš anksto: vyrukai prirašydavo lapotų ąžuolo ar klevo šakelių, mergaitės priskindavo gėlių ir visi drauge paruošdavo tą Joninių dovaną. Iš anksto (dieną ar dvi prieš kabinimą) nupintą vainiką, kad lapai ir gėlės nenuvystų, įleisdavo į šulinį ir ten jį pamerkdavo vėsiame vandenyje.

Šitaip Joninių išvakarės būdavo švenčiamos Biržų krašte dar ir nepriklausomos Lietuvos laikotarpyje. O kaip pačias Jonines švęsdavo biržiečiai praeitame šimtmetyje, aprašė poetas Dagilis.

JONINĖS PAROVĖJOS KARČIAMOJE

Prieš įžengdami pasižiūrėti, kaip Joninės būdavo švenčiamos Parovėjos karčiamoje ir kaip tas Joninių šventimo iškilmes pavaizdavo poetas Stanislovas Dagilis savo eiliuotame ir labai vaizdžiame kūrinyje "Joninės Parovėjos Karčiamoj", visų pirma turime susipažinti su ta Parovėjos karčiama ir, aplamai, su karčiamomis, kurių poeto Dagilio jaunystėje, praeito šimtmečio antroje pusėje, visoje Lietuvoje buvo apsčiai.

Šio straipsnio rašytojas asmeniškai nėra turėjęs progos su tomis karčiamomis ir jose vykusiu gyvenimu, nuotaikomis susipažinti, -tyčia tuo reikalu kreipėsi į vyresnį ir geriau anais laikais buvusias karčiamas pažinusį biržietį-radvilėną M. Tamulėną, snj., gyvenantį dabar Floridoje, W. Palm Beach, ir paprašė visą reikalą nušviesti, kaip anais laikais būta ir gyventa. Jis buvo paslaugus ir štai turime jo liudijimą:

"Kas liečia Parovėjos karčiamą, sunku ką pasakyti. Ji stovėjo 8 km į šiaurės rytus nuo Biržų miesto, ant dviejų kelių sankryžos: Biržai-Šleideriškis ir Papilys-Nem. Radviliškis. 3 km nuo Parovėjos į šiaurę, ant kelio į N. Radviliškį, buvo Medeikių km., kur anais laikais buvo valsčiaus būstinė. Už Medeikių 15 km toliau į šiaurę,

ant to paties kelio, buvo Nem. Radviliškis. Į šiaurės rytus, pro Spalviškius, pro Biržų girią, už 11 km buvo Šleideriškio dvarelis (ant Nemunėlio upės kranto, prie sienos su Latvija). Į pietryčių pusę už 17 km (pro Vinkšninius, Buginius) buvo Papilys. Parovėja stovėjo ant Rovėjos upės kranto. Neprikl. Lietuvos laikais buv. Parovėjos dvare buvo įsikūrusi Biržų Miškų Urėdijos būstinė.

Karčiamų tinklas anais baudžiavos laikais buvo gana tankus. Mano gimtajame Gajūnų kaime šalia mūsų sodybos buvo gana plati karčiamos sodyba, nors kaime buvo tik 13 ūkių-pilnų kiemų... Visuose didesniuose kaimuose karčiamoms steigti buvo paliktos patogios sodybos, kuriose ir buvo statomos karčiamos.

Ant didžiojo Papilys-N. Radviliškis kelio tų karčiamų buvo žymiai daugiau, nes čia buvo didesnis judėjimas ir dvarui bei "šinkoriams" davė daugiau darbo bei pajamų. Važiuojant į N. Radviliškį, dar buvo žymi Lapakritos karčiama, o važiuojant į Papilį, prie Buginių km. stovėjo irgi karčiama, kurios vardo nebeprisimenu.

Parovėjos karčiama buvo svarbus punktas ir dėl to, kad pro čia ėjo kelias į girią. Girioje ėjo įvairi prekyba, papirkimai, magaryčios, o visokiems sandėriams užbaigti buvo reikalinga degtinėlė, kurios būdavo galima pakankamai gauti Parovėjoje.

Karčiamų planas, atrodo, daugumoje buvo vienodas. Pagrindinis dalykas buvo "stadalė"-visiems reikalams pastogė: nuo šalčio ir lietaus pasislėpti. Daug kas toje "stadalėje" ir pernakvodavo, nes karčiama daug kambarių neturėdavo. Į "stadalę" būdavo du įvažiavimai-vienas tiesiai iš gatvės, kitas-iš galo. Priešingoje nuo gatvės pusėje-langas. "Stadalė" visada būdavo nešvari, nes niekas jos geriau neprižiūrėdavo. Negi žydelis ims ir valys ją? O "gojų" samdyti-kainavo pinigą. Nebent koks girtuoklis, prie karčiamos prisiplakęs, už "čerkutę" gal ją pavalydavo...

Į karčiamą iš "stadalės" būdavo tiesioginis įėjimas. Antras įėjimas į karčiamą būdavo ir iš gatvės. Karčiamos didysis kambarys, paprastai, būdavo irgi nešvarus. Stalai, suolai bei kėdės-nedažyti, grindys-medinės, kartais pluktinės. Durys ir langai taipgi nedažyti. Karčiamninkas porą kambarėlių užleisdavo svarbesniems svečiams, kad jie galėtų pasislėpti nuo "žmonių akių". Karčiama gana liūdnai atrodė, bet ten blaivių žmonių mažai būdavo, o įsigėrusiems-sąlygos ir aplinka visai priimtinos...

Parovėjos karčiama buvo pačiame reformatų apgyventų vietovių centre: Medeikiai, Paberžiai, Juodžioniai, Spalviškiai ir kt. Ten beveik vien reformatų apgyventi kaimai. Taip pat visi pagirėnai daugumoje buvo reformatai: nuo mano gimtojo Gajūnų kaimo iš abiejų girios pusių ligi pat Nem. Radviliškio miestelio...

Parovėjos palivarkas, kiek atsimenu, savo rūmų neturėjo. Gyveno ten nuomininkai paprastame name. Tas dvarelio centras buvo kiek nuošaliau nuo Biržų ir Papilio kelių, ant Rovėjos upės kranto.

Karčiama su dvareliu neturėjo nieko bendro".

PIRMASIS ŽVILGSNIS Į "JONINĖS PAROVĖJOS KARČIAMOJ"

Stanislovas Dagilis buvo ir pasiliko visam laikui lietuvis patriotas ir vaizdžiausias biržietis-biržėnas: savo religija, savo būdu, nuotaika, pažiūromis, galvosena, tolerantiškumu ir to lietuviškiausio Lietuvos užkampio kasdienine ir rašytine kalba. Taip, rašytine, kuri labai ryškiai atsispindi jo verstiniuose bei originaliuose kūriniuose.

Dėl šių čia paminėtų jo "nusikaltimų" bendrinei lietuvių kalbai, niekas negali ir neturi teisės jam kokių nors priekaištų primesti. Tuo laikmečiu, kada jis darė vertimus iš kitų kalbų ir kūrė originaliai, lietuvių kalba dar tebuvo vystykluose, dar tik tvarkėsi, tobulinosi ir stengėsi surasti bendrą kelią. Ir Dagilis, tarkime, "užguitas" biržietiškos tarmės, visą laiką tobulinosi ir sekė lietuvių kalbos gryninimą, stengėsi ja pasinaudoti. Tokį teigimą akivaizdžiausiai įrodo "Lietuviško Šiupinio" II-je dalyje esantis šis įrašas:

"Svarbiausios pirmojoje "Šiupinio" knygelėje ydos: aukuninkus-turi būti-aukauninkus; Vienasis Treicėje-Pats viens Trejybėje...; spunga-sprunka; išgrožintus-išdabintus; vainikais dabinas-į vainiką pinas; Jaunuomenės surinkimas-Tai seneliai-o jaunimas; ir vežimo-iš vežimo... Beveik visos šios ydos p. A. Jakšto parodytos, už ką šioj vietoj vertėjas išreiškia širdingą ačiū".

Po šios citatos, kas mūsiškių drįstų primesti Dagiliui netolerantiškumą ar nesidomėjimą lietuvių kalbos grynumu?! Juk Adomas Jakštas-Dambrauskas buvo ir mirė, kaip kunigas, atkaklus katalikas ir katalikiškų pažiūrų gynėjas ir puoselėtojas. O vienok reformatas Dagilis jo patarimais naudojosi ir jam buvo dėkingas!... Štai reformatų tolerantiškumo įrodymas.

Kaip anksčiau minėta, -St. Dagilio "Joninės Parovėjos karčiamoj" yra apstu tarmiškų (biržietiškų) lietuvių kalbos "barbarizmų". Su tais "barbarizmais" kiekvienas neišvengiamai susidurs skaitydamas to kūrinio originalą. Žemiau pateikiama viena kita pataisa ir paaiškinimai tų biržietiškų "barbarizmų":

"Čiabatai-vyrų auliniai batai, kurių užkulniuose būdavo prikalamos metalinės pasagėlės, kad greit užkulnis nesudiltų; kožnas-kiekvienas; tičis-žaislas; kalmogas-kalmaška-lengvas vežimas, naudojamas važiuoti į bažnyčią arba į svečius; besylis-silpnas, bejėgis, netvirtas; zenkis-vaikinas, subrendęs vyras; poduksis-pasididžiavimas, pasigėrėjimas; žaislas-muzikinis instrumentas: smuikas, klarnetas, triūba ir pnš.; baltų veidelių saulelė neliečia-praeitame šimtmetyje ir šio pradžioje baltas, saulės nenudegtas veidas buvo moterų grožio simbolis. To siekdamos, jos savo veidus uždengdavo retai austos medžiagos tinkleliais-"tūliais", kurie sulaikydavo saulės spindulius; pašali-arti, greta; tijūnas-dvaro prievaizdas, ūk-

vedys; da-dar (dar ir šiandie ir pnš.); tikra čysta-tikra bėda, tikras rūpestis; pabrokios-papeiks, paniekins, pasitrauks; kankalaižvanguliai-apvalūs (kamuoliniai) skambučiai-varpeliai, prisegioti prie odinio diržo, kurie užmaunami žirgui ant kaklo (daugiausia vestuvių proga), kad iš tolo būtų girdėti atvažiuojant.

Dagilio poetinis kūrinys "Joninės Parovėjos karčiamoj" yra unikumas praeito šimtmečio lietuvių literatūroje. Deja, vėlesniais metais, įskaitant ir Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį, mūsų literatūros žinovų ir vertintojų nepastebėtas ir užmirštas.

Perskaičius "Joninės Parovėjos karčiamoj", savaime prisimena du ankstesnieji kūrėjai: vysk. Antanas Baranauskas ir Adomas Mickevičius, rašęs apie Lietuvą ir jos didybę lenkiškai. Jiedu, atrodo, bus paskatinę Dagilį parašyti žymiausią ir ilgiausią jo kūrinį. Žinoma, tai tik spėliojimas, kurį iššaukia palyginamieji daviniai. Vysk. A. Baranauskas, būdamas klieriku, "Anykščių Šilelyje" (atspausdintas Ivinskio kalendoriuose 1860-61 m.) apdainavo savo gimtinės-Anykščių miško ir jo gyvūnijos buvusią grožybę, o St. Dagilis, sklandžioje ir linksmoje formoje išgarbino savo gimtavietei artimų gyvenviečių jaunimą, išvardindamas juos vardais ir pavardėmis. A. Mickevičius, kurio poetiniais kūriniais Dagilis buvo žavėte susižavėjęs, "Odeje Jaunystei" išgiedojo pavienio, plačių siekių, jaunuolio jausmus ir neaprėpiamus geismus, o Dagilis pavaizdavo daugelio jaunuolių romantinį, ugningą (viesulišką) jaunystės siautulį, kuris, deja, vėliau baigiasi gyvenimo realybe...

"JONINĖS PAROVĖJOS KARČIAMOJ" IŠ ARTI

Autorius prie pagrindinio pavadinimo savo kūriniui pridėjo paaiškinimą: "Apsakymas iš senesniojo laiko". Šį paaiškinimą galime papildyti šitaip: "Tikras-realus apsakymas iš senesniojo laiko". Kuo remdamiesi tokį papildymą drįstame tarti? Ogi, remdamiesi pačiu kūriniu ir jo turiniu. Iš jo, kaip saulės šviesoje, atsispindi tuolaikinio gyvenimo nemeluota teisybė! Čia matome gyvus, ne poeto vaizduotėje sukurtus, žmones ir įvardintas tikrais vardais vietoves, iš kurių tie žmonės susirinko Parovėjon švęsti Joninių. Visi jie Biržų apylinkės kaimų, vienkiemių ir dvarų gyventojai. Tokia, matyt, kadaise yra buvusi tradicija švęsti Jonines vienoje vietoje, sugužėjus iš artimesnių bei tolimesnių gyvenviečių. Biržų ir jo aplinkos istorikai nepasistengė šio fakto užregistruoti, savo užrašuose atvaizduoti. Poetas Dagilis savo kūriniu tą istorikų apsileidimą atpirko šimteriopai...

Peržvelgę pačias pirmąsias "Joninės Parovėjos karčiamoj" eilutes, rodos, matome čia pat stovintį autorių ir vaizdžiais posmais mums to susibūrimo eigą ir nuotaikas aiškinant:

"Valgo, geria, dega pypkas,
Rėkia-karčiama net plyšta,

Trenkia šokiai, ūžia skripkos,
Kas įeina-nebegrįžta".

Kaipgi grįš atgal, kai čia taip smagu ir linksma, nuotaikinga:

"Kaip bitis taurė ratuota
Šauniai rieda aplink stalą,
Linksmos širdys, linksma puota,
Juokui, štukoms nėr nė galo".

Tais ir dar vėlyvesniais laikais Biržuose ir jo aplinkoje, visokiuose pobūviuose, šventėse ar magaryčiose taurės, kaip ratuotos (sklidinai pripiltos)bitės ėjimas aplink stalą buvo savaime suprantamas įprotis. Visi dalyviai gerdavo iš vienos ir tos pačios taurės eilės tvarka. Tarkime, kad tai nelabai higieniškas įprotis, bet, iš antros pusės-pagirtinas: ne taip greitai "nusilesa" (pasigeria). Ar toks įprotis buvo vien biržiečių tarpe, ar ir visoje Lietuvoje-nežinia.

Pirmosios "Joninės Parovėjos karčiamoj" kūrinio eilutės, kaip įžanginės, pateikia skaitytojui tik bendrą karčiaminės aplinkos vaizdą ir nuotaiką, kurioje pirmuoju smuiku "groja" vyrelesnio amžiaus dalyviai, kuriems jaunatvišką siutimą atstoja "štukos, juokai ir ratuota" taurelė. Tas valgio, gėrimų ir pypkių degimo vaizdas vyksta užeiginiame-priešakiniame kambaryje. Tuo šita "šutvė" ir pasibaigia.

Autoriaus vedami, įeiname į "didžiąją"-salę, kurioje štai kas dedasi:

"Jaunuomenės surinkimas
Jau "didžiojoj" galva eina,
Dieve gelbėk, jų trenkimas!
Į karionę šokius maino.

Žemė dreba, viesuls kėlęs
Suka tirštą dulkių ratą,
Žaibus meta kibirkštėlės
Iš po kaustytų čiabatų."

Nemanykime, kad tos "kibirkštėlės iš po kaustytų čiabatų" išsiskelia vienam kitam "palaidūnui". Ne! Tokių čia esama daug, suplūdusių iš daugelio Biržų apylinkės vietovių:

"Ne stebuklas, kad taip daros:
Dvylik valsčių suvažiavo,
Kožnas sodžius, kiemas, dvaras
Siuntinius atleidė savo".

O tų "siuntinių" būta daugybės, nes namuose beveik neliko nieko:

"Vien tik šimtmečiai seneliai
Pasiliko saugot gryčių,
Dar su jais maži vaikeliai
Prie margųjų savo tičių".

Taip ir buvo, nes autorius žino ką kalbąs:

"Jaunumė visa iš dūmo
Kėlės, lyg būt vienas žmogus,
Pilna džiaugsmo, pamėgumo
Kinkė brikus ir kalmogus".

O po to, poeto vaizdavimu, štai kas dėjosi ir iš kurių vietų:

"Tuoj visi keliai užtvino,
Tuoj per laukus ir beržynus,
Kas kur tiesų kelią žino,
Kaip prieš lietų skruzdėlynas,
Bėga pėsti, joja raiti,
Šuoliais grūdasi važiuoti,
Kits per kitą visi greiti,
Niėks nenori pasiduoti".

Iš kur toks "skruzdėlynas" pasikėlė? Ogi, iš Biržų miesto aplinkoje buvusių gyvenviečių, turėjusių gryniausius lietuviškus pavadinimus.

Šiandien, kai tos lietuviškos vietovės ir jų pavadinimai yra sunaikinti, kai buvę kaimai, vienkiemiai ir kai kur išlikę dvareliai sugrūsti į kolūkinius ir sovchozinius komunistinius didžiadvarius, ištrinant lietuviškus vietovardžius ir perkrikštyjant juos nieko bendro su Lietuva ir jos praeitimi neturinčiais svetimvardžiais, S. Dagilio Joninių šventę apdainuojančiame kūrinyje randame nepavaduojamą pagelbininką lietuviams kartografams. Tenka teisybę pasakyti, kad iki pat šios dienos lietuviai kartografai nėra paruošę ir išleisdinę smulkaus Lietuvos žemėlapio, kuriame būtų sužymėti visi kaimai, vienkiemiai, dvareliai, upeliai, ežerėliai, pelkės ir kt.

Tokios "mikroskopinės" gyvenvietės ir neapgyventos dalelės yra turėjusios savo lietuviškus ir lietuvių aplinkai būdingus vardus. Dalį tokių lietuviškumų randame išvardintus Dagilio "Joninės Parovėjos karčiamoj":

"Taip vežimais iš Kilučių,
Iš Spalviškių privažiavo,
Iš Užušilių, Klausučių
Ir iš dvaro Naradavo.
Buvo čia visi Medeikiai,
Šimpeliškiai ir Stačkūnai,
Ir Melaišiai, ir Druseikiai,
Ir Nausėdžiai, ir Gajūnai;
Pulkas Juodžionių, Latvelių,
Vienasėdžio gi kiekvieno,
Arba mažesnių sodelių-
Nebesuskaityt per dieną".

Stebime kartu su autorium ir gėrimės biržiečiais jaunikaičiais ir gražiosiomis mergaitėmis:

"Toks tokiam visi surinkti,
Jauni zenkiai, kaip gvaizdikai,
Ir ant darbo nepralenkti,
Ir nepeikiami šokikai".

Kartu su jais yra atvykusios ir biržietės lietuvaitės, kurias poetas Dagilis šitaip mums pristato:

"O mergaitės-tai kaip rožės,
Kaip ryšys žiedų jaunučių,
Linksmos, meilios, pilnos grožės,
Mielos-paduksis mamučių", -

Tolesnėje tąsoje, kai truputėlį išsikvėpę šokikai iš didžiosios karčiamos salės išeina atsikvėpti gaivinančiu vidurvasario nakties oru, autorius jaunikaičių dainos žodžiais tas gražuoles šitaip pa-

O mergaitės — tai kaip rožės DAGYS

vaizduoja:

"Patogios, mielos
Lietuvos mergytės,
Tarytum ponų
Turtingų dukrytės,
Tarytum vargo
Sunkaus neregėjo,
Tik vis seklyčioj
Ant šilkų sėdėjo.
Akytės skaisčios,
Kaip žvaigždelės šviečia,
Baltų veidelių
Saulelė neliečia;
Galvytę puošia
Kasos gintarinės,
Margi karoliai
Mirga ant krūtinės.

Žiedai sidabro
Ant baltų rankyčių,
Rūtų kvietkeliai
Ant gludžių galvyčių,
Suknelės dailios,
Gražiai pataisytos,
Pačių išaustos,
Visaip išrašytos.
Nepuikiai rėdos,
Lėtos išsižiūri,
Bet dūšioj turtą
Neišsemtą turi;
Kalboj nežino
Vyliaus, neteisybės,
Širdingos, meilios,
Pavyzdžiai dorybės".

Nepuikavodami ir nesimandravodami, paklauskime šiandien patys save: kuris lietuvis poetas ar prozaikas praeitame šimtmetyje yra tikriau ir gražiau pavaizdavęs lietuvaites mergaites? Ne, tokių mūsų literatūroje nerandame! Poetas Dagilis, kaip vienišas ąžuolas tyruose, stovi su savo neištrinama poezija ir joje pavaiz-

duota realybe!... Vien mūsų tautosakinės dainos gali ją pralenkti.

Grįžkime atgal į Parovėjos karčiamos didžiąją salę ir vadovopoeto Dagilio paaiškinimų klausydamiesi, pasižiūrėkime, kaip tie lietuviai bernužėliai ir grakščiosios mergužėlės linksminasi:

"... Muzikantai Biržų dvaro
Rūpestingai žaislus taikė,
Derino skripkas, dūdavo,
Kad kapeliją kaip reikia
Sutaisyt žeminčiams savo.

Kad uždrožė sutartinę,
Tai net tirpsta stygos kietos,
Jausmas perveria krūtinę,
Kur benustovėt ant vietos!"

Tikrai nebeįmanoma "nustovėt ant vietos". Užtat, va:

"Tuoj Užubalis Martynas,
Pirmas zenkis šito krašto,
Čiupęs dukterį staršinos,
Vedė šokį, kaip iš rašto".

Ko žiopsoti ir delsti? Muzika trenkia, šokis pradėtas, užtat:

"Nepraėjo nė minutės,
Kaip paskui tą pavadorių
Jonai, Jurgiai ir Aniutės
Jau sutaisė šimtą porių".

O kas jie tokie ir iš kur išsilukštenę? Visi biržiečiai, tikrąsias savo pavardes šiame šokio pasiutime tebeturintieji:

"Čia Laukugalės Vaitaitis,
Briedis Petras, Kulbiai, Džėjai,
Išsirinkę sau mergaites,
Leidė, kaip per lauką vėjai.

Ten Šlepščių Gelažninkėlis
Su Bartasiškio Plepyčia,
Ten vėl Jurgis Puodžiūnėlis
Su Mažutiškių Prunskyčia.

Ir Kazimierius Zalubas
Įsibrukt į ratą gavo,
Pasispardydams, nors šlubas,
Smarkiai sukė Marę savo".

Tai tiktai pasiutimo pradžia. O, kas toliau to šokio eigoje vyksta?

"O visi be dvasios šoka,
Trenkia, pliekia, duoda garo,
Kad jie kiaurai, kad ir moka,
Kokių "lermų" neišdaro!

Tas atsiskiria nuo pulko,
Į visas šalis sukiojas,
Tas sermėgą nusivilko
Ir be galo raito kojas.

Šis vikriai ant vietos sukas,
Ans užlenkia aliai vieną,
O nenuorama Kaziukas,
Rodos, tuoj nugrius į sieną".

Nė velnio, -Kaziukas ne toks nupiepęs ar sugriuvėlis, nors ir raišas. Nepasiduoda sveikiesiems:

"Bet negriūva, šlubė neša
Pagal skripkos kožną pėdą,
Prakaitas, kaip žirniai laša,
Jis neboja-kas per bėda!"

Pasiutpolkė viesuluoja, kol muzikantai pavargsta ir išsikvepia.

Tada ir šokėjai, išsidūkę ir išsisiautoję, kūliu išvirsta į gryną nakties orą:

"Grynu oru pakvėpuoti,
Glostymo ragaut vėjelio,
Nešančio kvapus iš gojaus,
Iš lankų šarloto žalio
Ir iš jauno vasarojaus.

Bet ir čia dykai nelaukė,
Susirinkę pas stadalę,
Šimtas vėl balsų užtraukė
Savo mylimą giesmelę".

Tas šimtas traukė savo "mylimą giesmelę" ir gaivinosi iš gojaus atplaukiančiais vidurvasario nakties atodūsiais, o tuo pačiu laiku kai kurie "laidokai", kitokį atsigaivinimo būdą susirado:

"Trys berniukai susitarę
Anę, Katrę ir Zanytę,
Kaip belaisves įsivarė
Į šalinę kamarytę.

Ten mieštinei duoda garo,
Midumi mergaites myli,
Patys juokias, juokus daro,
Nė minutės nepatyli".

Tuo laiku lauke buvę ir dainą ten traukę, gaivinančio oro prisiragavę, grįžta atgal į šokių salę. Ir vėl iš naujo prasideda jaunystės dūkimas ir meiliški "kvailiojimai":

"Muzika vėl polką drožė,
Vėl linksmybė, vėl trenkimas,
Šokių durys atsivožė,
Vėl didžiausias sujudimas".

Šalinėje kamarytėje trys berniukai linksminasi su savo išrinktosiomis: Aniute, Katryte ir Zanyte, o šokių salėje prasideda taip pat pavienios meilikavimosi scenos:

"O Parovėjos tijūnas,
Jaunas ir vikrus berniukas,
Makaruodams, kaip vijūnas,
Vis aplink gražiąsias sukas.

Žiedą nuo vienos numauna,
Nuo kitos tai da prie žiedo
Pabučiuot paprašo priedo,
O kas prašo-tas ir gauna".

Žinoma, ne taip lengvai bučkį gauna: lietuvaitės kuklios, nedrąsios, drovios, ypatingai viešoje vietoje meilintis vengiančios. O ką padaryti ir kaip pasielgti, jeigu berniukas, vinguriuodamas, kaip vijūnas, aplink tave sukas ir meilės jausmus siūlo? Bėda, ypačiai, jeigu tas "vijūnas" širdelę traukia ir kyla baimė to gundytojo netekti. Beveik prievarta, mergaitė pasiduoda pagundai:

"Ta da iš pradžios nedrįsta, -
Žinoms mergiškas buvimas.
Kaip suversti? Bėda čysta-
Ne taip lengvas tas rinkimas:

Pabučiuos-liežuviams duoda
Progą dėl kalbos visokios,
Nebučiuos-agiar be guodo
Zenkį šitokį pabrokios?"

Didelė, svarbi ir gal viso tolimesnio gyvenimo eigą nulemianti mįslė. Pagaliau, kaip silpnesnioji lytis, kapituliuoja:

"Tai dar čiaupos, siekia, bijos,
Bet ant galo pabučiuoja
Ir, užkaitus kaip žarijos,
Šmukš mergų pulkan, kaip kuoja".

(Bus daugiau)

Vėjo sukurtas iš žarstomų smilčių kopų pilies vaizdas

Prieš vėją ragus atstačiusios parabolinės kopos

"PATIKSLINIMO" PARYŠKINIMAS

Rašinio apie poetą Stanislovą Dagilį autorius atsiprašo visus už jo rašinyje esantį nepakankamai i š r y š k i n t ą teigimą:"... poetas Julius Janonis yra buvęs St. Dagilio bendradarbis ruošiant naująjį ev. reformatų giesmyną". Tas neišryškintas-"parašymas "M. Sp-se"klaidina ne tik reformatus, bet ir visus to žurnalo skaitytojus, o ateity ir literatūroj tokia klaida įsiveis", savo "patikslinime" baiminasi gerb. Stasys Palšis ("M. S. ", 1973 m. Nr. 35), įrodinėdamas datomis, kad J. Janonis negalėjo būti poeto St. Dagilio bendradarbiu, ruošiant ev. reformatų Giesmyną.

Kad kas nors nebūtų anuo neišryškintu pasakymu suklaidintas ir kad toji "klaida" neįsiveistų mūsų literatūroje, tai to rašinio autorius pateikia sekantį paryškinimą:

1. Teigimas, kad... "poetas J. Janonis yra buvęs St. Dagilio bendradarbis ruošiant naująjį ev. reformatų giesmyną" yra t e i s i n g a s. 1910 m., išspausdinus tą Giesmyną, moksleiviui J. Janoniui buvo įteiktas padėkos pažymėjimas, pasirašytas ev. ref. kunigų: V. Meškausko, P. Jakubėno ir poeto St. Dagilio, tą Giesmyną parašiusio ir sutvarkiusio. Už kokio pobūdžio darbą ir patarnavimą tas raštas J. Janoniui duotas-nepažymėta, bet galima visai patikimai atspėti.

Moksleivis, nepasiturinčių tėvų, išimtinų gabumų jaunuolis J. Janonis, mokydamasis Biržų pradžios ir vidurinėje mokykloje, buvo tuokart jau pensininko St. Dagilio remiamas ir globojamas (Žr. dr. J. Mikelėno rašinį "M. Sp." 1953 m., Nr. 4, 30 psl.). St. Dagilis, nėra abejonės, pasirūpino tą jaunuolį įtraukti į giesmyno paruošimo darbą, jau 1909 m. pasireiškusį savarankiška poetine ir prozine kūryba lietuviškoje spaudoje (Žr. "Literatūra ir Kalba", VIII t., kun. Pov. Jašinsko atsiminimų užrašus, 18-23 psl. Kun. P. Jašinskas buvo J. Janonio mokiniu). Naivu būtų galvoti, kad moksleivis J. Janonis lygiaverčiai tuokart atlikinėjo religinių giesmių eiliavimą, vykdomą poeto St. Dagilio. Patikimiausia prielaida: J. Janonis atliko perrašomąjį to giesmyno darbą. Janonis, tuokart jau pakankamai mokėdamas lietuvių kalbą ir turėdamas gražų ir aiškų braižą, atliko pagirtiną to Giesmyno giesmių perrašinėjimą, už kurį jam ir buvo įteiktas minėtas padėkos raštas.

2. Gerb. St. Palšis visiškai suklydo savo tvirtinime:... "Mokslas šioj mokykloj (Biržų pradinėje, kurioje tuo laiku mokėsi ir J. Janonis) tada ėjo vien rusų kalba".

1906-7 m. Biržų pradž. mokyklos vedėju ir joje tada besimokančio J. Janonio mokytoju buvo I. Protas. Jis savo atsiminimuose, rašytuose 1957 m., liudija: "Mokykloje mokymas buvo aukšto lygio. Dėstoma buvo rusų kalba. Rusų kalbos turėdavome šešias pamokas

Chicagos Liet. Ev. Reformatų p-jos 1970-76 m. valdyba (iš k. į d.) — I-je eilėje: kurt. inž. Jonas Variakojis, suprt. kun. Povilas Dilys, kurt. inž. Hermanas Pavilonis — pirmininkas; gener. suprt. kun. Stasys Neimanas;
II-je eilėje: kurt. mkt. Petras Bružas — kasininkas, kurt. Jonas Pelanis — sekretorius, kurt. jūrų kapitonas Stasys Dagys - vicepirmininkas. Chicago, 1973 m. Nuotr. M. Puodžiūno

per savaitę, o lietuvių kalbos trečiame ir ketvirtame skyriuje - tik po dvi, kurias dėstė jaunas mokytojas Kubilickas, baigęs Veiverių mokytojų seminariją" (Žr. "Literatūra ir Kalba", VIII t. 54 psl.). O Biržų progimnazijoje, kurioje poetas J. Janonis mokėsi nuo 1909 metų, lietuvių kalbą, negaudamas atlyginimo, dėstė kun. Povilas Jakubėnas (Žr. "Literatūra ir Kalba", VIII t. 80-88 psl., kuriuose savo liudijimus pateikia tuomet buvę tos mokyklos moksleiviai: Vilius Šlekys ir A. Žukauskas).

Neklaidinkime nepatikrintais daviniais patys savęs, "M. Sp." skaitytojų ir tų, kurie "M. Sp-se" paduodamais daviniais kada nors ateityje naudosis!...

1974. III. 17., So. Boston, Mass. Jurgis Jašinskas

P. S. "M. Sp." Nr. 35, psl. 42-43 laužant eilėraščio stulpeliai 2-sis ir 3-sis sukeisti. Po pirmo stulpelio skaityti tretįjį, po to grįžti į antrąjį ir baigti ketvirtuoju. Red.

Kun. St. NEIMANAS

VALDIEČIŲ BAŽNYČIA

(800 metų sukaktis)

Spauda skelbia, kad Italijoje Valdiečių Bažnyčia 1974 m. mini savo Bažnyčios įkūrimo ir gyvavimo 800 metų sukaktį. "Evangelische Pressedienst" (EPD) praneša, kad oficialus sukakties minėjimas įvyks rugpiūčio 18-25 d. d., Torre Pellice, Piemonte. Minėjime dalyvaus ir Pasaulio Bažnyčių Tarybos gener. sekretorius.

Šveicarijoje susidomėjusiems buvo suruoštos balandžio mėn. nuo 22 iki 29 d. ekskursijos, norintiems aplankyti ir susipažinti su valdiečių gyvenimu ir jų socialine veikla.

Ruošiamas minėjimas neturi tenkintis tik istoriniu žvilgsniu į praeitį, bet turi būti paskatinimu vis iš naujo gilintis į Evangelijos duodamą paskatinimą būti naudingu visuomenėje ir šiuo metu. Įdomu prisiminti, kokiu būdu atsirado šis XII a. judėjimas, kuris XVI amžiuje pritapo prie iškilusios reformacijos.

Italijoje reformų siekiantį judėjimą pradėjo pasiturintis Lijono miesto pirklys Petras Valdes (Valdesius). Susipažinęs su Šv. Raštu pasiryžo gyventi tikrai krikščioniškai. Gyvenimo tikslu pasirinko skelbti Evangeliją žodžiu ir darbu. Išdalijęs savo turtą beturčiams, pats tampa vargšu, minta elgetos duona ir pamokslininkaudamas apkeliauja Lijono apylinkę. Apie jį susibūrę jo mokiniai irgi ėmė pamokslininkauti. Jie skelbė Dievo Žodį gatvėse, sakė pamokslus aikštėse. Sąmoningai jie nenorėjo skirtis nuo katalikų ir būti atskalūnais; priešingai-jie norėjo būti ištikimais Romos Bažnyčios nariais. Bažnyčia tačiau jų siekimų nepripažino, juos apkaltino. Pamokslus sakyti buvo leista tik ordinuotiems dvasiškiams. Lijono arkivyskupas jiems uždraudė tokiu būdu vykdyti misijos darbą.

III Laterano Bažnyčios suvažiavimas 1179 m. valdiečius pasmerkė ir draudimą patvirtino. Jie, remdamiesi Biblijos pasakymu, kad Dievo reikia daugiau klausyti, negu žmonių, nesiliovė veikę ir su laiku tapo žinomi kaip "Lijono vargšai". 1184 m. pop. Lucius III "Lijono vargšus" ekskomunikavo.

Įvairiuose kraštuose-Vokietijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, -valdiečiai inkvizicijos bei valdovų buvo išnaikinti. Išliko Piemonto srities Alpėse, Savojos kunig-joje, kur taipgi Romos Katal. Bažnyčios ir Savojos kunigaikščio buvo persekiojami. Reformacijos metu, dėl prasidėjusių tikybinių kovų, valdiečiai pergyveno dvejas (1655 ir 1686 m.) skerdynes.

Kompozitoriaus prof. Vlado Jakubėno 50 metų kūrybinės veiklos minėjimo koncerto, įvykusio Marijos mokyklos salėje, simfoninis orkestras su solistais, Dainavos, Tėviškės ir Ziono p-jų choristais. *Chicago, 1973.XI.23 Nuotr. M. Nagio*

XVIII a. švietimo laikmetis padarė galą kruviniems persekiojimams. Valdiečiai ramiai, nors izoliuotai, gyveno Piemonto tarpukalnėse. 1848 m. Sardinijos karalius Karolis Albertas paskelbė tikėjimo laisvės dekretą. Tuo pasinaudodami pradėjo laisvai veikti valdiečiai evangelikai.

Valdiečių Bažnyčios vadovybė, kuriai priklauso nemažas skaičius užsienio parapijų, ypač Pietų Amerikoje, save vadina "Tavola Valdes". Tavola turi savo moderatorių-prezidentą. Jų veikimo centras-Torre Pellice, Piemont'e.

Petras Valdes priklausė prie tų, kurie Dievo dvasios paveikti, pagal tų laikų ir Bažnyčios padėtį, kovojo už Dievo karalystės plėtimą. Šį judėjimą ir siekimą tinkamai tęsti ir reikšti yra ir šių dienų jos narių noras. Tokį jų tikslą pasaulio evangelikų Bažnyčios seka su prielankumu ir juos sveikina.

DAGYS

ATMINK

Atmink tu mane, kada būsi
laimingas, taip pat ir tada,
kada po darbų atsidūsi,
kai širdį vilios ramuma.

Atminsiu tave, kai žydėjai
skaisčiai, tartum žiedas darže,
taip pat ir tada, kai keliausi
pridengtas senatvės šarma.

Kun. St. NEIMANAS

ŠVENTIEJI METAI

1973 m. gegužės 9 d. popiežius Povilas VI, kalbėdamas 7,000 piligrimų paskelbė, kad 1975 metai skelbiami šventaisiais metais. Tie metai turės atnešti atsinaujinimą Bažnyčioje, santykiuose tarp religijų ir tarptautiniuose reikaluose.

Atrodė, kad po Vatikano II-jo Susirinkimo tokios proklamacijos liks praeities istorijoje. Tačiau, greta "Švento tėvo", "Švento sosto" dar tebesikartoja "Šventieji metai". Pagal Šveicarijos katalikų vyskupų atsišaukimą, tie metai turės būti Vatikano II Susirinkimo tąsa. Tai esąs pagrindinis popiežiaus siekimas.

Pirmą kartą šventieji metai atšvęsti 1300 metais. Tuometinį popiežių Bonifacio VIII-"Vicarius Christi"-katalikų istorikai nevienodai apibūdina. Vieni jam priskiria didelius nuopelnus, juristo ir administratoriaus gabumus, stiprų kurijos vadovavimą, o kiti pastebi jo sauvališką būdą, išdidumą ir žmonių negerbimą. Ypač Bonifacijus VIII pragarsėjo savo 1302. XI. 18 bula "Unam Sanctam", kurioje buvo pareikšta: "Yra tik viena Bažnyčia ir be jos nėra išganymo. Jos vienatinė galva yra Kristus, kuris per jo vietininką Petrą ir jo pasekėją veikia. Abu kalavijai (galios)-dvasinė ir pasaulinė-priklauso Bažnyčiai. Bažnyčia valdo dvasinę, o pasaulinė galia tenka karaliui, kuris valdo pagal Bažnyčios nurodymą. Dvasinė galia viršija pasaulinę ir gali ją skirti ir teisti. Aukščiausia dvasinė galia atsakinga tik prieš Dievą. Kas jai prieštarauja, priešinasi Dievui. Todėl kiekvienas išganymo siekiantis turi Romos vyskupui pasiduoti". Ši bula iššaukė anuomet griežtą reakciją, sukėlė opoziciją. Prancūzijos karalius Pilypas IV, generalinių luomų remiamas pasipriešino popiežiui, jį suėmė pietų Italijos Anagnijos mieste, kurį po poros dienų miesto gyventojai iš kalėjimo išlaisvino.

Popiežiaus Bonifaco VIII 1300. II. 22 d. raštas nusako, kad kas tuose mėtuose padarys išpažintį Romos bazilikoje, tai Romos pilietis apturės 30 kartų, o užsienietis 15 kartų pilną nuodėmių atleidimą. Šiuo pažadu suvilioti maldininkai būriais keliavo į Romą ir ten palikdavo nemažai pinigų.

Pradžioje buvo nustatyta šventuosius metus švęsti kas 100 metų. Popiežius Klemensas VI šį laiko tarpą sumažino iki 50 metų ir šventė 1350 metais. Vėliau tarpas buvo dar sumažintas iki 33 metų, prisimenant Jėzaus išgyventus 33 metus. Pagaliau, nuo 1400 m. nustatyta švęsti kas 25 metai, kurio tebesilaikoma iki šių dienų. Tik 1800, 1850 ir 1875 metais šventiejį metai nebuvo švęsti. 1825 šventieji metai neturėjo pasisekimo. Iki šiol buvo atšvęsti 24 švent. metai. Vėliausius šv. metus paskelbė Pijus XII 1950 m.

Šventųjų metų atidarymas yra surištas su iškilmingomis ceremonijomis, kurių metu popiežius Kalėdų švenčių išvakarėse, po pamaldų, užmūrytas Šv. Petro bazilikoje šv. duris plaktuku atplėšia ir atidaro. Šveicarijos vyskupų kvietimas ruoštis toms iškilmėms taip skelbia: "Prašykime Šventosios Dvasios, kad ji Dievo Motinos ir švento Mikalojaus iš Flüe užtarimu mus padarytų tinkamais būti susiderinimo tarnais Bažnyčioje ir pasaulyje".

Pranašas Izaijas 1.14, 17 taip skelbė: "Mano siela nekenčia pirmų jūsų mėnesių dienų ir jūsų iškilmių. Jos mane vargina... Išmokite daryti gera, ieškokite teisumo, padėkite prislėgtam, darykite teisybę našlaičiui, ginkite našlę!..."

DAGYS

SAULEI LEIDŽIANTIS

Ramu taip ir gera, kai leidžiasi saulė
Lėtai ir rimtai skaisčiame pakraštyje dangaus,
Tarytum užgaut nenorėdama temstančio rutulio žemės,
Kuris kas akimirka dengia labiau ją nuo mūsų akių.

O ji laiminga nukeliauja, lyg darbą pabaigusi būtų,
Ar ilgą kelionę atlikusi poilsin slinktų pavargus
Su atpildu savo už jos gerdarystę šios žemės vaikams...

Begęsdama ji lyg dar laimina visą pasaulį
Savais paskutiniais ilgais ir švelniais spinduliais, -
Lyg tėvo ar motinos rankos kad būna pakeltos,
Kai laimin' išvykstančius savo geruosius vaikus,
Kurie gal ilgai atgalios nebegrįš,
O gal niekada jau su jais nebebus...

Ramu taip ir gera, kai leidžiasi saulė ir baigias diena,
Viltis gi palieka, kuri vis gaivina ir guodžia mane,
Kad darbas pradėtas bus tęsiamas naująją dieną toliau,
Kad jis bus našesnis rytoj, nei šiandieną, ką aš padariau...

Bujokite mintys ir švieskite man jūs už dingusią saulę,
Kad būčiau naudingas savajame dulkių pasaulyj,
Kaip šildant saulė, kurios neatšaldo platybės erdvių,
Kai niekina žemę įniršę, įsiutę piktybės žmonių!...

Ramu taip ir gera, kai leisdamos saulė
Palaimina žemę gaivinančia mus ramume,
Ir poilsį siunčia,
Ir pranašo lūpomis sako:-
Ateis vėl jums mano diena!

Kun. P. DILYS

KUNIGO STASIO NEIMANO VEIKLA

Ne kartą iškeliame klausimą, kas yra gyvenimas? Atsakymu nebūname patenkinti, nors sąvoka "gyvenimas" atrodo paprasta, vienok nėra galimybės ją suformuluoti. Kalbame apie biologinį, protinį ir visuomeninį gyvenimą. Dievo Žodis daugelį kartų vartoja tą sąvoką. Tai būtų gyvenimas su Dievu, dvasinė gyvenimo apraiška. Tos mūsų mintys, mūsų svarstymai šiandien, kai susirinkome pagerbti mums artimą, mylimą ir per savo veiklą žinomą Jubiliato ilgą gyvenimą, yra vėl aktualūs.

Mūsų Jubiliatas, kuris per savo reliatyviai ilgus 75-rius gyvenimo ir per 45-rius kunigavimo metus besitęsiančią veiklą, yra gyvas atsakymas į mūsų esamus spėliojimus, į mūsų klausimus. Jis savo pavyzdžiu parodė savo aplinkai gyvenimo ženklus. Nuo jaunystės judrus, toks ir šiandien, nežiūrint savo amžiaus, Jubiliatas įrodė, kad gyvenimo apraiška yra judėjimas, nuolatinis žygiavimas, -žygiavimas kantrume, švelnume, mandagume. Svarbus dalykas yra, kad Jubiliatas per savo skelbimą bandė įrodyti, jog gyvenimo šaltinis yra Dievas Kristuje, pagal apaštalą Joną, kuris rašo: "Kas turi Sūnų, turi gyvenimą" (I Jono 5, 12).

Kalbant apie kun. Stasį Neimaną lietuvių evangelikų veikimo bare, lengviau bus jo užimtą vietą suprasti, jei suskirstysime jo išorinio gyvenimo veiklą į tris laikotarpius:

Minint gener. suprt. kun. St. Neimano 75 m. amžiaus sukaktį, iškilmingas pamaldas prąvedė (iš k. į d.): *kun. Kostas Burbulys, suprt. kun. Povilas DILYS, gener. suprt. kun. Stasys NEIMANAS, senj. kun. Ansas TRAKIS. Įrašą prie sakyklos išsiuvinėjo ir padovanojo Bronė VARIAKOJIENĖ. Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. NAGIO*

Solistės (iš k. į d.): Bronė Variakojienė, Aldona Buntinaitė, Ida Tamulėnienė, palydint muzikui Antanui Kalvaičiui, sugiedojo: O Tėve Mūsų" — B. ir K. Block.
Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. Nagio

1. Veikla Lietuvoje nepriklausomybės laiku;
2. Veikla Vakarų Europoje po II-jo Pas. karo;
3. Veikla tarp lietuvių evangelikų Amerikoje.

Jau prieš dešimt metų, taip pat gegužės pradžioje, kun. Neimano 65-rių metų sukakties proga, pabrėžiau Dievo valią Stasio apsisprendime, -grįžti iš Sibiro į gimtąją tėviškę ir tapti dvasininku. Lietuvoje jaunas kunigas labai greit užvaldė savo parapijiečių širdis Papilyje ir Nem. Radviliškyje. Tas virš dešimt metų besitęsiantis laikotarpis atnešė tose vietovėse palaimintų vaisių. Be eilinių klebono pareigų, kun. Stasio veikla plėtėsi ir už bažnytinės veiklos ribų, -jis tapo jaunimo patarėju ir skatintoju stoti į mokyklas, kad vaisingiau galėtų tarnauti kraštui. Tai buvo lyg ir nematomas, bet labai vertingas įnašas į Lietuvos kultūrą, į Lietuvos protestantizmą. Lietuviai, Genevos reformacijos palikuoniai, per mokslą tampa inteligentija ir kartu su kitais dirba Lietuvos labui. Bendrai, tuo laiku kiekvieno sąžiningo klebono darbas buvo glaudžiai surištas su krikščioniška ir tautine atsakomybe.

Vokietijoje kun. Neimanas tuojau suprato, kad prasidėjo naujas veiklos laikotarpis. Jo mylima Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia įžengė į naują egzistavimo gadynę. Bažnyčia tapo padalinta: pavergtoje tėvynėje paliko jos dalis, o čia, Vakarų pasaulyje, teks susiorganizuoti iš naujo. Stasys glaudžiai bendradarbiauja Vyriausios Lietuvių Evangelikų Tarybos V. Vokietijoje sudaryme, parodydamas savo pasiruošimą dirbti kartu su lietuviais liuteronais ir kitomis evangeliškų tradicijų grupėmis. Apsispręsdamas 1949 m. išvykti nuolatiniam apsigyvenimui į JAV, kun. Stasys ir jo šeima daug paaukojo iš savo asmeninio materialinio aprūpinimo. Nereikia už-

miršti fakto, kad tuo metu V. Vokietijos Ev. Reformatų Bažnyčios prez. prof. Niesel siūlė klebono vietas ev. reformatų kunigams iš Rytų Europos, jeigu jie galėtų skelbti Dievo Žodį vokiškai. Pastovi klebono vieta vokiečių Bažnyčioje su gera alga iš valstybės iždo, o paskui aukšta pensija, buvo labai viliojanti pozicija. Čia buvo užtikrintas ekonominis gyvenimas, o JAV, be anglų kalbos mokėjimo, nežinoma ateitis.

Neabejotinai, Dievo Žodžio skelbimas stovi virš žmonių padalinimo į tautas. Vokietijoje buvo t.p. daug alkstančių, pavargusių sielų, trokštančių gyvojo Dievo Žodžio, bet ten, tolimoje Amerikoje, buvo jo, Neimano, parapijiečiai, kuriuos jis ir jie jį mylėjo. Jie ir reformatai iš kitų parapijų jau buvo susiorganizavę Chicagoje į religinį vienetą ir laukė savo kunigo. Išgirdęs apie tai, Stasys nesvyruodamas vyksta į JAV, kad čia tęstų tarp savo žmonių krikščionišką darbą.

Kun. Stasio veikla Chicagoje pilnai patvirtino, kad jo pasirinktas kelias buvo teisingas. Juk jis sucementavo jau čia kelių kuratorių suorganizuotą Bažnyčią. Jos veikla su kun. Neimanu plėtėsi. Mes esame Bažnyčia tremtyje, bet tuo pačiu metu atstovaujame visą Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčią pasaulinio masto suvažiavimuose. Tai buvo pozityvus įnašas ne tik į lietuvių evangelikų gyvenimą, bet ir į Lietuvos bendrą reikalą. Prisimenu, kaip mūsų gener. konsulas, velionis dr. Daužvardis, pabrėždavo pasikalbėjimuose su manimi: "Svarbu yra, kad Lietuvos vardas iš laisvojo pasaulio prabiltų tokiuose kongresuose". Tuo būdu, kun. Neimano atvykimas į Chicagą gauna istorinę reikšmę visai mūsų Bažnyčiai.

Kun. Stasys, savo švelniu ir maloniu būdu, kartu su kitais suge-

Aldona BUNTINAITĖ, akompanuojant kurt. prof. Vladui JAKUBĖNUI, gieda solo.
Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. Nagio

Tėviškės p-jos sekmadieninės mokyklos Vaikų Choras, akompanuojant Viktorui JURKŠAIČIUI, sugiedojo: „Vėjau, paliesk tu mane". Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. Nagio

bėjo įnešti į mūsų posėdžius ir sinodus, kur, savaime suprantama, galėjo iškilti nuomonių skirtumai, raminančią dvasią. Kun. Neimanas t.p. nemažai prisidėjo prie mūsų Bažnyčios praeities geresnio pažinimo. Jo straipsniai "Mūsų Sparnuose" istorikui, kuris rašys apie mūsų Bažnyčią, bus labai reikalinga medžiaga.

Čia Amerikoje, Jubiliatas aktyviai dirba Lietuvių Evangelikų Taryboje. Laiks nuo laiko talkininkauja Tėviškės ir Ziono lietuvių liuteronų parapijoms. Kaip matome, mūsų Bažnyčios vyriausias dvasininkas-generalinis superintendentas kunigas Stasys Neimanas, užtikrino sau vietą Lietuvos protestantizmo istorijoje.

Tikiu ir visi su manim sutiks, kad Stasys nebūtų pasiekęs to, be savo gyvenimo draugės paramos. Kurt. Kazimiera Neimanienė 46-rius metus stovėjo šalia vyro, buvo ir yra jo artimiausia patarėja ir skatintoja pildyti darbus Bažnyčios ir Lietuvos labui. Už tai jai tenka visų mūsų pagarba ir padėka.

Paskutiniais laikais, kai kurie net žinomi, teologai nupiešė dabartinį krikščionių Bažnyčios kunigo vaizdą, koks jis turėtų atrodyti. Tarp kitko dauguma pabrėžė:-šių laikų kunigas privalo būti mažiau kulto pildytojas, bet daugiau socialinių, ekumeninių ir kitų visuomeninių klausimų patarėjas ir, kaip amerikiečiai sako, "lyderis". Be to, tie teologai mano, kad geriau kunigui dirbti parapijoje be pastovaus atlyginimo, o pragyvenimui imtis sekuliarinio darbo. Mažiau tada kils nesusipratimų. Mūsų Bažnyčioje ši teologų pažiūra yra pritaikyta ir duoda gerus rezultatus. Bažnyčia tada gali aktyviau pasireikšti kitose plotmėse. Atsižvelgiant į kun. Stasio Neimano veiklą ir gyvenimą, mes galime tik dėkoti Dievui už tai, kad turime Stasį ir linkime jam dar daug veikimo metų.

V. KAROSAS

KUNIGO STASIO NEIMANO MINĖJIMAS

Kun. St. Neimanas, Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios genr. superintendentas, sulaukęs deimantinio amžiaus ir pašventęs savo gyvenimo 45 metus dvasiškio pašaukimui, buvo pagerbtas 1974 m. gegužės 5 d. Šį minėjimą surengė bendromis jėgomis Kolegija, Chicagos parapija, Moterų Draugija ir žurnalas "Mūsų Sparnai". Minėjimas įvyko savo bažnyčios patalpose. Be reformatų, minėjime gausiai dalyvavo ev. liuteronai; buvo ir kitų konfesijų atstovai.

Paminėjimas pradėtas iškilmingomis pamaldomis, kurias pravedė suprt. kun. P. Dilys su kun. K. Burbuliu. Pamokslą pasakė senj. kun. A. Trakis, kuriame pabrėžė, kad evangelikai niekuomet nesudievina žmogaus ir nepriskaito jam ypatingų nuopelnų, nes ką žmogus padaro savo artimui, yra daroma Dievo valia ir Jo parėdymu. Šioje bažnyčioje padarytas įrašas prie sakyklos-"Vienam Dievui garbė"-(darbas ir dovana Br. Variakojienės) geriausiai nusako kokioje dvasioje ir kokiomis mintimis susirinkome pagerbti mūsų mylimą kun. Stasį Neimaną. Pamaldos buvo paįvairintos solo giesmėmis, kurias atliko solistės: A. Buntinaitė, I. Tamulėnienė ir Br.

Suprt. kun. P. Dilys (kairėje) sako pagrindinę minėjimo kalbą. Pirmoje eilėje (iš d. į k.): kurt. Rita Neimanaitė; kurt. Kazimiera Neimanienė — Moterų *D-jos pirmininkė, Jubiliatas gener. suprt. kun. Stasys Neimanas, kun. Jonas Juozupaitis, senj. kun. Ansas Trakis ir kun. Kostas Burbulys.* *Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. Nagio*

Jubiliatą sveikino (iš viršaus į apačią) — kairėje pusėje: senj. kun. A. Trakis — liet. ev. liuteronų Tėviškės p-jos klebonas; kun. K. Burbulys — Liet. Evangelikų Tarybos pirmininkas; kun. J. Juozupaitis — liet. ev. liuteronų Ziono p-jos klebonas. *Dešinėje pusėje: kurt. M. Tamulėnas — Kolegijos prezidentas; Tėviškės p-jos Vaikų Choras įteikia Jubiliatui rožių puokštę; suprt. kun. P. Dilys — Rengimo Komiteto pirmininkas.*

Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. Nagio

Ponia Marija ŠENFERIENĖ, atvykusi iš Toronto, Kanada, pasveikino Jubiliatą visų lietvių evangelikų torontiškių vardu. Chicago, 1974.V.5 Nuotr. M. Nagio

Variakojienė.

Po pamaldų tolimesnę minėjimo programą pravedė rengimo komiteto pirm. kun. P. Dilys. Minėjimą pradėjo ev. liuteronų Tėviškės p-jos sekmadieninės mokyklos vaikų choras, padainavęs dainą "Vėjau, paliesk tu mane". Virš dvidešimt vienodai uniformuotų choristų, daugumoje mergaitės, kurios beveik visos šviesiaplaukės ir mėlynakės (tipiški lietuviški veideliai), gražia ir skambia lietuvių kalba, diriguojant ir akompanuojant chorvedžiui V. Jurkšaičiui, savo maloniu išpildymu suteikė žavėtinai prasmingą dovaną šiam minėjimui. Vaikų choras ne tik padvelkė ir nuteikė visus jaunatvės prisiminimais, bet akivaizdžiai parodė, kad pas lietuvius evangelikus nei tėvų tikėjimas, nei lietuvybė nėra mirštanti. Ji gyva ir tai yra didžiausias atpildas vyresniesiems už jų darbą ir pasišventimą.

Po šios įžangos kun. P. Dilys skaitė paskaitą: "Genr. suprt. kun. St. Neimanas lietuvių evangelikų veikimo bare". Paskaitoje buvo paliestas kun. Neimano nueitas gyvenimo kelias, kuris buvo pilnas pavojų ir sunkumų, kaip ir visos lietuvių tautos. Šiame kelyje Jubiliatas nepalūžo, nepasidavė pagundoms nutolti nuo tarnavimo lietuvių tautai, savai Bažnyčiai. Jam atvykus Vokietijon, jis gavo pasiūlymą dirbti vokiečių reformatų parapijoje su labai geru atlyginimu ir puikiomis gyvenimo sąlygomis. Jubiliatas nuo pasiūlymo atsisakė ir drauge su savo šeima pasirinko varganą išeivio kelią, kuriame duoną teko pelnyti savo fiziniu darbu, o atliekamu laiku tarnauti savo tikėjimo broliams.

Po paskaitos sekė sveikinimai. Pirmoji prabilo Br. Variakojienė savo sukurtu veikaliuku, kuriame atžymėjo 50 metų sukaktį nuo to meto, kada jaunas mokytojas Stasys Neimanas įžengė į Panevė-

žio gimnazijos klasę, kurioje mokėsi jauna gimnazistė Bronė. Toliau žodžiu sveikino: senj. kun. A. Trakis, kun. J. Juozupaitis, kun. K. Burbulys, savo ir torontiškių evangelikų parapijiečių vardu M. Šenferienė atvykusi iš Kanados, E. Hollenderienė, pavaduodama savo sergančią motiną, tarė žodį Moterų D-jos vardu. Kolegijos prezid. M. Tamulėnas savo ilgesniame žodyje apibūdino Jubiliatą, kaip Bažnyčios organizatorių ir veikėją. "Mūsų Sparnų" redakt. J. Kregždė pareiškė padėką už platų ir našų bendradarbiavimą žurnale.

Kalboms pasibaigus, jau anksčiau minėtos solistės trio išpildė B. ir K. Blocko kantatą "O, Tėve Mūsų", palydint vargonais muzik. A. Kalvaičiui.

Gautus sveikinimus raštu perskaitė V. Karosas. Sveikino kolegos kunigai: senj. kun. A. Keleris ir kun. F. Barnelis, abu iš V. Vokietijos; kun. A. Žilinskas iš Toronto; kun. P. Dagys iš New Yorko ir kun. Z. Gelažius iš Chicagos; genr. konsulė J. Daužvardienė; ALTo pirm. dr. K. Bobelis su ponia; dr. M. Devenis ir J. Kutra su poniomis iš Santa Monica; dr. P. Šepetys su ponia iš Detroito; L. Knopfmileris su ponia iš Floridos; Hypatia Petkus iš L. Angeles. Bendru raštu iš Toronto sveikino: dr. J. Yčas, M. Yčas, P. Šernas, G. Šernas, K. Kregždė, J. Dagys, P. Jaunius, J. Trečiokas ir Valerija Anysienė, -visi savo ir savo šeimų vardu; Ona Beresnevičienė iš Kanados; J. Bernšteinas ir J. Aukštikalnis, abu iš New Yorko. Iš Rockfordo sveikinimus atsiuntė Edita Šernas, Erna Schmidt ir Petras Šernas. Chicagiečiai, negalėję asmeniškai dalyvauti, vieni sveikino raštu, kiti telefonu, pridėdami dažnai savo asmenines dovanas. Sveikino M. Pauperienė, A. Pilmonas su ponia, A. Sėdaitis su ponia, Vytas ir Adėlė Uzniai su šeima, Pr. Srugys su ponia, M. Nagys ir Walter Obrikat.

Po visų sveikinimų, kompoz. Vl. Jakubėnas padarė staigmeną Jubiliatui ir minėjimo dalyviams. Pasirodo, kun. Neimanas gimė skaitlingoje šeimoje, o jo motina, būdama žymi pianistė, visus savo vaikus mokė skambinti fortepijonu, bet kad Jubiliato tėvas kun. Ad. Neimanas būtų mokėjęs skambinti, tą prof. Jakubėnas sužinojęs pripuolamai ir paskambino jo mėgtą skambinti L. v. Beethoveno sonatą No. 7.

Kun. St. Neimanas padėkojo visiems-minėjimo rengėjams, dalyviams, prisiminusiems jį žodžiu, raštu ir aukomis. Tai buvo jam malonus išgyvenimas, nes matė savo akimis ir jautė savo širdimi, kad jo gyvenime atliktas darbas nebuvo beprasmis. Viskas yra Dievo valioje, teko ir tenka pakelti sunkumus, bet kol Dievas mus neapleidžia, neprarandame nei savo gyvenimo paskirties, nei vilties į ateitį.

Kun. P. Dilys, užbaigęs oficialią minėjimo dalį, pakvietė visus minėjimo dalyvius į parapijos salę pietums. Čia, jau prie papuoštų ir paruoštų stalų, minėjimo vaišės užtruko daugiau poros valandų.

Minėjimo dalyvių dalis parapijos salėje pietų metu. *1974.V.5 Nuotr. M. Nagio*

Kolegijos prezid.M. Tamulėnui pakėlus šampano taurę, visi sugiedojo Jubiliatui "Ilgiausių metų". Prezidentas, palinkėjęs mielam Jubiliatui, poniai ir visai šeimai sveikatos ir sėkmės gyvenime, įteikė visų reformatų vardu čekį. Kun. P. Dilys perdavė Jubiliatui visas atsiųstas ir suaukotas aukas. Kai kurios dovanos buvo anksčiau įteiktos Jubiliatui asmeniškai.

Dr. P. Vaitaitienės meniškai padaryta žydinčių gyvų gėlių puokštė žaviai puošė Dievo stalą bažnyčioje ir parapijos salės stalus skoningai dekoruotus gyvomis tulpėmis.

Gražiai buvo pagerbtas ir paminėtas nenuilstamas ir nepalūžtantis gyvenimo kelyje genr. superinten. kun. Stasys Neimanas.

DAGYS

DAR

Aš galvojau būti kietas
ir žadėjau nedrebėt,
sielvartui nerodyt vietos, -
kam jį širdyje turėt!

O dabar drebu, kaip lapas,
kai jį papučia ruduo,
tartum laukt' už durų kapas,
kviečiantis keliaut su juo...

Ne! - dar valandą, dar dieną,
kol švies saulė į akis,
griausiu tą nemielą sieną,
kas ir kur ją man statys.

* * *

Jeigu aukuras užgęso,
nebeskirstyk pelenų!
Tegu jie žole apauga,
tegu būna jiems ramu.

K. KLASTAUSKAS

KUNIGAS PETRAS DAGYS

Lietuvos istorijoje neišdildomus pėdsakus yra palikusi garsioji Radvilų giminė. Biržų-Dubingių šakos Radvilos buvo reformacijos šalininkai ir nuo tų laikų Biržų krašte užsiliko gana daug evangelikų. Tenka pastebėti, kad Biržų-Dubingių šakos Radvilos kietai kovojo už Lietuvos valstybinį savarankiškumą, bet įsigalėjusi tamsioji reakcija nuvedė Lietuvą klaidingais keliais. Lietuvos evangelikai žino ir tiki, kad tikroji globa ir apsauga išplaukia tik iš savo gimto krašto ir žmonių meilės savo tėvynei, todėl jiems Lietuva buvo tvirtoji apsigynimo pilis ir aukštoji Jeruzalė.

Kun. P. Dagys, kaip ir daugelis kitų biržiečių, yra tiesioginis šio didžiojo Biržų-Dubingių Radvilų palikimo paveldėtojas ir turi tą patį supratimą, kad savo tautai reikia ieškoti globos ir stiprybės ne kur kitur, bet savo tautos žmonėse ir savo gimtoje žemėje.

Kun. P. Dagys gimė 1904 m. kovo 15 d. Peikštenių km. Biržų vls. ir aps., iš tėvų Martyno ir Matildos Viederytės-Dagių. Tėvas buvo valstietis, gimęs Nausėdžių km. Nem. Radviliškio vls., motina-bajorų kilmės, bet lenkiškai kalbėti nemokėjo.

Tėvai buvo pasiturinti ūkininkai, valdė du ūkius-tėvo ir motinos. Buvo apsišvietę, didūs savo krašto patriotai. Tėvas tuo laiku prenumeravo visą lietuvišką spaudą, net Rygos "Naujienas" ir "Keleivį" iš Amerikos.

Tėvai išaugino penkis vaikus. Vyriausioji duktė buvo Ona, kuri dabar gyvena Lietuvoje; sūnus Jonas, kuris 1961 m. mirė Amerikoje; sūnus kun. Petras gyv. New Yorke; duktė Matilda Kuolienė, gyv. Kanadoje ir duktė Marija Plačienė, gyv. Chicagoje. Jų sūnus Petras pasirinko studijuoti teologijos ir filosofijos mokslus Lietuvos u-te. Universitetą baigė 1930 m. Be filosofijos ir teologijos studijavo humanitarinius mokslus, pasirinkdamas istorijos mokslą pagrinde. Buvo pradėjęs ir teisės mokslą, bet jų baigti jam neteko.

Būdamas dar studentu jau reiškėsi kooperatinėje veikloje, nes buvo steigėjas Sodeliškių ir Lapakritos pieno perdirbimo bendrovių, Nem. Radviliškio Smulkaus Kredito Banko ir beveik nuolatinis visų Pieno Centro suvažiavimų delegatas.

1931 m. Lietuvos Ev. Liuteronų Konsistorija paskyrė jį Butingės (Šventosios uosto) parapijos kunigu. Parapiją sudarė daugumoje neturtingi žvejai. Pagal jo paties išsireiškimą, čia jis turėjo maloniausias dienas šiame gražiausiame Lietuvos kampelyje. Čia jis nesėdėjo sudėjęs rankas. Iš Žemės Ūkio ministerijos gavo 8 ha žemės sklypą parapijai prie pat bažnyčios, kur pradėjo statyti didžiulę kleboniją ir salę parapijos ir visuomenės reikalams. Buvo

Kunigas Petras DAGYS

išrinktas pirmuoju pirmininku Šventosios uosto žvejų kooperatyvo ir buvo net Klaipėdoje "Žuvies" Akc. B-vės steigėjas ir reviz. komisijos pirmininkas.

1933 m. buvo paskirtas Lietuvos kariuomenės evangelikų kapelionu su gyvenama vieta Klaipėdoje, kad galėtų plėsti lietuvišką veiklą. Čia pirmas pamaldas, dalyvaujant min. pirm. J. Tūbeliui ir kitiems aukštiems Lietuvos pareigūnams, atlaikė Šv. Jono bažnyčioje, kuri iki tol buvo vokiečių tvirtovė.

1934 m. buvo paskirtas papildomoms pareigoms į gubernatūrą, tikybos reikalams referentu. Jo pastangomis buvo sudarytas iš visų lietuviškų grupių Bažnytinis Komitetas, kuriam jis pirmininkavo iki Klaipėdos netekimo. Lietuvos Ev. Liuteronų Konsistorijai pritariant, buvo nutarta leisti savaitraštį "Evangelikų Kelią", kuris vėliau tapo Konsistorijos oficiozu. Šį savaitraštį kun. Dagiui teko redaguoti iki bolševikai, okupavę Lietuvą, jį uždarė.

Šio savaitraščio tikslas buvo-kova prieš įsigalėjusį Vokietijoje nacių režimą. "Evangelikų Kelias" drąsiai skelbė, kad ne hackenkreuzas, bet kryžius laimės. Už tai vokiečių radio stotis "Deutsche Nachrichten" ne kartą skelbė, kad kun. P. Dagį ir prof. V. Gaigalaitį už jų propagandą reikėtų pakarti.

Tą savaitraštį, susitarus su Klaipėdos paštu, kas savaitę pridėdavo prie "Lietuviškos Zeitungos", kuris buvo leidžiamas lietuvių kalba, bet vokiškoje dvasioje. Tas labai nepatiko vokiečiams, o žmonės, kurių dauguma buvo stipriai tikinti, gavę stebėdavosi, kad prie

propagandos dar išgirsta ir teisingą tikėjimo balsą.

Lietuvai atgavus Klaipėdą, buvo suruoštos dvi "Jūros Dienos". Viena Šventosios uoste, kita Klaipėdoje. Pirmoje "J. Dienoje" dalyvavo valstybės prezidentas ir visas ministerių kabinetas, o antroje-Klaipėdoje, be oficialių pareigūnų, ir didelė minia žmonių. Abiejose šventėse teko kalbėti kun. P. Dagiui. Jo kalba, beveik ištisai, buvo atspausdinta "Lietuvos Aido" atkarpoje.

Dėl šių "Jūros Dienos" švenčių kun. P. Dagys ir šiandien tebenešioja karčius prisiminimus. Šventosios uoste atlaikė bendras pamaldas su Palangos klebonu prel. Šniukšta ir šventė praėjo labai gražiai ir nuotaikingai, bet Klaipėdoje bendros pamaldos, vyskupo parėdymu, buvo uždraustos. Vyskupas Staugaitis pamaldas atlaikė šeštadienį, o kun. P. Dagys antras pamaldas-sekmadienį. Tas įnešė didelę disharmoniją į Klaipėdos krašto gyventojus ir nepasitenkinimą. Iki tol vykdavo bendros pamaldos Tautos šventės proga, Sausio 15 dienos proga prie žuvusiems paminklo ir nebūdavo jokių nesusipratimų.

Po Klaipėdos "Jūros Dienos" įvyko Jaunalietuvių suvažiavimas, kuris turėjo prasidėti bendromis pamaldomis kareivinių aikštėje. Katalikų kapelionui į šias pamaldas buvo uždrausta atvykti ir jas bendrai atlaikyti. Kiek pavėluotai tas pamaldas atlaikė tik vienas kun. P. Dagys. Kun. P. Dagys, būdamas tolerantas ir net liberališkas teologas, pripažįsta Visagalio kūrybą, nes visos tautos ir visi tikėjimai, net senovinis lietuvių tikėjimas, buvo ne kieno kito, bet amžinojo Dievo darbas, todėl tokio padalinimo ir uždraudimo, ypač evangeliškame krašte, koks buvo Klaipėdos kraštas, jis negalėjo ir negali suprasti. Kun. P. Dagys tautos reikalus visada statė aukščiau už tikybinius, nes tauta yra Dievo dovana, o tikėjimas kiekvieno žmogaus širdies reikalas. Kiekvienas gali tikėti taip ar kitaip, ar ir visai netikėti, tai jo grynai asmeniškas apsisprendimas.

Kun. P. Dagys, būdamas gubernatūroje, matė ir daugiau nepageidaujamų dalykų, bet jis paliko juos paslaptyje, nekėlė viešumon, kad neerzinti religinių jausmų, slopinti neapykantą vienų kitiems. Todėl, nuo to laiko jis pasidarė ekumeninio judėjimo šalininku.

Vokiečiams okupavus Klaipėdos kraštą, persikėlė į Kauną ir išbuvo kariuomenės kapelionu iki bolševikai bendru įsakymu atleido visus kapelionus.

Vokiečių okupacijos laikais apie metus laiko slapstėsi, nes jam buvo pranešta, kad į Vilniaus komisariatą atėjo raštas su įsakymu areštuoti jį ir muziką Mikulskį.

Po metų laiko grįžo į Kauną ir čia vėl sėkmingai dirbo bažnytinėje veikloje. Rūpinosi bažnyčios statyba prie Ožeškienės laiptų ir talkininkavo parengto kun. Ad. Šerno giesmyno išleidimui, kurio pirmą laidą komunistai, okupavę Lietuvą, sunaikino.

Čia jam teko dalyvauti Vliko paskutiniame posėdyje, kur gavo

pavedimą pasirūpinti inž. S. Kairiu ir jį išvežti į Švediją. Artinantis antrai bolševikų bangai, jis veik su visa savo tėvų šeima ir daugeliu kitų draugų, žvejų laivais pabėgo į Švediją. 1946 m. atvyko į Ameriką, gaudamas Non Quota vizą Nr. 4.

Nuo 1951 m. yra New Yorko Liet. Evangelikų parapijos klebonu, kartu aptarnaudamas Bostono ir kurį laiką net Toronto parapijas. Daug darbo yra įdėjęs į seniausią lietuvių organizaciją Susivienijimą Lietuvių Amerikoje ir N. Yorko Maž. Lietuvos Bičiulių D-ją.

Dar ir dabar aktyviai prisideda prie visų lietuviškų darbų, nes kun. P. Dagys yra tautinis kunigas ir jam tautiniai reikalai yra pirmaeiliai. Minint jo 70 metų sukaktį, nuoširdžiausiai linkime geros sveikatos ir dar daug gražių ir palaimintų metų.

DAGYS

PILIGRIMAS NAKTĮ PRIE TEMZĖS

Per juodą Temzės veidą plaukia
pilni slaptybių žiburiai
ir iš nakties juodumo slenka
manesp, kaip raižantys kardai.
Pro juos praeina pakeleiviai
žemyn palinkusiais veidais,
lyg nenorėtų, kad sušvistų
jų akys miesto žiburiais.
Pračiaužia mašinos lengvutės,
tramvajai šaukia:-mums skubu,
ištįsta traukinys pasiutęs
ir tiltas suserga drugiu.
Gi šviesos per patamsį slenka,
kaip rezginys painių minčių:
kur man?-kas man paduos dar ranką
ir ves švieson... šalin dausų?...
Per juodą Temzę šviesos slenka,
ją suraižydamos aštriai,
o man gilyn į širdį smînga
vienatvės nukalti kardai.
Prabėga viskas, tik palieka
pajuodus upė ir jausmai.
Kur aš einu ir kur sustoju
matau, kaip gęsta žiburiai.

Halina DILIENĖ

MARTYNAS ANYSAS

Kai 1974 m. sausio 29 d. suskambėjo telefonas su žinia-mirė dr. Martynas Anysas, negalėjau ja patikėti. Deja, tai buvo tiesa! Atrodė man, kiek čia seniai sėdėjau gražiame Anysų sodely, arba jaukiame svečių kambaryje, diskutuodama su Martynu ir jo miela žmona Valerija įvairiausius klausimus. Su Martynu, galima sakyti, netekdavo kalbėti, o tik gyvai diskutuoti. Jis nemėgdavo šiaip sau kalbėtis. Vos pasisveikinęs tuojau užvesdavo kalbą jį tuo metu labiausiai dominančiu klausimu. Nepaisant varginančios ligos, Martynas visuomet būdavo gero nuotaikos, linksmas ir energingas. Kol jėgos leido, daug darbavosi prie savo namo. Pats prisodino vaismedžių ir uogų krūmų besidžiaugdamas, kad turės kuo vaišinti savo mylimą anūką Pauliuką Slavėną. Iš kalbos Martynas kartais galėjo atrodyti griežtas ir šiurkštokas, bet iš tikrųjų jis toks nebuvo. Jis nemėgo sentimentalumo, bet buvo geros širdies. Ištikus nelaimei ką nors iš jo artimųjų ar draugų, jis pirmas atskubėdavo pagalbon.

M. Anysas gimė 1895 m. lapkričio 5 d. Kintuose, Šilutės aps., lietuviškame pamaryje, ūkininko šeimoje. Tėvas šalia ūkio darbų vertėsi ir žvejyba. Martynas, dar būdamas berniukas, žvejodavo kartu su tėvu, padėdamas jam grumtis su kartais labai pavojingomis bangomis, šiuo būdu užsigrūdindamas būsimam gyvenimui.

1902-10 m. Martynas lankė Kintų pr. mokyklą ir ją baigė. Berniukas buvo gabus ir pasižymėjo ypatingai gera atmintimi, todėl mokytojas ragino tėvus jį toliau leisti mokytis. 1913 m. Martyno motinos pusbrolio Posingio paveikti, tėvai sutiko leisti sūnų į Berlyno vidurinę mokyklą.

1914 m. M. Anysas buvo pašauktas į kariuomenę ir tarnavo karo laivyne, artilerijoje. 1916 m. jam teko dalyvauti Skagerako mūšyje.

1920 m. pradėjo dirbti Lietuvos pasiuntinybės Berlyne konsuliariniame skyriuje, eidamas sekretoriaus pareigas. 1923 m. Martynas išlaikė eksterno egzaminus vokiečių gimnazijoje Kaune. Gavęs brandos atestatą, pradėjo studijuoti teisės mokslus Berlyne, o paskui Hamburgo universitetuose.

Martynas sparčiais žingsniais žengė pirmyn: 1927 m. paskirtas pasiuntinybės Berlyne attache, 1929-vicekonsulu ir greitu laiku konsulu. 1933 m. konsulaudamas Hamburge apgynė disertaciją "Der Litauische-Polnische Streit um das Wilnagebiet", gaudamas teisių daktaro laipsnį.

Dr. Martynas ANYSAS
Kintai, 1895.XI.5 - Toronto, 1974.I.29

1934 m. grįžo Lietuvon ir apsigyveno Klaipėdoje, kur iki 1939 m. buvo Klaipėdos krašto gubernatūros patarėjas, išskyrus 1935 m., kuomet buvo direktorijos narys. Be to, dėstė tarptautinę privatinę teisę Klaipėdos Prekybos Institute, o paskui Šiauliuose docento titulu.

Užėjus II Pas. karui Anysų šeima persikėlė į Vokietiją, o iš ten emigravo į Torontą, Kanadą. Čia Martynas tuojau įsijungė į lietuvišką veiklą. Buvo aktyvus lietuvių liuteronų Bažnyčios narys, dirbo KLB, dalyvavo Kultūros fondo veikloje, buvo jūrų skautų tėvų komiteto narys ir pirmininkas, Maž. Lietuvos rezistencinio sąjūdžio vicepirmininkas, Maž. Lietuvos Lietuvių D-jos garbės narys, antikomunistinio bloko prezidiumo narys, Baltų Federacijos Kanadoje pirmininkas ir garbės narys, vadovavo būreliui Vasario 16 gimnazijai remti. Sunku ir suminėti visas organizacijas, kuriose M. Anysas pasireiškė savo veikla. Tačiau svarbiausias dr. M. Anyso užsi-

mojimas tai ne vien knygų, bet ir gausių straipsnių į lietuvišką spaudą rašymas. Jis rašė kruopščiai rinkdamas reikalingą medžiagą.

Didžiausias M. Anyso paminklas yra jo palikti raštai. Žymiausi jo veikalai:"Senprūsių kovos dėl laisvės" ir "Žymios lietuvės moterys"-paruošta kartu su aukšto išsilavinimo, daug kalbų mokančia žmona Valerija. Be to, buvo atspausdinta anksčiau minėta disertacija ir studija"Klaipėdos Krašto Konvencija ir Statutas einant Nuolatinio Tarptautinio Teismo sprendimu". Iš į spaudą rašytų straipsnių pažymėtini biografinio pobūdžio: M. Jankus, D. Zaunius, E. Galvanauskas, paskutinis Klaipėdos kr. gubernatorius V. Gailius ir daug kitų.

Manuskripte paliko: Kova dėl Klaipėdos (atsiminimai), disertacija apie Vilniaus kraštą (išversta į anglų kalbą), Vytautas-Aleksandras Didysis Lietuvos Kunigaikštis, vokiečių kalba-"So war Hitler und sein System" ir papildoma medžiaga apie žymias moteris.

M. Anysas buvo veiklus ir aktyvus iki pat jį ištikusio širdies smūgio, kuris taip netikėtai nutraukė jo gyvenimo siūlą.

Budynėse-atsisveikinime su žymiuoju mažlietuviu vasario 1 d. kalbas pasakė: Lietuvos gener. konsulas dr. J. Žmuidzinas, Martynas Purvinas ir reformatų kun. P. Dilys.

Dr. J. Žmuidzinas iškėlė dr. M. Anyso nuopelnus Lietuvai ir Klaipėdos kraštui, pabrėždamas jo sveiką galvoseną, sugebėjimą susiorientuoti anų laikų taip labai komplikuotoje to krašto politinėje būklėje. "Su dr. Anyso mirtimi išeina iš mūsų tarpo gilaus intelekto ir didelės visuomeninės veiklos karštas patriotas lietuvis... Velionis turėjo nepaprastai gerą atmintį, istoriko orientaciją, sveiką politinę nuovoką ir rašytojo talentą",-tęsė savo kalbą konsulas.

Martynas Purvinas kalbėjo Maž. Lietuvos rezistencijos sąjūdžio vardu. Jis nušvietė dr. M. Anyso veiklą, vadindamas jį vienu aktyviausiu ir šviesiausiu Maž. Lietuvos sūnumi. Atsikūrus Lietuvos valstybei ir prisijungus Klaipėdos kraštui prie Lietuvos, nemažas skaičius mažlietuvių, baigę aukštuosius mokslus, įsijungė į Lietuvos valstybinį, visuomeninį ir kultūrinį darbą. Pas visus juos reiškėsi viena bendra savybė-gili meilė savo kraštui ir besąlyginis pasišventimas savo tautai ir valstybei. Dr. Anysas kiek skyrėsi iš visų. Jis buvo stiprios valios asmenybė, ryžtingas ir veržlus. Šitie jo charakterio bruožai formavo jo gyvenimą ir nustatė jo politinę ir visuomeninę veiklą...

Lietuvių ev. reformatų vardu atsisveikino suprt. kun. P. Dilys, tardamas:"...kai Anysų šeima susigiminiavo su mūsų šeima, mes dar dažniau susitikdavome Chicagoje arba Toronte. Kiek galėjau, padėdavau Martynui Chicagos bibliotekose surinkti istorinę medžiagą jo veikalui apie senprūsių kovą su riterių ordinu... Šiandie visų lietuvių ev. reformatų vardu noriu atsisveikinti su velioniu...

Dr. Martynas Anysas ir jo žmona Valerija Anysienė

Kartu reiškiu gilią užuojautą savo šeimos ir savo vardu žmonai Valerijai, dukrai Gražinai su šeima, sūnui Jurgiui su žmona Dalia, broliui Jonui su šeima ir visiems kitiems giminėms. Visų pirma mes visi lietuviai liūdime, kad mūsų tarpe nebėra Martyno".

Vasario 2 d. rytą Išganytojo lietuvių liuteronų bažnyčia Toronte buvo pilnutėlė susirinkusių atsisveikinti su brangiuoju velioniu. Gedulingas pamaldas atlaikė trys kunigai: parapijos klebonas A. Žilinskas, senj. kun. A. Trakis ir suprt. kun. P. Dilys. Ypatingai gražų ir širdingą pamokslą pasakė kun. A. Trakis. Atsisveikindamas su mielu parapijiečiu kun. A. Žilinskas paminėjo dr. M. Liuterio žodžius: "Jei rytoj man būtų paskutinė diena, vis dėlto aš šiandien sodinčiau obelaitę savo sode". Kaip puikiai tie žodžiai tiko velioniui!

Nepaisant šalto oro ir nemažo atstumo į kapines velionį palydėjo didelis žmonių būrys. Jo mirtis yra skaudus nuostolis jo šeimai ir visai lietuvių tautai. Ilsėkis ramiai, brangus Martynai, svetingoje Kanadoje, toli nuo brangiosios Tėvynės.

Slenkančios kopos palaidoja pakelyj sutiktą augmeniją

Jūros bangų, srovių nuskalautas, vėjų nušukuotas rytinis Baltijos krantas

Jonas KUTRA

BILLY GRAHAM

PASAULINIS PAMOKSLININKAS-EVANGELISTAS

Kažin, ar teko kam iš "M. Sp." skaitytojų dalyvauti masiniuose B. Graham susirinkimuose, angliškai vadinamuose "Crusade", bet esu tikras, kad ne vienas iš mūsų matė jį TV programoje ir klausėsi jo pamokslų. JAV ir kitur yra buvę nemaža Evangelijos skelbėjų: D. L. Moody, R. A. Torrey, Billy Sunday, -bet nė vienas iš jų nėra pasiekęs tokio pasaulinio garso, kad būtų sugebėjęs sutraukti dešimtimis tūkstančių jaunimo ir senimo, būtų išplėtęs tokio masto Evangelijos skelbimo organizaciją, kaip kad B. Graham. Jis yra laikomas šiuo laiku visų protestantiškų konfesijų JAV lyderiu. Todėl verta kiek plačiau susipažinti su jo gyvenimu, veikla ir jo skelbiamomis religinėmis tiesomis.

GYVENIMAS IR MOKSLAS

William Franklin Graham, paprastai vadinamas Billy Graham, gimė ūkyje, arti Charlotte, N. C., 1918 m. lapkričio 7 d. Jo tėvų ūkis buvo nemažas, vertėsi daugiausia pieno gamyba ir šeima buvo labai dievota. Priklausė "Associate Reformed" presbiterijonų Bažnyčiai. Mažas būdamas Billy dirbo įvairius ūkio darbus: šėrė gyvulius, melžė karves ir pan. Jo tėvai norėjo, kad jis studijuotų teologiją ir taptų kunigu, bet Billy norėjo būti beisbolo žaidėju. Jis lankė vietos pradžios, vėliau-Sharon High mokyklą.

Pietinėse JAV valstijose buvo tokia tradicija, kad sulaukus 16 metų reikia viešai išpažinti savo nuodėmes ir atgailauti. Billy tėvai pakvietė pamokslininką K. Ham. Billy išpažino viešai su kitais savo nuodėmes ir tas privertė jį kiek susimąstyti, bet jo svajonė vis dar tebebuvo beisbolas. Vasaros metu jis gavo Fuller Brush Co. keliaujančio pardavėjo vietą. Jo gera išvaizda, maloni šypsena, nuoširdumas daug prisidėjo prie jo darbo sėkmės. Billy jau tada suprato, kad entuziazmas ir nuoširdumas kiekviename darbe gali atnešti gerų rezultatų. "Nuoširdumas yra didžiausias pagalbininkas parduodant, net ir Kristaus išganymo planą"-tvirtino Billy.

Billy mokėsi gana prastai, buvo išsiblaškęs, daugiau galvojo apie sportą, bet ir sporte jam nekaip sekėsi: be entuziazmo reikėjo dar ir disciplinos, kurios tuo metu jis dar neturėjo. Tėvai vis dar neprarado vilties, kad Billy bus kunigu, o norint būti kunigu, reikia baigti kolegiją. Tėvams visos žinomos kolegijos atrodė nepakankamai religingos. Pasirinkta buvo Bob Jonęs kolegija Clevelande, TN. Čia buvo griežtas religinis auklėjimas, bet neturėjo jokios sporto programos,-tai buvo veikiau biblijinė mokykla. Po 4 mėnesių Billy

nebegrįžo į šią mokyklą. Tada buvo parinkta Biblijos mokykla Tampoje, Floridoj, dabar Trinity kolegija. Šalia mokyklos buvo beisbolo aikštė, kur Billy galėjo ir toliau bandyti savo gabumus sporte. Billy turėjo pats užsidirbti lėšų pragyvenimui. Jis dirbo kaip indų plovėjas ir vertėsi kitais pripuolamais darbeliais.

Be biblijinių studijų ir ruošimosi pamokslams, čia buvo praktikuojama skelbti Evangeliją kiekvienoje vietoje-gatvėse, aikštėse ir pan. Tampoje Billy galutinai apsisprendė mesti beisbolą ir pasišvęsti skelbti Evangeliją. Prie šio apsisprendimo prisidėjo dar ir ši aplinkybė: viena mergaitė, su kuria jis turėdavo pasimatymus, jam pareiškė, kad ji buvo galvojusi už jo ištekėti, bet dabar nutraukianti su juo pažintį, nes jis esąs išsiblaškęs ir nepasiryžęs tapti tikru Kristaus darbuotoju. Tą naktį jis meldėsi ir pasižadėjo Dievui pasišvęsti dirbti Jo garbei. Savo nuosprendį, kad nori tapti kunigu, pranešė ir tėvams.

PIRMIEJI PAMOKSLAI

Billy sugebėjimas sakyti pamokslus buvo išbandytas 1939 m. vasarą. Kolegijos dekanas John R. Minder paprašė jį pavaduoti jo atostogų metu bažnyčioje prie Tampa miesto (už 6 dol. savaitei). Jo pravestos pamaldos buvo taip sėkmingos, kad ir kita kaimynystėje bažnyčia paprašė jį pravesti "revival" (atgimimo) eilę susirinkimų. Tai buvo baptistų bažnyčia. Paaiškėjo, kad pats Billy nebuvo pakrikštytas baptistų apeigomis-paneriant į vandenį. "Vaikinas pamokslininkas" (taip jis buvo vadinamas) nuėjo su kitais 84 prisivertėliais ir kartu su jais pasinėrė upėje. Apie 12 vietinių baptistų kunigų Billy egzaminavo ir pripažino, kad jis yra vertas priimti į dvasininkus. Billy buvo pašventintas į kunigus Penuel baptistų bažnyčioje Palatkoje, Fla., 1939 m. Jis dar pasiliko metus Tampoje, tame pačiame Biblijos institute ir 1940 m. birželio mėn. jam buvo suteiktas kolegijos baigimo diplomas. Tų metų vasarą jis vedė "atgimimo" susirinkimus mažose parapijose: York, co., PA ir Toccoa, GA.

Rudenį (1940) Billy įstojo į Wheaton, Ill., kolegiją, norėdamas įsigyti A. B. laipsnį. Tai buvo fundamentalistų kolegija, turėjusi gerą vardą. Fundamentalistai aiškina Bibliją, kaip viso alfa ir omega, kurią reikią suprasti žodine prasme: žmogaus sukūrimą, nusikaltimą, Kristaus mirtį ir prisikėlimą, Jo atėjimą ir pan. Kolegijos prezidentas buvo dr. V. Raymond Edman, žymus fundamentalistų veikėjas. B. Graham pasirinko pagrindiniu studijų dalyku antropologiją, bet, kaip ir kiti studentai, turėjo lankyti ir Biblijos klases. Kai B. Graham gavo A. B. laipsnį, jis pareiškė, kad Biblija yra geriausias veikalas kada nors parašytas apie antropologiją. Jis atmetė Darvino teoriją apie evoliuciją.

1943 m. vedė Ruth McCue Bell, Wheaton kolegijos studentę. Ji buvo dr. L. Nelson Bell, presbiterijonų misijonieriaus Kinijoje dukra.

William Franklin GRAHAM

"KRISTAUS JAUNIMO" ORGANIZAVIMAS

B. Graham trumpą laiką kunigavo Western Springs, Ill., mažoje baptistų bažnyčioje. Parapija teturėjo vos 90 narių, pamaldos buvo laikomos pogrindyje. B. Graham labai išplėtė bažnyčios veikimą, surinko pinigų naujam bažnyčios pastatui. Tuo pat metu pradėjo skelbti Evangeliją per Chicagos radijo stotį. Jo programa vadinosi "Songs in the Night".

1945 m. B. Graham atsisakė kunigavimo ir tapo naujos fundamentalistų organizacijos "Kristaus Jaunimo" (Youth for Christ) veikėju. Čia bedirbdamas, B. Graham užmezgė daug kontaktų ir įsigijo organizacinės patirties tolimesnei savo veiklai. Ši jaunimo organizacija jau buvo pradėta organizuoti New Yorke 1941 m. Šeštadieniais įvykdavo jaunimo susirinkimai su religinėmis giesmėmis, Evangelijos skaitymu ir kt. Ten pradėjo veikti ir religinė radijo valandėlė "Gyvenimo Žodis". Kada paaiškėjo, kad tokie susirinkimai buvo jaunimo mėgiami ir gausiai lankomi, tai tokie pobūviai buvo pradėti organizuoti ir kituose miestuose: Minneapolyje, Detroite, Toronte ir kt.

Kun. T. M. Johnson 1944 m. sùorganizavo "Chicagoland Youth for Christ" ir 1945 m. įvyko masinis (30 tūkstančių) jaunimo susirinkimas "Soldier's Field". 1947 m. "Youth for Christ" jau turėjo tūkstantį skyrių. Tai nebuvo grynai maldos susirinkimai. Šalia "jazzo" muzikos, chorų ir solistų giedojimo, buvo aiškinama Evangelija, iškeliamos įvairios pokarinio laiko neigiamybės: nusikaltimai,

moralinis palaidumas, narkotizmas ir kt. Buvo skiepijamas patriotizmas, kritikuojamas komunizmas ir pan. Modernioji teologija nerado atgarsio to laiko jaunime. Šis jaunimo sąjūdis iš dalies vedė prie neokonservatizmo, o iš antros pusės-prie religinio persiorientavimo-atgimimo, kurį propagavo Reinhold Niebuhr ir neoortodoksiški protestantai. "Atėjo laikas veikti, paskelbti atgimimo ofenzyvą", -skelbė B. Graham.

1945 m., pakviestas jaunų kunigų, pradėjo B. Graham keliauti iš miesto į miestą organizuodamas "Youth for Christ" skyrius. Gražiai nuaugęs, jaunas, dinamiškas ir giliai įsitikinęs savo pašaukimu, B. Graham buvo laikomas geriausiu jaunimo dvasiniu vadovu. Tais metais jis nukeliavo 200 tūkstančių mylių; jo įtakoje prisivertė 7 tūkstančiai asmenų. North Carolinoje jis susipažino su Cliff Barrows, chorų vedėju, kuris sutiko būti jo partneriu, o jo žmona-pianiste. Vėliau George Beverly Shea prisijungė prie B. Graham, kaip solistas.

"Youth for Christ" judėjimas buvo nutartas išplėsti už JAV ir Canados ribų. 1946 m. B. Graham aplankė Angliją ir kitas Europos valstybes, o kiti organizacijos nariai lankėsi Azijoje. 1946-49 metų tarpe B. Graham 6 kartus buvo nuvykęs į Europą. Visur jį lydėjo pasisekimas; visi buvo sužavėti jo entuziazmu, jo iškalba, jo iškilia asmenybe. Tuom tarpu liberaliniai nusiteikę JAV dvasininkai buvo priešingi tokiai B. Graham veiklai, arba laikėsi nuošaliai.

MASINIAI SUSIRINKIMAI

1947 m. William Bell Riley, I-sios baptistų bažnyčios Minneapolyje kunigas, vienas iš pirmųjų fundamentalistų žygių skelbėjas prieš modernizmą, parinko B. Graham kaip savo vietininką. W. B. Riley jau 1919 m. buvo įsteigęs "World Christian Fundamentals Association", kurios tikslas buvo sujungti visus fundamentalistus prieš liberalų įtaką, kartais pasisakant net prieš semitizmą ir katalikybės dviveidiškumą. B. Graham buvo pasiūlyta perimti kolegijos prezidento vietą. Šias pareigas jis nenoromis perėmė, nes norėjo visą laiką pašvęsti Evangelijos skelbimui. Jis padėjo surinkti pinigus naujiems mokyklų pastatams.

1947 m. B. Graham jau buvo paskirtas pirmuoju "Youth for Christ" organizacijos viceprezidentu. Jis pradėjo kreipti daugiau dėmesio ir į suaugusius, stengdamasis juose taip pat sužadinti religinį atgimimą. Šie masiniai susirinkimai-"Crusados" trukdavo po 2-3 savaites. Būdavo išnuomojamos vietinės salės, teatrai ar net pastatomos specialios palapinės, kuriose tilpdavo po 2-3 tūkst. žmonių. Be vokalinės ir muzikinės dalies, B. Graham pasakydavo pamokslą, kviesdavo visus prisiversti prie Kristaus, ateiti prie tribūnos ir pasirašyti savo nuosprendžio kortelę.

Apie šiuos masinius susirinkimus daug rašė bažnytinė-religinė spauda, bet maža žinių pasirodydavo pasaulinėje spaudoje. 1949 m.

Kauno pilies griuvėsiai Kaunas, 1973 m. birželis Nuotr. dr. A. Šabanienės

Buvęs Žiburėlio d-jos moksleivių bendrabutis Kaune, Savanorių prospekte, prieš Saulės d-jos gimnaziją. Tarp kitų moksleivių šiame bendrabutyje gyveno ir daktarai Šabanai. Žiburėlio d-jai per visą Lietuvos nepriklausomybės laiką vadovavo Felicija Bortkevičienė Kaunas, 1973 m. birželis Nuotr. dr. A. Šabanienės

padėtis pasikeitė.

GARSAS PASAULINĖJE SPAUDOJE

1949 m. B. Graham buvo pakviestas atlaikyti 3 savaičių atgimimo "Crusade" Los Angeles mieste. Čia buvo įrengta speciali palapinė. Daugelis meldėsi iš anksto, kad ši "Crusade" gerai pavyktų. Buvo kontaktuota vietos dvasininkija, radijo ir TV stotys. Po muzi-

kinės dalies B. Graham pakvietė visus susirinkusius pasimelsti ir ragino visus grįžti prie senųjų laikų tikėjimo, paremto Dievo Žodžio autoritetu. Jis priminė, kad Sov. Rusija išbandė savo pirmąją atominę bombą, kuri gali viską sunaikinti. Dievas tikrai Los Angeles nepagailėsiąs, nes tai yra "nuodėmių, nusikaltimų ir kritusios moralės miestas". Priminė skyrybas, lošimus, lytinius iškrypimus, narkotikus ir kt. Visa Amerika esanti "wicked", kaip kad Nojaus laikais. Pabrėžė ir komunizmo grėsmę, kuris Los Angeles mieste daugiausia yra paplitęs. Miestui gręsianti Dievo bausmė, reikia atgimti, atgailauti, grįžti prie Evangelijos. Klausytojai buvo tikrai sukrėsti B. Graham pamokslų. "Crusade" buvo pratęsta ligi 9 savaičių. Ketvirtą savaitę spaudos milžinas-Wm. R. Hearstas pasiuntė visiems savo sindikato reporteriams telegramą "Puff Graham", ragindamas pranešinėti skaitytojams apie jo masinius parengimus. Tuojau pasirodė palankūs straipsniai ir pranešimai pirmuose laikraščių puslapiuose. Antras įvykis-Stuart Hamblen, "Stars Christian Fellowship" įtakingas narys, pranešė per savo radiją, kad jis buvo B. Graham atverstas. Penktą savaitę, žinomas sportininkas Louis Zamperini, II-jo Pas. karo herojus, viešai prisivertė ir pažadėjo mesti girtuokliavimą. J. Arthur Vaus, žinomo Chicagos gemblininko partneris, taip pat prisivertė B. Graham palapinėje, po to nuėjo į policiją ir pranešė apie savo kreivą priesaiką teisme. Northwestern mokyklos Minneapolyje mokiniai nutraukė visą dieną savo studijas ir prašė Dievą, kad Jis padėtų B. Graham.

Life, Newsweek, Quick ir kt. žurn-se pasipylė palankūs straipsniai. B. Graham vis skelbė, kad laikas yra trumpas, kad vienintelė viltis išlaikyti mūsų kultūrą yra atgimimas, atsivertimas. "Ką jūs galite padaryti? Tuojau pat grįžti prie Jėzaus. Tegul Kristus įžengia į jūsų širdis, apvalo jus nuo nuodėmių ir patikrina, kad, jeigu jūs šiandien mirsite, eisite į dangų" -pranašiškai B. Graham visus graudeno.

Per tas 9 savaites Los Angeles atsilankė 350 tūkstančių žmonių, viešai prisivertė 2703 asmenys, kiti atnaujino savo prisivertimą. Tikrai sunku patikėti tokiu pasisekimu! Atrodo, kad ir su policija būtų sunku tokias žmonių mases suvaryti! 450 vietos protestantų bažnyčių, priklausančių "National Ass'n of Evangelical" (NAE), pareiškė palaikančios B. Graham akciją. Buvo suaukota 12,000 dol., kuriuos B. Graham pervedė vietos komitetui tolimesnei veiklai. B. Graham stengėsi kooperuoti ir su apie 30 milijonų apimančiu "Federal Council of Churches" (FCC), vėliau pasivadinusiu "National Council of Churches"(NCC). B. Graham stengėsi kovoti su besireiškiančiu modernizmu; jis atstovavo konservatyvų fundamentalistų sparną.

Po Los Angeles seke "Crusade" Bostono mieste. Ir čia buvo toks milžiniškas pasisekimas, kad iš Park Street bažnyčios turėjo būti

Architektūrinis XVI a. paminklas — „Perkūno" namai.
Kaunas. 1973 m. birželis *Nuotr. A. Šabanienės*

Teisėjas Alfonsas WELLS prie poeto Maironio paminklo.
Kaunas, 1973 m. birželis Nuotr. dr. A. Šabanienės

persikelta į Mechanics Hall, vėliau į operą, pagaliau į Bostono Sodą, talpinantį 16 tūkst. žmonių. "Crusade" buvo pratęstas nuo 9 ligi 18 d. 75 vietinės bažnyčios pareiškė pageidavimą, kad B. Graham greit vėl sugrįžtų. Spauda stebėjosi, kad masės laikėsi šaltai, nesimatė jokios isterijos.

Po Bostono masinis evangelizmo pobūvis įvyko Columbijoje, S. C. 79% asmenų, kurie dar kartą viešai prisivertė prie Kristaus, bu-

vo asmenys, lanką bažnyčias, bet jie tai padarę, nebūdami tikri, ar jų nuodėmės yra atleistos. Čia garsus sportininkas Kirby Higbe jau antrą "Crusade" dieną prisivertė.

B. Graham buvo pakviestas į Georgia ir So. Carolina legislatūras pasakyti kalbas. So. Carolinos gubernatorius pats dažnai lankėsi į B. Graham parengimus. "B. Graham yra didelis evangelistas. Mes galime didžiuotis, kad jis laimi tiek sielų Viešpačiui", - kalbėjo gubernatorius. Vyr. Teismo teisėjas James M. Byrnes, anksčiau buvęs Valstybės Sekretorius, išklausęs B. Graham pamokslus, pareiškė susirinkusiems, kad tai buvęs daugiausia jaudinantis momentas jo gyvenime. Henry Luce-Times, Life ir Fortune žurnalų leidėjas, atsilankė į Columbiją ir buvo tiek paveiktas, kad patarė savo laikraščiams ateityje remti visus B. Graham parengimus.

1949 m. B. Graham į savo štabą įjungė Willis G. Haymaker, kaip "Crusade" direktorių. Ir taip sekė "Crusade" po "Crusade", iš kurių žymiausias buvo 1964 m. New Yorke per pasaulinę parodą ir Sidnejuje, Australijoje, kur atsilankė per 28 dienas 56, 000 asmenų. Pradėjęs skelbti reikalą atgimti Kristuje tarp protestantų, vėliau B. Graham su nemažesniu pasisekimu ruošė masinius susirinkimus ir nekrikščionių kraštuose.

EKUMENINIO JUDĖJIMO PROPAGAVIMAS

Kai 1964 m. buvo organizuojamas "Crusade" Bostone-"Boston Garden", netikėtai kardinolas Richard Cushing išleido atsišaukimą į savo diocezijos parapijiečius katalikus, ragindamas visus dalyvauti B. Graham parengimuose. Kai B. Graham nuėjo pas kardinolą jam padėkoti, rado visą būrį spaudos, radijo ir TV reporterių. "Atliekate didelį darbą", -pareiškė kardinolas. "Aš klausausi jūsų kalbų. Jūs skelbiate Kristų ir Jo nukryžiavimą už mūsų nuodėmes. Niekas negali, išklausęs jūsų pamokslus, netapti geresniu krikščioniu". Vėliau kardinolas pažymėjo, kad B. Graham daug prisidėjo prie ekumeninės dvasios tarp krikščionių pakėlimo. "Aš esu nustebęs, kaip ir kiekvienas, kad tokios minios ateina į mano "Crusade". Tai Šventosios Dvasios veikimas", -ten pat kalbėjo B. Graham.

B. Graham yra parašęs daug veikalų. Jo organizacijos centras yra Minneapolyje, MN, su daugeliu skyrių. Jo veikla yra plačiai išplėsta per radiją, TV tinklą, nuolatinius spaudos organus ir kt.

PINIGINIAI REIKALAI

Aukos plaukia be perstojo ir vis didesnėmis sumomis jo įsteigtai "Billy Graham Evangelistic Association, Inc." veiklai paremti. Ankstyvesnis žinomas pamokslininkas Billy Sunday susilaukė nesėkmės, nes buvo pradėtas įtarinėti, kad jis siekia savo masiniais susirinkimais kuo daugiau pasipelnyti. Tokių įtarimų B. Graham stengėsi išvengti. Iš pradžių surinktas aukas jis stengdavosi paskirstyti įvairiems religiniams tikslams (Jau 1950 m. iš B. Graham parengimų suplaukdavo ligi 16, 000 dol. per 6 sav. parengimus).

1951 m. B. Graham rado išeitį: išvengti Evangelijos skelbimo sukomercinimo, buvo nutarta, kad "Billy Graham Evangelical Assn." jam kasmet mokės po 15, 000 dol. algos, išskyrus gautus komisus už jo parašytas knygas ir straipsnius laikraščiuose. Jokių rinkliavų nebebuvo daroma jo naudai.

SKELBIAMOS TIESOS

Reinhold Niebuhras-protestantų intelektualų lyderis-jau 1950 m. New York Times pareiškė, kad JAV vyksta religinis atgimimas, ir tai parodė evangelisto B. Graham organizuojami sėkmingi masiniai prisivertimai. Wm. G. McLoughlin, Jr. randa, kad B. Graham nesukūrė šio atgimimo judėjimo, bet jis sugebėjo prieiti prie žmonių širdžių ir juos įtikinti.

B. Graham religinės pažiūros yra išdėstytos jo veikale "Taika su Dievu", išleist. 1953 m. Per du metus šios knygos buvo parduota 500 tūkst. egzempliorių. Jis šiame veikale stengiasi atsakyti į įvairius klausimus, kylančius žmogaus vidiniame pasaulyje ir santykyje su kitais žmonėmis bei visomis nelaimėmis: ligos, karai, badas, mirtis. Visas jo mokslas remiasi tik Biblija, kuri tik viena gali patenkinti dvasios ilgesį ir išspręsti visas problemas. Po "Crusade", paprastai, jis ir įteikia kiekvienam prisivertusiam Biblją, nes, esą, tik ant Biblijos pagrindų mes galime statyti gyvenimą, kurio mes siekiame.

JAV turinčios grįžti į "Old Time" religiją. B. Graham atskirų krikščionių denominacijų doktrinų skirtumai nėra svarbūs, jeigu tik jie sutinka su tam tikrais krikščioniškų tiesų pagrindais. Billy Graham pripažįsta Šv. Rašto autoritetą, nekaltą prasidėjimą, Jo mirtį ant kryžiaus bei prisikėlimą, Jo antrą atėjimą ir asmeninį išganymą su tikėjimu per Jo malonę. Jis atmeta modernizmą, bet neatsisako liesti aktualių gyvenime iškylančių problemų ir rasti atsakymą į jas Biblijoje.

Pasaulis greitai pasidarytų geresnis, jeigu visi žmonės prisiverstų prie Kristaus, bet tai esąs nelengvas uždavinys. B. Graham savo pažiūrose daugiausia yra optimistas, bet kas liečia progreso idėjas, pastangas mokslo ir civilizacijos pagalba pakelti žmogaus moralinę vertybę, -pasidaro pesimistas. Jis nereiškia pretenzijų būti neklaidingu teologu ar intelektualu. Biblija-jis vis kartoja-yra visų individualinių ir socialinių problemų sprendimo raktas. Dievo buvimą esą galima įrodyti gamtos įstatymais. Sąžinė reiškia Dievo buvimą mumyse. Dievas yra viso universo Pirmoji priežastis. Išganymas yra Dievo planas išgelbėti žmogų nuo nuodėmės, prakeikimo. Šiam tikslui Dievas paaukojo savo vienintelį Sūnų-Jėzų Kristų, kuris savo mirtimi mus išpirko nuo nuodėmės.

Šaltiniai: William G. McLoughlin, jr. -Billy Graham-Revivalist in a Secular Age; John Pollock-Billy Graham ir enciklopedijos.

Koks tėvas — toks sūnus

Mane apgavo (bronza) DAGYS

Prie pianino (reljefas) DAGYS

Dail. DAGYS

PABLO PICASSO

Malaga, 1881-Paryžius, 1973

Pasibaigė ilgas ir plačiai žinomas dailininko Pablo Picasso gyvenimas. Kas tik šiek tiek skaitė spaudą ar lankėsi meno galėrijose, yra girdėję šį vardą ar net matę vienokius bei kitokius jo darbus. O jis padarė jų daug ir labai įvairių. Tik ar visi, dauguma ar mažuma, gėrėjosi jo darbais? Tikriausia ne visi, nes beveik nėra dailininko, kurio darbais visi grožėtųsi. Ó Picasso buvo novatorius, keistuolis. Jis stengėsi daryti ne dailius darbus, bet originalius; ne pasigrožėjimui, bet kontroversijai bei kalbų sukėlimui. Tą tikslą jis pasiekė su kaupu, -tapo plačiai žinomas ir labai turtingas.

Apie Picasso spauda yra rašiusi be galo daug ir vertinusi jį vis teigiamai arba net genijumi laikiusi. Gi tie, kurie nesižavi juo, tylomis praeiti pro šalį irgi negali, -kalba apie jį santūriai, bet kalba. Jis pats irgi apie savo darbus yra kalbėjęs ir gana neigiamai išsireiškęs. O tai turėtų būti visiems žinoma, kas bando apie jį kalbėti. Štai jo žodžių vertimas: "Aš stengiausi patenkinti kritikus nesuskaitoma eile mažų gudravimų, kuriuos kritikai juo mažiau suprasdavo, tuo labiau žavėdavosi. Šių škicų, rebusų, mįslių ir ornamentinių piešinių dėka aš greit pasidariau garsus. Giotto, Ticianas, Rembrandtas, Goya ir daug kitų buvo dideli tapytojai. Aš esu tik juokdarys, bet toks, kuris suprato laiko dvasią, ir toks, kuriam pasisekė pasinaudoti savo bendralaikių kvailumu, tuštumu ir vertybių nesupratimu".

Tai labai tikslus ir drąsus pareiškimas. Tokias mintis tegalėjo pareikšti žmogus, kuris jau nebepriklauso nei nuo kritikų, nei nuo visuomenės, -kuriam jau nebesvarbu, ar atsiras daugiau tokių, kurie turi daugiau pinigų negu proto. Manau, kad tokio, savo klientus niekinančio, pareiškimo jis nebūtų padaręs, jei... jei jo politinės pažiūros nesikirstų su anais. Juk Picasso-jų politinis priešas, jis komunistas. Tad kodėl gi jam gailėtis priešų ir nutylėti šią tiesą? Kodėl ją savyje užkasti?

Jei Picasso daugumoje dare šlykščiai deformuotas figūras ir įvairius jeroglifinius vaizdus, nepagalvokite, kad jis nemokėjo piešti. Jis sugebėjo labai lengvai ir grakščiai vedžioti žmonių bei gyvūnų kontūrų linijas. Tatai patvirtina jo grafiškieji ir kiti jaunystės darbai. Bet vėliau jis nebenorėjo atkurti reginių formų, o vaizdavo savo išgalvotąsias.

Kas buvo Picasso? -Ispanijoje gimęs žydas. Jo tėvas buvo dailininkas. Taigi ir Pablo jau vaikystėje atsidavė menui ir greit tapo profesionaliu dailininku. Netrukus nuvyko į meno centrą-Paryžių,

ten įsikūrė ir garsėjo. Kai kas linkęs manyti, kad jo darbai taip palankiai spaudos buvo vertinami tik todėl, kad jis buvo žydas. Esą, spauda esanti žydų rankose. O jie esą vieningi, savuosius visada palaiką. Jiems esą lengviau iškilti. Gal taip, gal ir ne. Jeigu taip, tai sveikintina ta jų savybė, o lietuviams telieka iš jų pasimokyti, liautis pavydėti ir priešus niekinti. Turėtų išmokti būti savo prieteliams maloniais, o priešams teisingais.

Picasso buvo gimęs po laiminga žvaigžde. Iš karto jis įšoko į savo klumpes, greit pasiekė garso ir turto. Be didelių tragedijų jis išgyveno ilgą gyvenimą. Ir I Pas. karo metu, kada visi jauni prancūzai ir jo kolegos dailininkai turėjo eiti į frontą, gaišti laiką, uostyti parako dūmus, būti sužeistais ar net žūti, jis gi, kaip svetimšalis, švilpavo po Paryžių ir dirbo ką panorėjo. Jo prieškarinių metų draugas G. Braque, su kuriuo kartu nerimavo, t. y., pradėjo kubizmą (ko ir dabar meno istorikai negali išspręsti, kuris iš jų buvo pirmasis), fronte buvo sužeistas ir po karo "šposų" nebekrėtė, o kūrė "gražų" meną. Todėl dabar jo vardą retai tegalima nugirsti.

Čia ir glūdi šių laikų tragedija. Visur minimi tie, kurie padaro kokią nors sensaciją, o ne tie, kurie kuria vertybes. Mat, geri darbai nėra naujiena. Atrodo, kad cirko klaunai tapo šių dienų didvyriais, nes jie siekia sensacijų, o apie dramos aktorius nebeverta kalbėti...

Sensacingiems Picasso darbams durys visur atviros. Kai 1967 m. Montrealyje vyko pasaulinė paroda, tai ten buvo ir skulptūros eksponatų. Joje rado vietą net keletas Picasso darbų: konstrukcijų sudarytų iš senų lentgalių ir menkų rėmų, kaip turtuolio, žinoma, atlietų bronzoje. Ten buvo dvi statulos ir iš Sovietų Sąjungos. Viena jų-lietuvio Juozo Mikėno "Pirmosios kregždės", o kataloge taip parašyta: "Mikenace, Yuosace Russie-Russia 1901-1964". Matote, kas papuolė į Sov. Sąj-gą, tai jau ruskis, nors Mikėnas lietuvių tautos pinigais studijavo Paryžiuje. O Picasso vis tik niekas nepasivogė. Ten rašoma: "Picasso, Pablo Espagne-Spain-France".

Picasso-naujenybių mėgėjas, naujų srovių pradininkas, bet nepastebėjau, kad savo vienalaikiais modernistais būtų žavėjęsis. Antimodernistai jį kaltina sugadinus jaunesniuosius dailininkus, išvedus juos iš gero kelio. Tų "nuopelnų" jam neteikiu, nors netiesiogiai įtakos jis galėjo turėti. Kas neatsilaikė ir bėgo paskui jį, tas paskendo jo giliose pėdose.

Nors Picasso niekino kapitalistinę santvarką (o kaip jis būtų gyvenęs ir ką dirbęs pas komunistus?), nors jos piktybes išjuokė savo darbuose, bet komunistinių žiaurumų nepastebėjo, nors Chruščev laikė jį geru žmogumi, o blogu dailininku, bet Picasso nebuvo revoliucionierius. Jis nešaukė, kaip kiti: "Sudeginti klasinio ir ankstyvesniojo meno muziejus". Gal tai nulėmė jo gera savybė, kad jis neniekino kitų dailininkų, nepavydėjo jiems, kaip daugelis

Kremliaus didysis suskilęs varpas nė sykio nepaskambinęs rusams. Maskva, 1973 m. birželis Nuotr. dr. A. Šabanienės

kitų. O gal ir todėl, kad ir jo darbai ten tinkamą vietą susirado.

Picasso buvo vienatvės žmogus. Daug draugų neturėjo ir masėse nesimaišė. Gal vienintelį kartą, lyg į šventą vietą, nuvyko į savo vienminčių, idėjos draugų suvažiavimą Lenkijoje ir ten nupiešė "Taikos balandį". Kai jaunystėje jis įsikūrė Paryžiuje ir ten išgarsėjo, tai kitų šalių, net ir senosios Rusijos, jauni keistojo meno entuziastai vykdavo pas jį ir prašydavosi leisti jo studijoje su juo padirbėti, pas jį pasimokyti, -jis visiems atsakydavo ne... Jis asmeninių mokinių niekada neturėjo. Jis mėgo vienatvę tarp savo darbų, savo pinigų ir gausybės knygų apie jo kūrybą.

Apie šį savotišką žmogų, meno juokdarį ar genijų, yra daug prirašyta ir dar daug bus rašoma, diskutuojama. Ar jis pats jautėsi laimingu, ar ateitis juo žavėsis, -labai abejotina. Gal būt žmonija apie jį tik težinos.

NEKLAUŽADA

Kas neklauso mamos, tėtės,
Kas pamiršta vis maldelę,
Nei paguosti, nei mylėti
Tokio niekas jau negali.

Jis visų atstumtas lieka-
Nuo žmonių ir nuo Dievulio;
Nesidžiaugia tokiuo niekas-
Mama, brolis, nei sesulė...

M. Z.

A. RUKŠA

KLAIDINGI KOMENTARAI

(Pastabos dėl V. Karoso "Lietuvos Universiteto" recenzijos)

V. Karosas "Mūsų Sparnų" 1973 m. birželio mėn. 34 numeryje paskelbė recenziją antrašte "Lietuvos Universitetas 1579-1803-1922 (Komentarai)". Šiuose "Komentaruose" gerbiamasis recenzentas tekomentavo tik pirmąją, mano rašytąją 1972 m. spausdinto veikalo "Lietuvos Universitetas" dalį, būtent istorinę Vilniaus universiteto apžvalgą ir studiją apie patį 1922 m. Kaune įsteigtąjį Lietuvos, nuo 1930 m. Vytauto Didžiojo universitetą. Tiek pirmojoje, tiek antrojoje mano darbo dalyje komentatorius absoliučiai nieko teigiamo nerado ir, pacitavęs M. Mažvydo žodžius apie apgailėtiną lietuvių tautos nekultūringumą ir tamsumą, jis laiko tuos žodžius ir dabar tebegaliojančiais ir taikytinais tiek man, tiek ir Lietuvos mokslui bei mokslininkams apskritai. Savo rašinį recenzentas baigia šiais patetiškais žodžiais: "Yra nusikaltimas prieš tautą, kai vietoje tiesos jai tiekiami mitai, propaganda ar suliteratūrinta fantazija. Yra nusikaltimas visų Lietuvos mokslininkų, kurie per ketvirtį šimtmečio gyvendami Amerikoje ar V. Europos labiausiai kultūringose tautose, išmokę tų kraštų kalbas, neįstengia kritiškai patikrinti anksčiau vartotų metodų, teorijų ar sampratų".

Jeigu komentatorius savo rašinyje tebūtų neigiamai įvertinęs tik mano atliktą darbą, tai nebūtų vertėję atsiliepti į jo kritines pastabas ir gaišti laiką, atsitraukiant nuo produktyvesnio darbo. Tačiau šioje recenzijoje visiškai paneigiamas ir nepriklausomosios Lietuvos meto lietuvių mokslininkų moksliškumas, tad ir tenka panagrinėti, ar tokie recenzento išvedžiojimai ir išvados teisingos.

Tvirtai įsitikinęs, kad reformacija visada tebuvusi tik teigiamas, kontrreformacija tik neigiamas kultūros istorijoje veiksnys, recenzentas ir veikalą komentuoja ir vertina pagal šį aprioriniį kriterijų. Nesiskaitydamas su istorinio vyksmo tikrove, perdėdamas ar net ir iškreipdamas faktus, vartodamas bendrus neįrodytus tvirtinimus, jis stengiasi sudaryti savo išvedžiojimų teisingumo įspūdį, dogmatiškai, beatodairiškai, truks pliš, tempia savo įrodinėjimus ant aprioriniо kurpalio ir daro priekabingus, nepagrįstus priekaištus. Tatai matyti iš čia duodamos jo komentarų analizės.

1. Jau pačiu pirmuoju savo priekaištu, kad mano studijoje "nė vienu žodžiu neprasitarta apie garsųjį Karaliaučiaus universitetą", recenzentas skelbia netiesą. Apie Karaliaučiaus universitetą ne tik daug kartų prasitarta pačiame mano studijos tekste, pav. 3, 9, 14, 26 (dukart), 45, 49, 98 (dukart), 109 puslapyje, bet net nekartą duota apie jį papildomų žinių ir išnašose, pav. 55 puslapyje 70 išnaša, 59 psl. 123, 60 psl. 141, 113 psl. 73 ir 75 išnaša. Kai kuriose išnašose autoriaus tvirtinimai grindžiami naujausiais vokiečių kalba veikalais apie Karaliaučiaus universitetą arba tie veikalai cituojami (pav. kad ir trijose pastarosiose išnašose).

2. Negalima sutikti su recenzento tvirtinimu, kad Karaliaučiaus universitetas yra Lietuvos universitetas ir kad jis turi būti įjungtas į Lietuvos universitetų istoriją. Karaliaučiaus univ-tas yra ne Lietuvos, bet Prūsijos univ-tas, skirtas aptarnauti ne tik lietuviškajai, bet ir vokiškajai bei lenkiškajai (pradžioje net ir senprūsiškajai) krašto daliai. Formaliai šis iniv-tas nelaikytinas Lietuvos univ-tu dėl to, kad jis buvo ne Lietuvos valstybės teritorijoje. Iš esmės, savo dvasia Karaliaučiaus univ-tas nelaikytinas Lietuvos univ-tu dėl to, kad jis buvo ne lietuviškas, bet vokiškas. Vokiškas šis univ-tas buvo jau nuo pat jo įsteigimo, nes net ir jo paruošiamosios mokyklos, vadinamojo partikuliaro, 1541 m. kunigaikščio Albrechto duotame steigimo akte įsakmiai pabrėžta, kad rektorius, t. y. instituto dvasią apsprendžiąs asmuo, turi būti būtinai "vokiečių kalbos vyras", tad vokietis. A. Kulvietis buvo paskirtas partikuliaro rektorium tik dėl to, kad kunigaikščiui Albrechtui nebuvo pasisekę toms pareigoms gauti tinkamo vokiečio. Tad Karaliaučiaus univto nedaro nei Lietuvos, nei lietuvišku univ-tu ne tik pirmieji jo patys pagrindiniai profesoriai, kaip M. Rapolionis ir A. Kulvietis, bet ir 1718 m. jame įsteigtasis lietuvių kalbos seminaras, kaip, pav., Lietuvos univ-to negalima laikyti nei vokišku ar Vokietijos, nei prancūzišku ar Prancūzijos univ-tu, kad jame dėstė ir vokiečiai bei prancūzai ir kad jame buvo dėstoma vokiečių bei prancūzų kalba ir literatūra. Karaliaučiaus univto nepaverčia Lietuvos univ-tu nė tas faktas, kad jame buvo išėję mokslus lietuvių tautinei kultūrai nusipelniusių asmenų. Nemaža tokių asmenų yra davę ir kiti užsienio univ-tai.

Bene daugiau pretenzijų į Lietuvos univ-to vardą galėtų reikšti recenzento neužsimintas Krokuvos univ-tas. Tą univ-tą atgaivino Lenkijos ir Lietuvos valdovas lietuvis Jogaila, kurio vardą ši mokslo įstaiga ir šiandien tebenešioja. Tikras lietuvis buvo ir antrasis iš eilės šio univto rektorius. Krokuvos univ-tas buvo skirtas ne tiek Lenkijai, kiek Lietuvai, būtent jai krikščioninti. Šiam univ-tui buvo suteikta privilegija būti vienintelių ne tik Lenkijos, bet ir Lietuvos univ-tu, ir už šią privilegiją jis atkakliai kovojo. Taigi, 1579 m. Vilniuje įsteigtasis univ-tas-jėzuitų akademija yra Krokuvos univ-to įpėdinis. Iš dalies Lietuvos univ-tu galima būtų laikyti dar ir 1919 m. Vilniuje įsteigtąjį lenkiškąjį Stepono Batoro univ-tą. Šis univ-tas ne tik veikė Lietu-

vos sostinėje, bet jis save laikė 1579 m. Vilniuje įsteigtojo univ-to įpėdiniu, kaip rodo net ir jam duotasis univ-to privilegijos teikėjo Lenkijos karaliaus ir didžiojo Lietuvos kunigaikščio Stepono Batoro vardas. Tačiau šių univ-tų paprastai nelaikome Lietuvos univ-tais, nes jie vis dėlto iš tikrųjų tarnavo ne Lietuvos, bet Lenkijos interesams ir ugdė ne lietuvišką, bet lenkišką kultūrą. Antra vertus, net jei visus šiuos univ-tus ir pripažintume Lietuvos univ-tais, tai tatai dar nereikštų, kad veikalas "Lietuvos Universitetas" būtinai turėtų apimti ir šiuos univ-tus. Dėl didelės šių dienų mokslo diferenciacijos ir dėl būtinumo mažinti veikalo apimtį šiais laikais bet kuri veikalo tema praktiškai daugiau ar mažiau ribojama. Taigi, recenzento reikalavimas, kad Lietuvos Universitėto tema būtinai turi apimti ir Karaliaučiaus univ-tą, visiškai neturi pagrindo.

3. Netiesa, kad, kaip tvirtina komentatorius, Didžioji Lietuvos Kunigaikštija žlugo dėl atsilikimo kultūroje. Juk Rusija, pats svarbiausias Lenkijos-Lietuvos respublikos padalinimo dalyvis, buvo kur kas žemesnės kultūros, negu to meto Lenkijos ir daugiausia lenkų kultūros įtakoje išaugusi Didž. Lietuvos Kunigaikštijos kultūra. Ne tik kad Rusijos aukštosios mokyklos buvo daug vėliau įkurtos negu Lenkijoje ar Lietuvoje, bet ir visa kultūrinė įtaka ėjo ne iš Rusijos į "respubliką", bet priešingai. "Respublikos" žlugimo priežastis buvo valstybės vidaus netvarka ir kaimynų gobšumas.

4. Pagal recenzentą, tautos likimui esą "svarbu, ar tautos kultūra yra pranašesnė už savo priešų" kultūrą. Jam "nėra esminis dalykas, ar tauta religiją, mokslą, idėjas įsisavina savo gimtoje kalboje ar pasisavintoje", nes, pagal jį, "kalba tėra tik priemonė perduoti mintis, sampratas, dvasines vertybes". V. Karosas visai nepagrįstai menkina gimtosios kalbos reikšmę tautos likimui. Kalba yra nepaprastai svarbus veiksnys, jungiąs tautą į vieningą bendruomenę. Šią tiesą teisingai įvertino inteligentingiausia pasaulyje žydų tauta ir neveltui padėjo daug pastangų atgaivinti prieš du tūkstantmečius mirusiai gimtajai hebrajų kalbai. Svetima kalba įsisavinamoji kultūra nešė lietuvių tautai ne palaimą, bet pražūtį. Perėmusi "mintis, sampratas, dvasines vertybes" lenkų kalba, bajorija nutolo nuo kultūriškai atsilikusios lietuvių liaudies ir pradėjo jaustis sudaranti ne atskirą lietuvišką, bet tą pačią tautinę bendruomenę su lenkų bajorija. Taip lietuvių tauta neteko savo aukštesnio, kultūringesnio gyventojų luomo. Bajoriją pasekė ir sulenkėjo Lietuvos miestai. Ypač daug nuostolių lietuvių tautai padarė gimtosios kalbos išsižadėjimas rytinėse ir pietinėse Lietuvos srityse. Jeigu Vytautui Didžiajam būtų kaip nors pavykę savo gimtąją lietuvių kalbą padaryti valstybine Didž. Lietuvos Kunigaikštijos kalba, tai šiandien lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės sienos apimtų ne tik tikrąją, etnografinę Lietuvą, Lituania Propria, bet siektų ir plotus toli už jos ribų. Tatai patvirtina lenkų tautos ir valstybės išplitimo pavyzdys. Jeigu lietuvių kalba būtų išsilaikiusi bent visuose etnografinės Lietuvos plotuose, tai nebūtų kilę jokio Vilniaus klausimo, nebūtų buvę želigovskiados, Stalinas vargu ar būtų drįsęs laužyti 1920 m. liepos 12 d. su Lietuva sudarytą sutartį ir Karaliaučiaus sritį priskirti Rusijai. Lietuvių tautą išgelbėjo nuo visiškos pražūties ne aukštesnę kultūrą įsisavinę tautos sluoksniai, bet žemesnei, liaudies kultūrai atstovaująs kaimas. Kad vien tik kultūrinis pranašumas padeda tautai išsilaikyti, yra nepagrįsta, neturinti visuotinio galiojimo tezė. Tatai patvirtina ir tas faktas, kad dideli rytų ir pietų Lietuvos plotai sugudėjo, nors lietuviai yra aukštesnės kultūros, negu gudai. Kad aukštesnė kultūra, jei ji įsisavinama svetima kalba, būna tautai pavojinga, suprato ir Mažosios Lietuvos klebonai lietuviai, kai jie griežtai pasipriešino karaliaus Friedricho Vilhelmo I reformų vykdytojo profesoriaus Lysiau siekimui "kad visi jauni lietuviai turėtų išmokti vokiškai suprasti ir kalbėti" (Götz von Selle, Geschichte der Albertus-Universität zu Königsberg in Preussen, 1956, 125 psl.).

5. Recenzijos autorius užsipuola veikalą, kad jame esąs "visur pabrėžiamas lietuviškumas, kuris laikomas svarbiausiu kriterijum svarstant visų universitetų poveikį į lietuvių kultūrą". Jei taip iš tikrųjų yra, tai veikalą reikėtų ne peikti, bet girti. Per ištisus šimtmečius lenkai, lietuviai, gudai ir ukrainiečiai kūrė bendrą "respubliką" commonwealtho kultūrą. Lietuvių tautos įnašas į tą kultūrą yra labai didelis, tačiau tas įnašas yra tiek užgožtas svetimų kultūrų, jog toje bendrojoje kultūroje lietuviškumą sunku kartais ir beatpažinti. Taip yra daugiausia dėl to, kad lietuvių kalba savojoje valstybėje nebuvo valstybinė kalba ir kad raštai buvo rašomi daugiausia svetimomis kalbomis. Sakysim, Adomas Mickevičius, L. Kondratavičius, J. I. Kraševskis ir daugelis kitų buvo tiek lietuviai, tiek lenkai patriotai, ir jie senesnėms lietuvių inteligentų kartoms atrodė daugiau lietuviai, negu lenkai. Vis dėlto vėliau nuo šių "lietuvių" atsisakyta, nes jie visi rašė lenkiškai ir todėl jie priklauso lenkų, ne lietuvių literatūrai. Jau iš šito pavyzdžio matome, kad tiek tautos kultūrai, tiek ir jos literatūrai ne vis tiek, kuria kalba rašomi raštai. Kadangi lietuvių kalba šimtmečiais buvo išstumta iš viešo valstybinio gyvenimo ir paniekinta, be to, ir pati lietuvių literatūra ilgą laiką merdėjo, tetenkino beveik išimtinai tik paprasčiausius bažnytinius poreikius, tai ir kiekvienas, kad ir menkiausias, lietuvių kalbos vartojimo pėdsakas įgyja nepaprastos reikšmės. Užtat ir lietuviai mokslininkai kruopščiai rankiojo kad ir menkiausius lietuvių kalbos vartojimo liudijimus, kad ir mažiausias išlikusių lietuviškų raštų nuotrupas, rodančias lietuvių tautos indėlį į savo krašto ir savo tautos kultūrą. Sakysim, istorikas J. Jablonskis prilasiojo keletą šimtų Lietuvos Statuto lietuviškų žodžių, prirankiojo lietuviškų senovės teismų priesaikų, Vaclovas Biržiška savo dviejuose monumentaliuose veikaluose stengėsi uoliai sužymėti ir aprašyti visus, kad ir menkiausius, senesniuosius lietuvių rašytojus ir jų raštus. Tad ir komentatoriaus tvirtinimas "Netiesa, kad kiekviena lietuvių kalba išleista knyga, praeityje ar ypač mūsų laikais, laikytina įnašu į tautinę kultūrą" yra visai klaidingas. Jeigu tačiau recenzentas bent vieną tokią, nelaikytiną įnašu į lietuvių tautinę kultūrą knygą recenzuojamame veikale surado, tai reikėjo ją ir nurodyti. Kadangi tokia knyga ne-

nurodyta, tai recenzento tvirtinimas yra nieku nepagrįstas tuščiažodžiavimas.

Pagal recenzentą, gimtoji kalba esanti netgi žalinga, nes ji "buvo ir yra priešų vartojama žmogaus ar tautos individualumui sunaikinti, moralinių jėgų palaužimui ir kitų idėjų primetimui". Šitoks argumentavimas apie gimtosios kalbos žalingumą prilygsta tvirtinimui, kad, pav., ir autobusai, lėktuvai, traukiniai žalingi, nes susisiekimo nelaimėse žūva tūkstančiai žmonių. Negalėčiau sutikti su recenzentu, kad netgi ir kenksminga tautai propaganda gimtąja kalba visada žalingesnė, negu svetimąja. Komunistų valdomuose kraštuose mokyklų paskirtis dažnai yra tarnauti daugiau propagandai, negu pačiam mokslui. Nepaisant to, 1940-41 m. vis dėlto lenkai su lietuviais atkakliai kovojo, kad Vilniaus universiteto dėstomoji kalba būtų gimtoji kalba. Lietuviai, gyvenantieji Sov. Rusijoje už sovietinės Lietuvos ribų, kur propaganda teskleidžiama svetima rusų kalba, nutausta kur kas labiau, negu Lietuvoje, kur propaganda platinama ir lietuvių kalba. Tur būt, ir mūsų recenzentui aišku, koks pavojus būtų lietuvių tautai išlikti, jei šiuo metu Lietuvoje visa propaganda, ypač mokyklinė ir rašytinė, tebūtų varoma tik svetima, ne gimtąja kalba.

6. Komentatorius šitaip kritikuoja mano pažiūrą į reformaciją ir į Karaliaučiaus universitetą: "Autorius apie reformaciją turi tokį supratimą: "Paskelbus Liuterio ir Kalvino mokslą, begaliniai ginčai paverté vokiškų kraštų universitetus per ištisą šimtmetį sektų židiniais" (195 psl. ir LE XXXII t. 245 psl.). Aišku, į tą skaičių įeina ir Karaliaučiaus u-tas, todėl nenuostabu, kodėl jis nebuvo vertas Rukšos dėmesio". Tokį supratimą apie kalbamojo meto protestantizmą turiu ne tik aš, bet ir kiti, pav., kad ir patikimiausias anglų kalba žinijos šaltinis Encyclopaedia Britannica. Šio veikalo 1966 m. leidime 22 t., 868 psl. skaitome: "... Iš to žadėjo tuojau sekti klasikinės senovės šedevrų kritiškas ir aiškinamasis studijavimas ir pagarbus, bet vis dėlto racionalus Šventojo Rašto ir Tėvų interpretavimas. Aklai fanatiški ir slogūs ginčai, sukelti liuteriškos ir kalviniškos doktrinos paskelbimo, šią perspektyvą tačiau pašalino ir paverté univ-tus niūriomis sektantizmo tvirtovėmis. Šimtmetį po reformacijos liuteriškos teologijos istorija buvo tapatinama su vokiečių univ-tų istorija".

Ir Karaliaučiaus univ-tas ne visada buvo pakankamai našus, kaip rodo kad ir šis jau minėtame Selles veikale, 124 psl., šio univ-to 170 su viršum metų veiklos apibūdinimas: "Nes aukštoji mokykla žymia dalimi buvo kalta, kad hercogo Albrechto pastangos lietuviškoje ir lenkiškoje Prūsijos krašto apygardoje buvo beveik užmigusios. Univ-tas, kuris bergždžiais disputais ir rietenomis išsisėmė, nepajėgė išmokslinti klebonų ar mokytojų, kurie liaudį, pirmiausia kitakalbę, suugdytų su valstybe". Ir vis dėlto Karaliaučiaus univ-tą laikiau vertu savo dėmesio, kaip rodo jau vien tai, kad savo veikale nevengiau progų lyginti jo su senuoju Vilniaus univ-tu. Kad apie Karaliaučiaus univ-tą esu geros nuomonės, rodo ir mano trumpas apie jį atsiliepimas recenzento cituotame LE XXXII t. 245 psl. Jei recenzentas tą puslapį kiek atidžiau būtų ir toliau paskaitęs, tai nebūtų buvę jam pagrindo tvirtinti, kad Karaliaučiaus univ-tas nebuvęs vertas mano dėmesio.

7. Padaręs ilgą eilę pagrįstų ir nepagrįstų 1579 m. Vilniuje įsteigtam jėzuitų univ-tui ir akademijai priekaištų, komentatorius prieina išvadą, kad pirmas Didžiojoje Lietuvoje univ-tas tebuvęs įkurtas tik 1803 m., kai Vyriausioji Mokykla buvo pertvarkyta į Imperatorinį Vilniaus Univ-tą. Vertinant senąjį Vilniaus univ-tą, kriterijum tenka imti ne šių dienų, bet ano meto reikalavimus univ-tui. Vilniaus jėzuitų akademija ne tik formaliai, bet ir iš esmės atitiko savo meto univ-tui statomus reikalavimus. Joje mokslas buvo einamas pagal jėzuitų ordino išdirbtą metodą, ir ji turėjo gerų profesorių iš įvairių Europos šalių. Akademija ne tik pasitikėjo Lietuvos visuomenė ir bajorai mielai į ją leido savo jaunimą, bet ji sėkmingai konkuravo net ir su kaimyniniu Karaliaučiaus univ-tu. Akademiją lankė ne tik vietinis jaunimas, bet ir studentai iš daugelio kitų kraštų. Ji prilygo kitiems to meto univ-tams. Jeigu universitetinio lygio kriterijum laikyti šių dienų reikalavimus, tai senųjų univ-tų įsteigimo datas reikėtų nukelti į keletu šimtmečių vėlesnį laikotarpį. Juk šių dienų masto pirmuoju univ-tu tektų veikiausiai laikyti 1809 m. įkurtąjį Berlyno univ-tą. Tik šis universitetas pradėjo reikalauti iš stojančiųjų brandos atestato; šis univ-tas pirmas įgyvendino laisvo mokslinio tyrimo ir univ-to autonomijos principus, prigijusius ne tik Vokietijos, bet ir Europos univ-tuose. Kadangi nei seniausieji Europos univ-tai, kaip Paryžiaus ar Bolonijos, nei vėliau įsteigtieji, kaip Krokuvos ar Karaliaučiaus, ir visi kiti nekelia savo įkūrimo datų į vėlesnį, kad ir po 1809 m. laikotarpį, tai netenka kalbėti nė apie Vilniaus univ-to įsteigimo datos keitimą.

8. Recenzentas skelbia gryną netiesą, kai, pernelyg perdėdamas, tvirtina, kad "Kai Lietuvos reformacija buvo palaužta, tai nuo tada jėzuitų lietuviškumas dingo be pėdsako". Lietuvos reformacija buvo palaužta apie XVII amžiaus vidurį. Nors po 1655 m. žiaurios rusų invazijos tiek Vilniaus Universitetas, tiek ir krašto kultūra pradėjo smukti ir drauge su tuo menkėjo ir lietuviškų knygų literatūrinis ir kalbinis lygis, tačiau lietuviškų knygų ir toliau gausėjo: XVIII amžiaus pirmojoje pusėje buvo išleista 32 knygos, antrojoje pusėje-jau 117. Dauguma šių knygų buvo rašyta jėzuitų ir išspausdinta jėzuitų akademijos spaustuvėje. Tuo pačiu nuosmūkio laikmečiu buvo dar dukart jėzuitų išspausdintas ir akademijai skirtas Sirvydo lenkų-lotynų-lietuvių kalbos žodynas: ketvirtasis leidimas išspausdintas 1677, penktasis-1713 metais. 1737 m. akademija išleido dar ir akademiniam jaunimui skirtą nežinomo jėzuito rašytą lietuvių kalbos gramatiką "Universitas linguarum Lituaniae". Be to, šio laikotarpio jėzuitai, šalia lenkiškų pamokslų vis labiau lenkėjantiems miestiečiams ir bajorams, iš kurių malonės jie gyveno ir su kuriais jie negalėjo nesiskaityti, sakė ir toliau lietuviškus pamokslus lietuviškai tebekalbančiai liaudžiai. Ypač minėtina, kad dar net ir XVIII amžiuje jėzuitai tebesakė lietuviškus pamokslus Karaliaučiuje (Z. Ivinskis, Lietuvių kalba viešajame Lietuvos 16-17 amž.

gyvenimę-Aidai, 1953, nr. 8, 364 t.) ir Vilniuje. Pažymėtina, kad Vilniuje jėzuitai savo lėšomis laikė nuolatinį lietuvių pamokslininką net ligi 1737 m., nors jau 1721 ir 1722 m. per kai kuriuos pamokslus buvo pradėję stigti klausytojų (plg. mano studiją "Diarium Societatis Jesu" ir lietuvių kalba Vilniuje (1710-1723)-Tautos Praeitis, 1-3, 41, 1961, 418 psl.). Tie pamokslai buvo sakomi miesto centre esančioje miesto parapinėje ir akademinėje, didžiausioje Vilniaus bažnyčioje. Šios pastarosios aplinkybės reikšmę tinkamai teįvertinsime tik turėdami galvoje, kad jėzuitų priešybė-XIX amžiaus antrosios pusės nacionalistinė lenkiškoji Vilniaus kapitula vos po šešerių metų kovos 1900 m. tesutiko užleisti lietuviams vienintelę mažiausią Vilniuje, nutriušusią, nuskurusių žydelių gyvenamoje apylinkėje kuklią šv. Mikalojaus bažnytėlę (plg. P. Klimas, Mūsų kovos dėl Vilniaus, 1923, 19 t.; A. Merkelis, Antanas Smetona, 1964, 52, 83 psl.). Jau ir iš čia suminėtų faktų matome, kad recenzento tvirtinimas apie jėzuitų lietuviškumo dingimą be pėdsako yra visiška netiesa.

9. Pagal recenzentą, "Vilniaus Jėzuitų Akademija ir Kauno univ-to teologijos-filosofijos fakultetas" ruošęs "mokslininkus", pajungtus dogmų ir doktrinų gynimui". Tęsdamas tokio tariamo "mokslišlkumo" pavyzdžius, komentatorius čia pat toliau rašo: "Rukša taip supranta mokslinę tiesą:"... S. Daukantas pirmasis pradėjo lietuviškai rašyti Lietuvos istoriją. Kai Daukanto nekritiški istorijos veikalai turi daugiau literatūrinę, meninę vertę, negu istorinę, Vyr. Vilniaus seminarijos auklėtinio vysk. M. Valančiaus "Žemaičių vyskupystė" yra svarbus, kritiškai parašytas istorinis veikalas".

Iš to, kad savo pašiepiamą atsiliepimą apie mano mokslinės tiesos supratimą recenzentas grindžia šia mano veikalo cituota ištrauka, matyti, kad jis tiek fanatiškai persiėmęs apriorinių nusistatymu ir dogmatizmu, jog jam net galvoje netelpa, kad toks Valančius, baigęs Vilniaus Vyr. seminariją dvasiškis, netgi katalikų vyskupas, galėtų kada nors parašyti kritiškesnį ir mokslišlkesnį veikalą už pasaulietį S. Daukantą. Ir vis dėlto iš tikrųjų taip yra, kaip šioje mano veikalo vietoje pasakyta, bet ne taip, kaip tatai komentatoriui atrodo. Tuo lengvai galima įsitikinti kad ir iš atitinkamų LE vietų.

LE IV t. 366 psl. taip apibūdina Daukantą kaip istoriką: "Į Lietuvos istoriją D. ėjo ne kritiškai tiriančiuoju istoriko specialisto, bet romantiko mylinčiuoju žvilgiu. Todėl ir jo Būdas... buvo daugiau savotiškas tautiškai patriotinio auklėjimo ir doros vadovėlis dabarčiai, negu pagal istorijos versmes atgaminimas praeities... Išeidamas iš to idealaus stovio, kaip turėjo būti, D. ir aprašo, kad taip ar kitaip buvo pas senovės lietuvius".

LE XXXII t. 527 ir sek. taip apibūdina M. Valančiaus "Žemaičių vyskupystę": "Rimtas mokslinis veikalas Žemaičių Vyskupystė (2 tt. 1848) parašytas pasinaudojant Varnių vyskupijos ir Kražių gimnazijos archyvais. Be religijos, kritiškai ir objektyviai žvelgdamas, V. duoda daug kultūrinio ir politinio gyvenimo medžiagos... Žemaičių Vyskupystė yra išliekamos vertės istorinis darbas, paremtas dokumentine ir kitokia faktine medžiaga, kuri V. tai laikais buvo prieinama. Istoriniai vyskupijos įvykiai vaizduojami objektyviai ir gyva žemaitiška kalba. Atskirų Žemaičių vyskupų ir šiaip kunigų iškeliami tiek teigiami, tiek ir neigiami bruožai".

Kadangi mūsų recenzentui LE informacija veikiausiai atrodys nepatikima, nes, anot jo, lietuviai mokslininkai "teikia mitus, propagandą ar suliteratūrintą fantaziją", tai pasiteiraukime kitataučių mokslininkų nuomonės. Berlyno univ-to profesorius A. Brückneris taip vertina šiuos lietuvių istorikus: "Pasirodo, kad jis (t. y. S. Daukantas, A. R.)... besąs niekalo gamintojas, kuris apie istoriografinį meną, apie kritiką, apie istorijos mokslo uždavinius turi tiek drumstą supratimą, jog net gėdą daro Vilniaus mokyklai. Parašė juos 1850 m., bet 1650 ar 1750 m. geriau pritiktų... Ar tu tatai girtas rašei? klausė jo pasipiktinęs jo globėjas kun. vyskupas Valančius, ir teisingai... Žymiai jį viršijo tuo... Žemaičių vyskupystės istorijos... autorius... Motiejus Valančius" (A. Brückner, Polacy a Litwini-Polska i Litwa w dziejowym stosunku, 1914, 368 sek.).

Panašiai šiuodu istorikus vertina ir kiti mokslininkai, pavyzdžiui kad ir S. Zajončkowskis: "Nebuvo tatai (t. y. S. Daukantas, A. R.) kvalifikuotas istorikas, bet diletantas ir istorijos mėgėjas... Visi tie (jo) darbai... neturi mokslinės vertės... Nepalyginti aukščiau už Daukantą stovi... Valančius... Jis išleido vertingą darbą antrašte "Žemaičių vyskupystė"... (St. Zajączkowski, Litewski ruch naukowy w zakresie historji-Kwartalnik historyczny, 1935, XLIX, 3 sąs., 304 sek.).

Kad Valančiaus "Žemaičių Vyskupystė" yra svarbus istorinis veikalas, rodo ir tai, kad jį dar prieš 1860 m. M. Hriškevičius išvertė lenkiškai ir kad šį vertimą su vertėjo istorinėmis pastabomis ir savo paties pratarme žymus lenkų istorikas S. Smolka 1898 m. Krokuvoje išspausdino. Tad recenzentas visai be reikalo iš manęs pasišaipė, kad Valančiaus "Žemaičių Vyskupystę" laikau svarbiu veikalu, žymiai viršijančiu nekritiškus S. Daukanto istorinius raštus.

10. Komentatorius tvirtina: "Kas neišlaiko kritikos, negalima vartoti kaip mokslinį šaltinį. Rukša ir kiti autoriai šio principo netaiko vartojant šaltinius". Esu, tiesa, savo veikale pavartojęs vieną istoriografijoje įsigalėjusį klaidingą tvirtinimą, kad Vilniaus Jėzuitų Akademijoje buvusi lietuvių kalbos katedra. Tai atsitiko dėl to, kad, kaip ir veikalo pradžioje esu pasisakęs, nebuvau užsimojęs duoti senojo Vilniaus Univ-to istorijos (tatai žada atlikti Vilniaus istorikų kolektyvas ir prof. P. Rabikauskas) ar net ir jo veiklos glaustos sintezės, o teketinau tik suteikti informacinių apie jį žinių. Tad semtis visą medžiagą tik iš pirmųjų šaltinių ir juos tikrinti neįėjo į mano darbo paskirtį. Be to, kai rašiau veikalą, Vilniaus univ-to prof. J. Lebedžio 1966 m. paskelbtoji studija, įrodinėjanti, kad tokios katedros univ-te nebuvo, manęs dar nebuvo pasiekusi. Betgi, susipažinęs su šia J. Lebedžio studija, savo klaidingą tvirtinimą tuojau atitaisiau savo studijėlėje "Dėstomosios kalbos ir lietuvių kalbos klausimas senajame Vilniaus univ-te" (Lietuvių Tautos Praeitis, III t., knyga 2(10), 1973). Būčiau

buvęs recenzentui dėkingas, jeigu jisai bent vieną iš mano gausiai cituotų šaltinių irgi būtų radęs tokį, kuris vėliau būtų buvęs pripažintas netikru ar teisingiau interpretuotas. Kadangi jisai savo komentaruose nė vieno panašaus pavyzdžio nepateikė, tai visas jo tvirtinimas, kad tiek aš, tiek kiti nekritiškai remiasi šaltiniais, tėra tuščias, iš piršto išlaužtas prasimanymas.

11. Tokios pat vertės yra ir recenzento tvirtinimas, kad "Stryjkovskis ar Kojalavičius... po šiai dienai laikomi autoritetais", nes jis šio tvirtinimo neparemia nė vienu pavyzdžiu.

12. Komentatoriaus manymu, "Viso veikalo rašymo būdas-literatūrinis, kur, kaip poetinėje kūryboje, su tikrove, žodžių prasme ir terminologijos tikslumu nesiskaitoma ir stengiamasi atskleisti ne istorinę tiesą, bet sukurti jausminę būseną, pasididžiavimą garbinga praeitimi. Pasirodo, Stryjkovskio, Kojalavičiaus rašymo metodai ir dvasia išsilaikė iki pat paskutiniųjų Vytauto Didžiojo univ-to dienų". Šios rašymo savybės gerai apibūdina ne kalbamojo veikalo, bet paties recenzento rašymo metodą. Jau net ir iš to, kas šiame mano rašinyje buvo išnagrinėta, aiškiai matyti, kad komentatorius visai nesiskaito su tikrove, nesirūpina, ar žodžiai ir tvirtinimai atitinka tiesą, kad tik sukurtų tam tikrą "jausminę būseną", tariamai įrodančią jo tezes. Kurgi recenzentas randa mūsų veikale pastangas sukurti "pasididžiavimą garbinga praeitimi"? Juk visame mano darbe keliamos aikštėn tiek teigiamos, tiek ir neigiamos univ-tų veiklos ypatybės, apibūdinamos kiek galima bešališkiau tiek tų univ-tų klestėjimo, tiek ir nuosmūkio tarpsnių savybės. Nejaugi recenzentas iš tikrųjų mano, kad Vilniaus univ-tas, kuris "keletą amžių buvo vienintelė aukštoji mokykla Lietuvos Didž. Kunigaikštijoje, vienintelis mokslo ir švietimo židinys, kuriame koncentravosi beveik visas intelektualinis šalies gyvenimas" (Vilniaus Universitetas, 1966, 5 psl.), tik dėl kartais stipriau, kartais silpniau pasireiškusių kai kurių fanatizmo apraiškų per pirmuosius du šimtmečius tebuvo tik kultūros stabdys, nieko teigiamo Lietuvos kultūrai nenuveikęs, tad jau ir pats rašymas apie jo veiklą laikytinas "pasididžiavimu garbinga praeitimi"? Jeigu jau kam derėtų prikišti "pasididžiavimą garbinga praeitimi", tai jau ne kalbamojo veikalo autoriui, bet veikiau pačiam recenzentui. Juk jis tiek dogmatiškai įsitikinęs didžia, garbinga protestantiškų univ-tų praeitimi, jog negali prileisti net minties, kad ir šie univ-tai, neišskiriant nė Karaliaučiaus univ-to, galėjo kada nors išgyventi net ir ištisą šimtmetį trukusį nevaisingą laikmetį.

13. Recenzento nuomone, mano istorinėje studijoje apie Lietuvos univ-tą "atsiskleidė ne tik autoriaus, bet ir bendrai, atsivežtas iš Lietuvos mokslinis lygis". Vadinasi, ši mano studija laikoma kriterijum, pagal kurį sprendžiama apie "atsiveztą iš Lietuvos mokslinį lygį", tad tuo pačiu ir aš esąs ne kas kita, kaip tipiškas Lietuvos istorikas. Recenzentas apsiriko ir čia. Kai išeivijoje atsidūrę Lietuvos istorikai, kaip taisyklė, yra specialiai istorijos mokslus studijavę tiek Lietuvos univ-te, tiek paprastai dar ir Vakarų Europoje, tai aš specialybės esu klasikinis filologas. Tad labiau derėtų man prikišti ne kad esu blogas istorikas ir kad, toks būdamas, atstovauju žemam Lietuvos mokslo lygiui, bet kad, nebūdamas iš profesijos istorikas, braunuosi ne į savo sritį. Tebūnie čia man leista ne nuo pirmojo, nepagrįsto, bet nuo antrojo priekaišto pasiteisinti.

Humanistinė, klasikinė mokykla išmoko logiškai ir kritiškai galvoti, analizuoti ir savarankiškai dirbti mokslinį darbą. Žymiausias vokiečių klasikinis filologas Ulrich Wilamowitz von Moellendorff, pav., jau gerai pastatytoje humanistinėje vadinamojoje Pfortos mokykloje išmoko savarankiškai dirbti mokslo darbą. Kadangi filologijos mokslas per du tūkstantmečius su viršum daug ką išaiškino, nebe taip lengva šioje srityje ką nauja bepasakyti, tai daugelis klasikinių filologų persimetė į kitus, naujesnius ir populiaresnius mokslus, ypač į kalbotyrą. Šitaip pasielgė kad ir kai kurie lietuviai klasikiniai filologai, kaip žymusis kalbininkas Jonas Jablonskis arba kad ir daugiausia žadėję nuveikti filologijos srityje šių dienų Vilniaus univ-to auklėtiniai V. Mažiulis ir K. Kuzavinis, tapę žymiais lituanistais ir lyginamaisiais lingvistais. Pasitaiko klasikinių filologų, tapusių ir istorikais, kaip A. Mierzynskis, kritiškai pervertinęs nusistovėjusias pažiūras į baltų ir lietuvių religiją, ar A. Voldemaras, kuris visuomenei labiau žinomas kaip istorikas, nors iš tikrųjų jis buvo baigęs klasikinės filologijos mokslus ir buvo garsaus klasikinio filologo T. Zielinskio mokinys. Taip lygiai ir aš nekartą esu talkininkavęs jau baigiantiems mirti Vakaruose tebegyvenantiems lietuviams istorikams, tačiau tai nereiškia, kad aš būčiau tipiškas lietuvių istorikas ir atstovaučiau atsiveztam iš Lietuvos moksliniam Lietuvos istorikų lygiui.

14. Nepriklausomosios Lietuvos mokslinis lygis buvo visai jau ne taip apverktinas, kaip recenzentas nusiskundžia. Lenkas istorikas M Brenšteinas dar dvyliktaisiais metais po Lietuvos univ-to įsteigimo taip įvertino nepriklausomosios Lietuvos mokslo pasiekas: "Kai tačiau priimsime dėmesin sąlygas, kuriose šis (mokslo ir jo institucijų, A. R.) kūrimas turėjo vykti, tai matyti, kaip didelės buvo lietuvių tautos pastangos ir kaip gausus yra jo šiandieninis derlius" (M. Brensztejn, Nauka w Respublice Litewskiej-Nauka Polska, XIX t., 1934, 307 psl.). Kitas lenkų istorikas S. Zajančkovskis sekančiais metais šitaip įvertino nepriklausomos Lietuvos istorikų veiklą: "Baigiant vaizduoti lietuviškąjį sąjūdį istorijos srityje, reikia pripažinti didelį jo užmojį ir gyvastingumą. Atsižvelgiant į nedidelį laiko tarpą, kuriame vystosi lietuvių moksliné produkcija tikrąja šio žodžio reikšme, istorinių darbų yra jau labai daug... Šiose sąlygose pasiektuosius ligi šiol rezultatus turime pripažinti dideliais ir išskirtiniais" (S. Zajączkowski, Litewski ruch naukowy w zakresie historji, ten pat, 338 t.). Kad šie lenkų istorikai neklydo, galima lengvai įsitikinti kad ir iš mūsų veikalo gale duotosios dėl žinomų priežasčių toli gražu dar nepilnos mokslo personalo spaudinių bibliografijos ar kad ir bent iš tame pačiame veikale dr. J. Jakšto pateikto iš visų fakultetų daugiausia istorijos mokslui nusipelniusio Humanitarinių Mokslų Fakulteto istorijos skyriaus veiklos dalykiško ir taiklaus aptarimo.

Kad nepriklausomos Lietuvos mokslas nebuvo

atsilikęs, patvirtina ir šie argumentai. Gan anksti, jau 1935 m., mokslo laikas ligi abitūros iš 12 metų pakeltas ligi 13. Tiek Lietuvos vidurinių mokyklų išduotieji brandos atestatai, tiek Lietuvos aukštąjį mokslą baigusiųjų diplomai visoje Vakarų Europoje būdavo be jokių kliūčių pripažįstami. Lietuvos univ-to doktorato reikalavimai būdavo netgi didesni, negu vokiškųjų univ-tų reikalavimai ir beveik prilygdavo Paryžiaus ar Rusijos univ-tų reikalavimams. Be to, kadangi Lietuvos univ-te nebuvo aspirantūros, tai beveik visi jaunesniosios kartos mokomojo personalo nariai buvo studijavę ne tik Lietuvos univ-te, bet ir Vakarų Europoje. Tai dėl ko gi jų mokslinis lygis turėjo būti žemesnis už Vakarų Europos mokslinį lygį? Recenzento nuomonė, kad "atsivežtas iš Lietuvos mokslinis lygis" labai menkas, yra nepagrįsta ir visai klaidinga. Iš klaidingų prielaidų gautos klaidingos ir išvados.

15. Savo komentavimą recenzentas baigia priekaištu, kad Lietuvos mokslininkai, ilgai gyvendami Vakaruose, "neįstengė kritiškai patikrinti anksčiau vartotų metodų, teorijų ir sampratų". Bevartydamas kadai anglų kalba, ypač Amerikoje, rašytas daugiausia pačių lietuvių disertacijas, pastebėjau vieną ligšioliniams Lietuvos istorikams kiek neįprastą naujovę. Nepriklausomybės laikmečio istorinis Lietuvos vyksmas vertinamas ne pagal savo meto, bet pagal šių dienų kriterijus. Kadangi Vakaruose, ypač Amerikoje, demokratija laikoma nepaprastai brangia vertybe, o nepriklausoma Lietuva tvarkėsi nedemokratiškai, tai stengiamasi įrodyti, kad joje nieko gero ir nebuvo. Toks metodas yra dogmatinis, ir jis vaizduoja istorinį vyksmą ne tokį, koks jis iš tikrųjų buvo, bet tokį, koks istoriko nuomone turėjo būti. Šis metodas esme sutampa su S. Daukanto vartotu metodu, tesiskirdamas tik tuo, kad Daukantas idealizavo praeitį, o dabartiniai mokslininkai stengiasi ją be saiko sukritikuoti. Šitokį kritišką vertinimą tektų pavadinti ne kritišku, bet veikiau "superkritišku" ar "hiperkritišku", perdėtai kritišku.

Tokio "kritiško" metodo, matyti, laikosi ir mūsų komentatorius. Jis, pav., istorijos mokslą lygina su medicinos mokslu. Aš bent istorijos mokslą lyginčiau veikiau ne su medicina, bet su medicinos istorija. Reikėtų vertinti ne vien tatai, kas ir šiandien tebegalioja, bet ir tai, kas medicinos mokslo raidai buvo reikšminga, nors šiandien ir nebeteko reikšmės. Juk esama svarbių, nors šiandien ir atmestų, bet savo metu mokslui labai pasitarnavusių hipotezių. Tas pats dėsnis turėtų galioti ir istorijai. Šiandien Kojalavičius, pav., jau nėra patikimas mokslo šaltinis, tačiau jo raštai Lietuvos kultūros istorijai buvo reikšmingi. Jo gražia lotynų kalba parašyta "Historia Lituana" savo metu buvo plačiai skaitomas, populiarus veikalas. Lietuvos istorikai ilgai dar tebesilaikė kai kurių Kojalavičiaus istorijos tradicijų. Iš jos su Lietuvos istorija susipažino net daugelis kitataučių, kurių tarpe buvo ir pirmasis kritiškas vokiečių istorikas A. L. Schlözer, pirmas parašęs Lietuvos Didž. Kunigaikštijos istoriją ir tuo įtraukęs Lietuvos istoriją į visuotinės istorijos rėmus.

Kaip ir daugumas šių dienų Lietuvos ar Vakarų perdėto kritiškumo šalininkų, taip ir mūsų komentatorius, kritikuodamas Lietuvą dėl diktatūrinės santvarkos, nepastebi, kad Lietuva čia nebuvo kokia reta išimtis, kad ir visi penki Lietuvos kaimynai tuo pačiu tarpkariniu laikotarpiu buvo tapę diktatūrinės santvarkos kraštais. Be to, ir Lietuvos režimas buvo žymiai švelnesnis už daugelio kitų kraštų režimą, ir jis lygintinas ne su Vokietijos nacionalsocializmu ar Italijos fašizmu, bet veikiau su Lenkijos pilsudskine ir ypač su Portugalijos Salazaro diktatūra (P. Łossowski, Kraje bałtyckie na drodze od demokracji parlamentarnej do dyktatury (1918-1934), 1972, 158 psl.). Tačiau mūsų recenzentas jau visai aiškiai klysta, kai diktatūros įvedimo priežasčių jis ieško Lietuvos nusigręžime nuo protestantizmo ir jo mėgiamo, jeigu jau ne visai tapatinti, tai bent su juo glaudžiai sieti, renesanso ir humanizmo. Pagal recenzentą, tiek "studentija prisidėjo prie gruodžio 17 perversmo", tiek ir "Lietuva netapo demokratinio pasaulio dalimi" ne dėl parlamentarinės ano meto krizės, ne dėl tais laikais plintančių naujų idėjų, ne dėl politinių, tautinių, socialinių ar ekonominių veiksnių, bet tik dėl to, kad "renesanso, humanizmo ir reformacijos idealai nebuvo grąžinti nei į Lietuvos univ-tą, nei į lietuvių tautos gyvenimą". Šią recenzento tezę sugriauna jau vien tai, kad nedemokratiniais kraštais virto ne tik katalikiškoji Lenkija, stačiatikiškoji Rusija, bet ir protestantiškoji Vokietija, Latvija ir Estija. Be to, minėtų protestantiškų kraštų visuomenėse diktatūrinis režimas buvo įleidęs daug gilesnes šaknis, negu Lietuvoje. Sakysim, Estijoje, labiausiai protestantiškame Pabaltijo krašte, artima fašizmui bei hitlerizmui ekstremistinė Laisvės Karo Dalyvių Sąjunga, pagal estišką organizacijos pavadinimą Eesti Vabadussojalaste Liit (EVL) vadinamoji vabsų sąjūdžiu, buvo nepaprastai populiari. Per 1934 m. sausio 14 ir 15 demokratinius savivaldybių rinkimus vabsai Taline gavo ne tik absoliučią, bet ir labai žymią daugumą mandatų; jie laimėjo daugumą Tartu ir eilėje kitų miestų (P. Łossowski, ten pat, 182 psl.). Ypač tenka pabrėžti, kad vabsų eiles žymia dalimi užpildė studentai ir gimnazistai (Tas pat, ten pat, 166 psl.). Tad ne atsisakymas nuo protestantizmo buvo diktatūros įsigalėjimo Lietuvoje priežastis, jeigu protestantiškose valstybėse diktatūros buvo dar kraštutinesnės ir dar populiaresnės. Užtat ir ne Lietuvos univ-to katalikiškumas kaltas dėl gruodžio 17 perversmo, jei protestantiškų univ-tų auklėtiniai buvo dar karštesni ir netgi dar radikalesnės diktatūros šalininkai.

16. Tiek protestantizmas, tiek katalikybė padėjo tiek lietuvių tautai išlikti, kiek ji buvo skleidžiama lietuvių kalba. Naudingas lietuvių tautai ir jos kultūrai buvo Mažojoje Lietuvoje hercogo Albrechto, M. Mažvydo ir kitų lietuvių kalba platintasis protestantizmas, tačiau tas pats protestantizmas buvo lietuvių tautai jau žalingas, kai Didž. Lietuvoje žymiausias protestantizmo šulas kunigaikštis Mikalojus Juodasis Radvila jį platino lenkų kalba. Šio kunigaikščio išleistoji garsioji Brastos Biblija, rašyta pavyzdinga lenkų kalba, pakėlė lenkų kalbos autoritetą lietuvių kalbos nenaudai. Taip ir katalikybė buvo naudinga lietuvių tautos likimui, kai vyskupas M. Giedrai-

tis, M. Daukša, K. Sirvydas ir kiti ją skelbė lietuviškai, tačiau ji pridarė lietuvių tautai daug žalos, kai, ypač nuo XIX amžiaus antrosios pusės, ji pradėta intensyviai propaguoti lenkiškai. Recenzento tezei, kad protestantizmas Lietuvos likimui buvęs palaimingesnis už katalikybę, prieštarauja ir tai, kad protestantiškoji Mažoji Lietuva tautiškai pagaliau dar labiau sunyko ir nutauto, negu katalikiškoji Didž. Lietuva.

17. Prikišdamas Lietuvos istorikams, kad jie "per ketvirtį šimtmečio... neįstengia kritiškai patikrinti anksčiau vartotų metodų, teorijų ir sampratų", pats komentatorius reikalauja būtinai vartoti W. Duranto veikalo siūlomą metodą, kuris nėra nei taip jau naujas, nei visuotinai priimtas, nei našus, t. y. padedąs aiškinti istorinį vyksmą. Duranto metodo netenka laikyti nauju, nes tą metodą siūląs veikalas buvo pradėtas leisti dar 1935 metais, t.y. dar prieš kalbamąjį ketvirtį šimtmečio. Šis metodas nėra visuotinai priimtas, nes, pav., tarp Enc. Americana išskaičiuotų naujausiųjų aštuonių pagrindinių metodų Duranto metodas net nepaminėtas, be to, moderniškiausiu ir geriausiu metodu ši enciklopedija laiko ne paskirą kurį nors būdą, bet tų būdų sintezę (Enc. Americana, XIV t., 1964, 240 sek.). Tuo dar nenorėčiau tvirtinti, kad negalima būtų vartoti ir šio senesnio ar kad net ir niekieno visai dar nevartoto metodo, jei tas metodas pasirodytų vaisingas, tačiau mūsų komentatorius savo nepagrįstais tvirtinimais neįrodė, kad šiuo metodu galima išaiškinti istorinį vyksmą. Užtat tiek recenzento reikalavimas būtinai laikytis šio metodo, tiek visa šiuo vieninteliu metodu grindžiama mūsų veikalo kritika, tiek ir visos iš tos kritikos daromos išvados klaidingos.

V. KAROSAS

KLAIDINGŲ KOMENTARŲ REIKALU

Reikia sveikinti dr. A. Rukšą, malonėjusį atsiliepti į mano komentarus. Iki šiol keliami šiame žurnale kritiški pasisakymai lietuvių tautos klausimais, būdavo nutylimi. Komentavau dr. A. Rukšos parašytą "Lietuvos universitetų istoriją", nes ji sudaro veikalo "Lietuvos Universitetas" pagrindinę dalį ir kuri tuo pačiu rodo viso veikalo mokslinį lygį.

Įdėmiai perskaitęs Rukšos parašytą repliką, priėjau prie tos pačios išvados, kad jo faktų ir autoritetų panaudojimas visgi yra ne mokslinis, bet daugiau ideologinis bei religinis. Autoriui visa tai yra "moksliška", kas atitinka R. K. Bažnyčios dogmoms ir nacionalistinei galvosenai.

Viduramžyje, kaip ir senaisiais amžiais, žmogus matė ir pergyveno daugelį gamtos ir istorinių reiškinių: žemės drebėjimą, ugnikalnių išsiveržimą, saulės užtemimą, badmečius, marus, karus. Tais laikais dar visi šie reiškiniai buvo aiškinami religinėmis ar mitologinėmis kategorijomis. Tikslieji mokslai, ypač matematika, pirmieji atsipalaidavo nuo religinių ar mitologinių aiškinimų ir surado būdą pažinti ir suprasti reiškinių esmę be apeliavimo į mitus, religines dogmas ar ideologijas. Todėl tiksliųjų mokslų atstovai, net priklausą įvairioms rasėms, tautoms ar politinėms sistemoms, randa bendrą kalbą ieškant teoretinių ar praktinių sprendimų, svarstant konkrečius klausimus.

Visai kas kita, kai susiduriama su humanistinių mokslų atstovais, nes čia jų tarpe didžiumoj tebeviešpatauja religiniai ar ideologiniai samprotavimai. Šiuo atveju, skirtingų religijų ar ideologijų pažiūros bet kuriais klausimais, tik dalinai ar retai sutampa su mokslinio metodo principais. Mokslininkas, nagrinėdamas temą, neturi aplenkti nė vieno faktoriaus ar reiškinio, kurie sudaro nagrinėjamo objekto visumą. Pav. nagrinėjant D. L. K. istoriją, negalima apsiriboti vien lietuvių tauta, išjungiant gudus, ukrainiečius, rusus, lenkus, totorius, žydus, vokiečius ir kitas tautines ar religines grupes, nes be jų kultūros įnašų būtų neįmanomas ir nesuprantamas susidarymas Kunigaikštijos santvarkos ir jos civilizacijos. Tą patį tenka pasakyti, kai nagrinėjamas Lietuvos mokslas.

Religiniai ar ideologiniai samprotavimai tesiremia tik tokiais faktais ir tik tokiais autoritetais, kurių pagalba sukūriama norima "tiesa". Kritikas privalo sugebėti atskirti mokslinį tyrimą nuo religinio, mitologinio ar ideologinio samprotavimo. Mokslinis metodas yra sudarytas iš objekto ar reiškinio pažinimo (knowledge) ir jo supratimo (science). Mokslo pagrinde turi būti padėta tiesa, kurios dėka galima išaiškinti faktų ar reiškinių esmę, priežastingumą ir dėsningumą. Klasiniu pavyzdžiu galime imti Koperniko-Keplerio helicentrinę sistemą, kurios dėka galima tiksliai apskaičiuoti planetų orbitas, saulės ir mėnulio užtemimus, metų sezonų kitimus ir t. t. Mokslinės tiesos nustatymas duoda mokslininkui galimybę logiškai samprotauti, patikrinti faktų, reiškinių ar pažiūrų patikimumą bei tikslumą.

Daugumai lietuvių mokslininkų reikėtų įsisavinti šias istorines tiesas: lietuvių tautos krikštas reiškė perėjimą iš patriarchalinės į feodali-

nę santvarką; renesanso idėjų įtakoje Lietuva perėjo iš didžiųjų kunigaikščių absoliutinės ir asmeninės valdos į suvereninės valstybės statusą; renesansas, humanizmas ir reformacija padėjo pagrindus naujųjų amžių istorijai; kontrreformacija kovojo už atstatymą viduramžių religinės santvarkos ir kultūros; be asmeninės laisvės neįmanomas kultūros suklestėjimas; istorijos objektas yra paskirų tautų civilizacijos nagrinėjimas, į kurio apimtį įeina valstybės santvarka, visuomeninė struktūra, ekonomija, religija, mokslai, menas, idėjiniai sąjūdžiai, o ne vien karalių ir karų aprašymai.

Dr. F. Jucevičius apie liūdną mūsų istorikų darbą rašo: "Ikišiolinė lietuviškoji istorija apsiribojo beveik vardų, faktų bei įvykių chronologine klasifikacija. Macauly kadaise teisingai pastebėjo, kad faktų dauguma nepadaro istorinę praeitį suprantamesne. Nes kartais paskiri faktai gali būti teisingi, o istorija savo visumoje gali būti klaidinga. Ar kas panašaus nėra atsitikę su Lietuvos istorija? Kad Lietuvos istorija šaukiasi rimtesnių studijų ir logiškesnės interpretacijos, negu iki šiol rasdavome istorijos vadovėliuose, tai manau niekas tam neprieštaraus. Sakau sąmoningai "vadovėliuose", nes iki dabar iš viso neturime Lietuvos istorijos. Jei Stryjkowskio "Kronika" laikome pirmąja Lietuvos istorija, tai jau praėjo beveik keturi šimtai metų ir per tą laiką nei pavieniai, nei kolektyviai dar niekas neparašė išsamesnės istorijos" (F. Jucevičius, "Tauta tikrovės ir mito žaisme", psl. 52, 53).

Panašiai galvoja ir mūsų, jau Vakaruose baigę mokslus, jauni intelektualai, kurie istorinėmis temomis rašytus veikalus paprastai vadina "pasakėlėmis" ir vengia juos imti į rankas. Dar blogiau dalykai atrodo, kai lietuviai mokslininkai ima interpretuoti Vakarų demokratijos istoriją, mokslus, filosofiją ar religiją. Mano teigimas, kad "Stryjkowskio, Kojalavičiaus rašymo metodai ir dvasia išsilaikė iki pat paskutiniųjų Vytauto Didžiojo univ-to dienų", pasilieka galioje.

Dr. A. Rukša ypatingai neigia reformacijos įtaką mokslui. Savo teigimui patvirtinti jis papildo citata iš Encyclopaedia Britannica. Jei Rukša paskaitytų įdėmiai toje pačioje enciklopedijoje straipsnius apie renesansą ir reformaciją, tai gautų visai skirtingą samprotį. Rukša neima dėmesin mokslinės tiesos, kad bet kurioje politinėje sistemoje panaikinus ar suvaržius politines, kultūrines ir, svarbiausia, asmenines laisves, - kultūra ir mokslas pradeda žlugti. Viduramžiuose mokslas ir menas buvo paverstas Bažnyčios tarnaite, todėl neįstengė niekuomet pasiekti antikinės Graikijos meno ir mokslo lygio ir buvo atsilikęs, palyginus su arabų ir kinų kultūromis. Renesansas, pasinaudojęs Bažnyčios skilimu į dvi popiežijas XIV a., atgavo Italijos miestams politinę laisvę ir tuo sudarė sąlygas antikinio pasaulio meno ir mokslo atgimimui.

Kontrreformacija priešingai, nustačiusi, kad politinė ir asmeninė laisvė pagimdė humanizmą ir reformaciją, Tridento susirinkimo nutarimu, sustiprino ir praplėtė šv. inkvizicijąįvedė index librorum prohibitorum ir pradėjo moralinį ir fizinį smurtą. Dvasinio ir politinio teroro atmosferoje mokslas ir kultūra turėjo žlugti. Jau mano minėtas komentaruose W. Durant, apžvelgęs mokslo ir kultūros padėtį XVI ir XVII a., padarė sekančią išvadą: "After the burning of Bruno and the intimidation of Descartes by Galileo's fate, European philosophy became a Protestant monopoly" (W&A. Durant, "The Age of Reason begins. The Story of Civilization", Part VII). (Sudeginus (ant laužo, V. K.) Bruno ir Descartes įbauginimas Galileo likimu, Europos filosofija tapo protestantizmo monopoliu). Iš čia seka, kad Rukšos sutvirtintas teigimas, kad protestantų universitetai buvo "sektų židiniais", kažkaip prasilenkia su logika.

Akad. J. Jurginis kitaip nušviečia padėtį: "Prasidėjus reformacijai, daugiausia lietuvių vyko į Vokietijos univ-tus - Leipcigo, Wittenbergo, Heidelbergo ir Leideno, nes tai buvo geriausi to meto univ-tai... Katalikybės šalininkai vyko į Münchено ir Dillingeno univ-tus, kurie buvo silpni ir mažai žinomi. Neviliojo Lietuvos bajorų ir katalikiškas Paryžiaus univ-tas" (J. Jurginis, "Renesansas ir Humanizmas Lietuvoje", psl. 124).

Dr. A. Rukša vengia duoti istorinį foną, kuriame gimė Lietuvos mokslas ir paaiškinti, kokios idėjinės jėgos apsprendė jų kilmę ir tolimesnį vystymąsi. Kadangi Rukša savo replikoje mini prof. J. Lebedį, kaip autoritetingą lituanistikos žinovą, tai pažiūrėkime kokia jo pažiūra į jėzuitų nuopelnus lietuvių tautai: "Vilniaus jėzuitų akademija buvo konfesinė aukštoji mokykla, įsteigta svarbiausiai kovai su reformacija, - stipriausias katalikiškos reakcijos židinys... Ji savo pobūdžiu buvo kosmopolitinė, joje viskas buvo dėstoma lotynų kalba. Lietuvių tautos nacionalinės kultūros reikalai jai visai nerūpėjo... Norėdami nugalėti reformaciją, jėzuitai negalėjo pasitenkinti vien didikų ir bajorijos grąžinimu katalikybėn (nors tai jiems pirmiausia ir labiausiai rūpėjo). Jie turėjo veikti ir liaudies tarpeją sukrikščioninti (kuri iki XVII a. tebesilaikė pagoniškų papročių). Todėl jėzuitai, jų tarpe ir akademijos profesoriai, dažnai atvykę iš tolimų šalių, turėjo mokytis lietuvių kalbos" (J. Lebedys, "Literatūros Baruose", I t., 363).

Kaip Rukša, taip ir daugelis Lietuvos univ-to lituanistų nenori suprasti, kad jėzuitai, savo paskirtimi, neatėjo Lietuvon nei kurti tautinės kultūros, nei puoselėti mokslo. Jiems lietuvių kalba buvo pagoniška ir tik tiek tevartotina, kiek ji tarnavo jų tikslams: sunaikinti lietuvių tautoje atgimstantį tautinį ir valstybinį sąmoningumą. Daukša ir Širvydas tebuvo tik mažos išimtys bendroje jėzuitų akademijos veikloje.

Norėdamas atremti mano teiginius Rukša nurodo, kad ir po reformacijos palaužimo jėzuitai padidino lietuviškų knygų spausdinimą. Tą reiškinį J. Lebedys taip aiškina: "Tiesa, akademijos lietuviškų leidinių skaičius padidėjo... Bet tai vis buvo, išskyrus keletą, menkavertės, daugiau žalingos, negu naudingos knygos... Labai ryški literatūrinės kalbos degradacija, juo toliau, juo didesnis užteršimas svetimybėmis" (J. Lebedys, ten pat, 372).

Tariama jėzuitų lietuviška raštija virto lenkišku žargonu, tarnaujančiu pereinamuoju tiltu į visišką lietuvių tautos sulenkinimą ir "polskos wiaros" primetimą. Toks pat metodas yra varto-

jamas mūsų laiku okupuotoje Lietuvoje, kur vis labiau ir dažniau sąmoningai įterpiami sulietuvintomis galūnėmis rusiški žodžiai ir sąvokos. Jei pridėsime prie šio kalbinio metodo dar skiepijamas idėjas ar tariamai mokslines teorijas, tarnaujančias dvasiniam ir protiniam pavergimui, tai bus suprantamas mano komentaruose apibūdinimas, kodėl "ne kiekviena lietuvių kalba išleista knyga laikytina įnašu į tautinę kultūrą".

Iki reformacijos pradžios buvo padaryta 14 Biblijos vertimų į vokiečių kalbą, bet tik Liuterio vertimas padėjo pagrindus vokiečių bendrinei ir literatūrinei kalbai. Reformacija laikėsi principo, kad kiekviena tauta, kaip ir kiekvienas asmuo, turi savitą sielą arba individualumą. Kaip žmogaus organizmas atmeta iš svetimų kūnų perkeltus organus, taip ir dvasinis žmogaus pasaulis priešinasi visoms svetimybėms. Norint pilnai suprasti ir įsisąmoninti žydų tautos Dievo sampratą, reikėjo Bibliją ne išversti į tautinę kalbą, bet ją atkurti gyvoje tautos kalboje. Lietuvos reformatoriai, pradedant Kulviečiu, Rapolioniu, Mažvydu, Bretkūnu, -ne išvertė religinius raštus į lietuvių kalbą (nes iki jų nebuvo nei rašytinės, nei bendrinės lietuvių kalbos), bet jie sukūrė lietuvių literatūrinę ir bendrinę kalbą. Todėl prof. M. Biržiška yra visai teisus sakydamas, kad "reformacija buvo lietuvių kalbos motina".

Šios istorinės tiesos nepripažįsta nei Rukša, nei jo kolegos, bet ją supranta "Vilniaus Universiteto", i šleisto Vilniuje 1966 m. autoriai. Ten skaitome: "Reformacija į Lietuvą ėjo kaip mokyklų steigėja, mokslo ir dvasinės laisvės platintoja" (psl. 13).

O kokia buvo Vilniaus jėzuitų akademijos paskirtis? Tame pačiame veikale toliau skaitome: "Jėzuitas italas Madžas (Maggio) rašė, kad Vilnius-didelis miestas, o Lietuva-kultūringas kraštas ir kad čia Kristaus kariams, kaip save vadino jėzuitai, prieš akis daug, labai daug darbo. Reikėjo su šaknimis išrauti humanizmo atžalas ir nugalėti reformaciją. Dėl to Vilniaus vyskupas bei jėzuitai ir paėmė į savo rankas Lietuvos sostinėje steigiamą aukštąją mokyklą. Mokslas turėjo tarnauti reakcijai"("Vilniaus Univ-tas", psl. 19).

Jėzuitai atėjo Lietuvon ne skleisti ar tarnauti mokslo tiesai, bet dėjo pastangas savo auklėtiniuose sunaikinti racionalų galvojimą ir paversti juos aklais religiniais fanatikais. Ignotas Loyola, jėzuitų ordino steigėjas, taip tvirtino: "We ought always to be ready to believe that what seems to us white is black if the hierarchical Church so defines it" (Longridge, "The Spiritual Exercises of St. Ignatius Loyola", 119)-(Mes turime būti visuomet pasiruošę įtikėti, kas mums atrodo balta, kad tai yra juoda, jei taip apsprendžia Bažnyčios hierarchija). Pav. pop. Povilas V išleistu 1616 m. dekretu buvo pasmerkęs Koperniko mokslą ir grasino kiekvienam atskyrimu nuo Bažnyčios už šio mokslo mokymą. Tačiau jėzuitų akademijose, tame skaičiuje ir Vilniuje, Koperniko mokslas buvo dėstomas tikslu įrodyti jo tariamą nemoksliškumą ir apginkluoti studentus argumentais, kurių dėka galėtų sėkmingai kovoti prieš šio mokslo plitimą. Kadangi į index librorum prohibitorum buvo įtraukti veik visi žymiausi renesanso, humanizmo ir reformacijos atstovų veikalai, tai jėzuitai turėjo nemažai darbo jų teiginių griovimui, panaudojant tam reikalui savo sukurtą kazuistiką. Jei kas "moko" kaip griauti mokslo, filosofijos ar, pagaliau, teologijos nustatytas tiesas, tas nėra mokslininkas, bet obskurantizmo atstovas. Vilniaus jėzuitų akademija, parbloškusi dar neįsitvirtinusią Lietuvoje reformaciją, atskyrė lietuvių tautą nuo besiformuojančio Vakarų demokratinio pasaulio ir tas jėzuitų dvasinis palikimas dar pasireiškia ir šiandien.

Turiu čia atsiprašyti dr. A. Rukšos ir skaitytojų, kad dėl vietos ribotumo turėsiu kai kuriuos klausimus paliesti labai trumpai, o kitus-net visai praleisti.

Karaliaučiaus univ-tas buvo įkurtas Prūsijos žemėje, kuri iki I Pas. karo buvo oficialiai vadinama Preusische Litauen. Nuo reformacijos pradžios Prūsijos kraštas buvo nusėtas lietuviškomis parapijomis ir mokyklomis. Tik tokiame krašte galėjo išaugti didžiausias lietuvių tautos poetas Donelaitis, mokslininkas Rėza ir filosofas Vydūnas. Karaliaučiaus univ-tas ir visa Mažoji Lietuva tapo pagrindiniu lietuvių tautos nacionalinės kultūros ir raštijos židiniu.

Kalba yra tik vienas iš elementų, sudarančių tautos kultūrą ir civilizaciją. Kadangi lietuvių tauta, nuo pat savo istorijos aušros, turėjo kovoti prieš savo "krikščioniškus" pavergėjus, tai neturėjo galimumų išsikovoti sau pilnos valstybinės, politinės ir asmeninės laisvės. Dėl šių priežasčių lietuviai buvo priversti mokslą, techniką, idėjas perimti iš kitų tautų. Tas dėsnis palieka galioje ir mūsų amžiui.

Rusijos caras Petras I suprato mokslo reikšmę. Plačiai pravėrė valstybės sienas įvairių kraštų protestantams, jų tarpe ir Lietuvos. Jų pastangomis buvo įsteigtos aukšto lygio mokslavietės, išvystyta pramonė, prekyba ir sumoderninta kariuomenė. Petersburgo univ-tas buvo įkurtas padedant garsiam vokiečių filosofui G. Leibnitzui, kuris pagarsėjo pasaulinio garso mokslininkais, rašytojais, menininkais. Nors rusų masės liko paskendusios tamsybėje ir barbarizme, vienok išaugęs elitas įgalino Rusijai iškilti į pasaulio galybes ir nušluoti anarchijoje paskendusią ir moraliniai pakrikusią Rzeczpospolitą.

Dr. A. Rukša, pasikvietęs talkon prof. A. Brukner ir prof. St. Zajączkowskį, tvirtina, kad S. Daukantas tebuvęs "diletantas" ir "niekalų gamintojas", kai tuo tarpu vysk. Valančius "išleido vertingą darbą". Daukantas, kaip istorikas, pirmas nustatė istorinę tiesą, kad nešama kryžiuočių, kalavijuočių ir, vėliau, lenkų krikščionybė sunaikino lietuvių tautos senąją religiją, kuri buvo jos kultūros ir tautinės sąmonės pagrindas. Krikščionybė, baudžiava ir tautos pavergimas, anot S. Daukanto, sudarė vieno istorinio vyksmo grandį. Nežiūrint daug netikslumų ir mitų jo istoriniuose darbuose, jo veikalai padėjo idėjinius pagrindus tautiniam atgimimui. Tuo tarpu vysk. Valančius savo "Žemaičių Vyskupystę" rašė Kojalavičiaus metodu, nurašydamas chronologine tvarka iš archyvų surinktą medžiagą. Suprantama, kodėl vyskupui, kaip ir vėlesnės kartos lietuvių ir lenkų katalikų ideologams, buvo nepriimtinas Daukanto Lietuvos istorijos supratimas ir buvo paskelbtas "nemokša".

Dr. A. Rukša taip pat neigia mūsų laikotarpio istorinį supratimą, kad Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atgavimas tebuvo galimas tik iškilus iš po imperijų griuvėsių demokratijos jėgoms. Reikėtų suprasti, kad žlugus Vak. Europoje demokratijai, atėjo galas mažų tautų laisvei ir nepriklausomybei. Ne paslaptis, kad Vak. demokratijų branduolį sudaro protestantiški kraštai, kurių politinių, ekonominių, karinių ir dvasinių galių dėka išsilaiko visas likusis, t. v., laisvasis pasaulis nuo komunistinio pavergimo ir kad Lietuvos ateitis, didele dalimi, priklausys nuo demokratinių idėjų laimėjimo pačioje Rusijoje.

Atsakydamas dr. A. Rukšai, norėčiau pasakyti ne tik jam, bet ir jo kolegoms, kurių garbę jis stojo ginti savo replikoje, kad lietuvių tauta, įžengusi į savo lemiamos kovos tarpsnį, turėtų būti apginkluota naujaisiais mokslo ir dvasios ginklais. Ji turi pilną teisę to reikalauti iš savo mokslo vyrų ir moterų pasiekusių Vakarus, kada tuo tarpu tarybinėje Lietuvoje, sukaustytoje okupacijos ir komunistinės priespaudos, kartas nuo karto, per propagandos tvaną, prasiveržia šviesesni protai, sugebą daug giliau ir suprantamiau įžvelgti į lietuvių tautos praeitį ir jos dvasinį palikimą. Net ir komunistinės Lenkijos mokslininkai (žr. kun. P. Dilio, "Naujas veikalas apie Lietuvos reformaciją ir kontrreformaciją", "M. Sp. "Nr. 35) daug rašo Lietuvos temomis, pralenkdami net lietuvius tarybinius mokslininkus. Tokį užduotį galėtų atlikti ir mūsų naujoji išeivijos karta, kuri yra paruošta vakarietiškoje kultūroje.

Ta pačia proga norėčiau tarti kelis žodžius ir savo klasės draugei H. Dilienei dėl jos straipsnio "Dar apie Lietuvos Universitetą"("M. Sp." 35 nr.). Suprantu, kad mano komentarai sukėlė ant kojų garbingą Lietuvių Profesorių Draugiją, istorikus ir kitus intelektualus, kurie nebuvo pramatę, kad reformatų žurnale pasirodys toks straipsnis. Suprantu, kad p. Dilienė norėjo savo pastabomis sušvelninti padėtį ir prasklaidyti susitelkusį įtempimą.

Viską, ką esu skaitęs lietuvių kalba apie reformaciją, išskyrus nedaugelio lietuvių protestantų parašytas studijas, visur apie ją buvo rašoma su panieka ir pasityčiojimu, kaip apie paplitusią ereziją, pasimetimą ar stačiai dvasinį išsigimimą. Tokį vaizdą piešė netgi tie, kurie save laikė pažangiais liberalais ar bešaliais mokslo tyrinėtojais. Apie reformacijos svarbą žinių duoda anglų kalba parašyti moksliniai veikalai, kuriuose svarstoma naujųjų amžių istorinė eiga.

"Vilniaus Universiteto" pirmame puslapyje rašoma: "XVI a. lietuvių tautos istorijoje yra reikšmingas: tame amžiuje atsirado lietuvių raštija, buvo parašytas Lietuvos metraščių platusis tekstas, sudaryti 1529, 1566 ir 1588 m. Lietuvos Statutai ir įsteigta Vilniuje aukštoji mokykla. Feodalinės Lietuvos valstybės ir visuomenės progreso kreivėje tas amžius buvo viršūnė. Juo domėjosi istorikai, filosofai ir poetai, apie jį parašyta daug mokslo ir grožinės literatūros veikalų. Betgi tuose veikaluose lieka neatsakyta į klausimą, kodėl, būtent, feodalinės Lietuvos kultūrai buvo lemta sušvisti ne kuriame nors kitame, o šešioliktame amžiuje. Istorikai idealistai aiškino, kad tai į Lietuvą atėjusių renesanso, humanizmo ir reformacijos idėjų nuopelnas".

Deja, tokios pažiūros į XVI-to amžiaus Lietuvos istoriją neradau nė viename prieškarinio ar pokarinio meto rašytame lietuvių kalba veikale. Tokia pažiūra neatitinka nei katalikiškai, nei romantinei, nei, pagaliau, marksistinei galvosenai. Kaip tik tokią pažiūrą dėsčiau savo straipsniuose "Lietuvos Reformacijos tema" ("M. S. "Nr. 26-7-8-9), kritikuodamas prof. Z. Ivinskio studiją: "Die Entwicklung der Reformation in Litauen bis zum Erscheinen der Jesuiten (1569)", tilpusį leidinyje "Forschungen zur Osteuropäischen Geschichte", t. 12, 1967 m. Iš to išplaukė išvada, kad "A. Kulviečio kolegijoje iškelti renesanso, humanizmo ir reformacijos idealai nebuvo grąžinti nei į Lietuvos univ-tą, nei į lietuvių tautos gyvenimą". Tas ir apsprendė Lietuvos intelektualinį ir mokslinį lygį.

Kas neigė Koperniko, Galileo, o vėliau ir Darvino iškeltas mokslines tiesas, tas buvo ir yra laikomas obskurantu. Lygiai, kas nesupranta renesanso, humanizmo ir reformacijos atskleistų mokslinių tiesų ir idealų, ant kurių pagrindų išaugo modernusis pasaulis ir Vak. demokratija, tas negali pretenduoti į Vakarų kultūros mokslininkų eiles.

Toks Lietuvos univ-to mokslinio lygio nusakymas nieko bendro neturi su profesionalų-daktarų, inžinierių, teisininkų ar įvairių mokslo šakų žinovų paruošimu. Toks profesionalų paruošimas, dar didesnėje apimtyje, vyksta dabar ir okupuotoje Lietuvoje, bet jie yra dar labiau atitrūkę nuo vakarietiškos kultūros, negu būta prieškariniais laikais.

Sutinku su kolege Diliene, kad Lietuvos univ-tas turėjo aukšto lygio paskirų profesorių, kurie puikiai paruošė studentus jų profesijai, kaip tolygiai pripažįstu, kad dalis studentų neapsiribojo vien tuo, kas buvo dėstoma auditorijose, bet praplėtė savo galvojimą skaitydami Vakarų pasaulio sukurtus mokslo ir literatūros veikalus.

Be reikalo p. Dilienė sumenkino Lietuvos reformacijos praeitį, paskelbdama keletą neatitinkančių istorinei tiesai teigimų, matyt, siekdama tuo numaldyti pasireiškusį užsirūstinimą. Mes neprivalome gėdytis Lietuvos reformacijos praeities, nes joje atspindėjo lietuvių tautos pastangos tapti laisva, nepriklausoma, kultūringa valstybe.

Kritika, jei išlaikoma aukštumoje, yra būtina laisvoje visuomenėje, kaip priemonė patikrinti skelbiamų mokslinių teorijų, ideologinių ar religinių pažiūrų bet kokiais klausimais. Kritika atidengia kelią naujiems sampročiams ir idėjoms, be kurių gyvenimas sustingtų tradicijose. Reformacija mus pašaukė žengti tobulėjimo keliu ir tam principui būkime ištikimi.

Prof. J. Puzino laikysena, skaitant jam paskaitą apie Lietuvos univ-tą, nutylint apie Evangelikų fakultetą, be abejo, tuo jis parodė savo moralinį lygį. Nieko nuostabaus, kad dr. A. Rukša net pakartotinai nurašė Karaliaučiaus univ-tą ir visą Mažąją Lietuvą iš lietuvių tautos istorijos.

* * *

P. S. : "M. Sp. " žurnalo rėmai vesti diskusijas toliau yra per siauri. Daugiau straipsnių šia tema nebus talpinama.

Redakcija

VASARIO 16 GIMNAZIJA

XI EVANGELIKŲ ADVENTAS

Kiekvienais metais, Adventui baigiantis, Vidurio Vokietijos lietuviai evangelikai susitinka religiškai susikaupti ir pabendrauti lietuviškoje aplinkoje. Jas ruošia Vasario 16 gimn. ev. tikybos mokytojas ir Ev. Jaunimo Ratelio vadovas Fricas Skėrys.

1973 m. gruodžio 16 d. Vasario 16 gimn. valgyklos salėje ir šįmet susitiko apie 50 lietuvių evangelikų ir svečių. Dvasinio susikaupimo nuotaikai sudaryti padėjo šventiškai papuošti stalai su uždegtomis žvakėmis, kvapniai garuojančia kava ir įvairių rūšių pyragaičiais. Eglutės taip pat netrūko.

Pobūvį pradėjo mkt. Fr. Skėrys, primindamas, jog praėjusiais metais kartu buvo kun. Julius Stanaitis ir Vokietijos LB Romuvos apylinkės pirm. mkt. Saliamonas Antanaitis. Šiandien jie yra kitame pasaulyje. Visiems sustojus mkt. Fr. Skėrys sukalbėjo maldą, primindamas mirusiųjų veiklą ir pasišventimą lietuvybei čia ir prašė Dievą globoti šį lietuvybės židinį ir toliau.

Eglutę uždegė jaunimo atstovai: ateitininkų-Marina Normantaitė, skautų-Rainis Valiūnas, skaučių-Aldona Šaduikytė, Ev. Jaun. Ratelio-Romy Piedaitė ir moksleivių komiteto pirm. Albertas Harneris. Jaukiai žvakučių šviesai pasklidus, salėje suskambėjo visų sutartinai giedama ir Bruno Dubausko akordeonu palydima "O džiaugsminga, išganinga ta Kalėdų skaisti diena".

Parengimo šeimininkas pasveikino ev. advento kavutėje dalyvaujančius: gimn. dir. V. Natkevičių su ponia, garbės senj. kun. A. Gelžinių, katal. kapelioną kun. J. Dėdiną ir kt.

Garbės senj. kun. A. Gelžinius iš Braunschweigo pasidžiaugė, kad po dviejų metų vėl galįs būti kartu su lietuvišku jaunimu "mažojoje Lietuvoje". Ne teritorija ši vieta yra mums mažąja tėvyne, bet savo dvasia. Romuvos gyventojams sunku suprasti, kaip nuo lietuvių atskirtam tautiečiui malonu pabūti tarp savų žmonių. Žmonės prieš Kristų nežinojo, kas yra pasigailėjimas ar užuojauta. Kai arenoje būdavo žudomi beginkliai, žiūrovai džiugavo ir plojo. Kristus skelbė meilę ir pasigailėjimą. Jis mokė nesidžiaugti iš artimo nelaimės, o stengtis jam padėti. Gal neprieštarausime pasakymui, jog ir Kristus pasaulio nepakeitė. Vyresnieji prisimena du labai žiaurius pasaulinius karus, veikusius ir dar kai kur tebeveikiančius kacetus, vykusius ir tebevykstančius kitokius masinius kankinimus ir žudymus. Karus sukėlė ir žudynes vykdė ne krikščionys. Jie galėjo būti pakrikštyti, bet neturėjo nė trupučio krikščioniškos dvasios. Oficialus krikštas ir krikščionio vardo nešiojimas nepadaro žmonių geresniais. Kvietė stengtis persisunkti Kristaus moks-

Irena TIMPAITĖ ir James Alan MILLER sutuokti Tėviškės p-jos bažnyčioje senj. kun. A. TRAKIO. Chicago, 1973 m. gegužės 19 d.

lu ir būti ne tik vardu, bet ir dvasia bei darbais krikščionimis. Baigdamas pasidžiaugė, kad šiuose namuose viešpatauja lietuviškas broliškumas. Kvietė visus, ypač jaunimą, laikytis tėvų kalbos ir tikybos, o tada ir Dievas padės.

Visiems pasistiprinus, mokiniai atliko programą deklamuodami, giedodami, pagrodami akordeonu ir kt. Mkt. Fr. Skėrys padėkojo visiems, prisidėjusiems darbu, aukomis, adventine nuotaika ir aktyviu dalyvavimu. Šventė baigta senj. kun. A. Gelžiniaus sukalbėta malda.

Dalyvis

* * *

Žmonės turėtų siekti ne laimės, bet vieni kitiems simpatijos. Laimingas yra ir žvėris, kuris ėda savo medžioklės laimikį. Tačiau simpatiją gali tik žmonės vieni kitiems pareikšti. Tai yra aukščiausias dalykas, ko žmogus gali pasiekti.

Aleksander Solženicyn

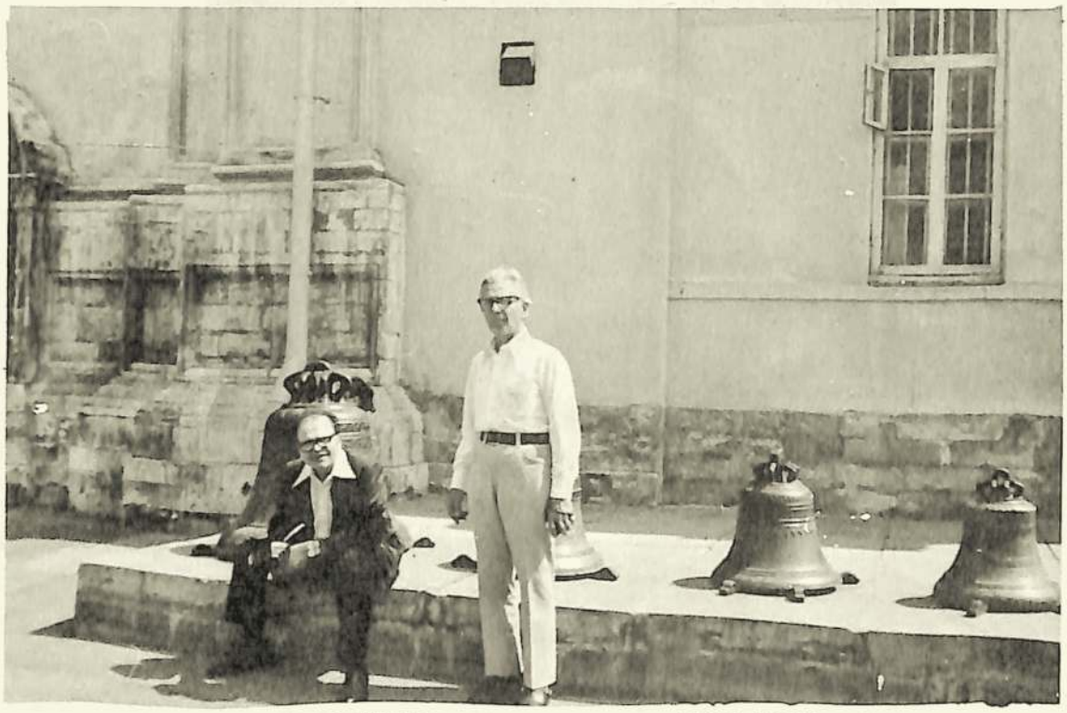

Dr. Juozas VAITAITIS ir teisėjas Alfonsas WELLS Kremliuje.
Maskva, 2973 m. birželis Nuotr. dr. A. Šabanienės

Kremliaus didžioji patranka iš kurios ne sykio nebuvo issauiu
Maskva, 1973 m. birželis Nuotr. dr. A. Šabanienės

IŠKELIAVUSIEJI AMŽINYBĖN

Adomas ŠERNAS

ZUZANA ŠERNIENĖ

Iš pavergtosios Lietuvos gauta žinia, kad Biržuose 1973 m. kovo 1 d. mirė po trūkio operacijos, gavusi kraujo trombozę, buv. superintendento kun. Adomo Šerno žmona Zuzana Šernienė.

Z. Šernienė buvo gimusi Dūbriškių vienk. iš tėvų Elzbietos Šernaitės ir J. Jašinsko. 1915 m. ji įstojo į Saulės d-jos mokytojų kursus, kurie, priartėjus I Pas. karo frontui prie Vilniaus, buvo perkelti į Voronežą. Čia ji mokėsi ligi karo pabaigos.

1918 m. sugrįžusi į Lietuvą, apsigyveno Papilyje ref. klebonijoje pas kun. Ad. Šerną, už kurio 1920 m. ištekėjo. Kadangi jaunavedžiai labai mylėjo mažus vaikus, tai, savų neturėdami, pasiimdavo giminių vaikus, kuriuos augindavo, auklėdavo ir leisdavo į mokslus. Ir šių eilučių rašėjas nuo pat mažų dienų buvo jų globojamas. Kunigienė Šernienė buvo labai švelnaus būdo. Iki 1925 m. kasdien, su mažomis pertraukomis ją matydamas, niekuomet nepastebėjau supykusios. Mėgo ji svečius ir pati mėgdavo kitur svečiuotis. Buvo labai gera šeimininkė. Pas ją visuomet visko būdavo.

Nuo 1940 m. kun. Ad. Šernas buvo su žmona perkeltas į Nemun. Radviliškį, kur ir gyveno iki mirties. Antrosios Sov. Rusijos okupacijos metu, nusavinus kleboniją, jie buvo pasistatę savo namelius, apie juos užveisę gražų sodelį, daržovėms daržą ir gėlių darželį, kurias Zanytė labai mėgo. Savo sklypelyje užsiaugindavo pakankamai daržovių ir sugebėdavo kasmet nušerti kiaulę mėsai ir išmaitinti ožką. Kai jiems pasisiūliau nusiųsti pinigų nusipirkti karvei, jie atsakė, kad pieno jiems užtenka iš ožkos, o karvės jie neturėtų kuom pašerti...

ZUZANA ŠERNIENĖ
Nuotr. P. Ločerio

* * *

Kurt. Adomas Šernas, ramaus būdo ir jautrios sielos, skaudžiai pergyveno savo mylimos Dėdinos, kunigienės Z. Šernienės, mirtį. Rankiojo apie ją žinias ir rengėsi jos atminimui parašyti straipsnį. Deja, pradėtą rašinį nutraukė ištikęs jį širdies smūgis ir jis tais pačiais metais iškeliavo amžinybėn pas savo mielą Dėdiną, kuri jį išauklėjo ir leido į mokslus.

Iš kurt. Ad. Šerno surankiotų žinelių sužinome, kad kunigienės Šernienės mirtį taipgi skaudžiai pergyveno visi artimieji, giminės, kaimynai, nes "kartu su Dėdina, atrodo, palaidojome visą Nem. Radviliškį". Kunigienė buvo gerai susitvarkiusi. Ji, kaip visuomet, švari ir tvarkinga, po vyro mirties, savo namelį ir sodą Nem. Radviliškyje laikė pavyzdingoj tvarkoj, nors tokiame amžiuje-77 metų-buvo sunkoka. Gyveno viena. Pripuolamai užėjusi lankytoja, rado ją jau 4-rias dienas sergančią. Pati savo jėgomis gydėsi.

Biržų ligoninėj uždelsta trūkio operacija pavyko. Po operacijos susirgusi plaučių uždegimu. Išrašytą iš ligoninės priėmė pas save Martynas Jašinskas. Čia pradėjo atsigauti, po namus vaikštinėti, gėles prižiūrėti. 1973 m. kovo 1 d. rytą atsikėlusi pavalgė, palaistė gėles ir pasijutusi blogiau, prigulė ir tuoj pat mirė.

Pašarvota buvo M. Jašinsko namuose Biržuose. Į laidotuves buvo suvažiavę daug giminių. Laidotuvių procesija, privažiavusi prie Nem. Radviliškio, pėsčia ėjo per miestelį, staptelėdama ties jos namais. Palaidota N. Radviliškio kapinėse šalia jos vyro kapo. Po laidotuvių giminės, kurie taip retai susitinka ir pasimato, tuojau išskubėjo prie savo darbų bei rūpesčių.

Iš k. į d. — I-je eilėje: Emilija Jašinskienė, Zuzana Šernienė, kun. A. Šerno sesuo Marija Šernienė su dukrele Matilda, suprt. kun. Adomas Šernas;
II-je eilėje: Martynas Jašinskas, Irena Šernaitė, Martynas Šernas, Marija Žemaitytė, Adomas Šernas, Felicija Šernaitė, kun. Aleksandras Balčiauskas
Biržai, 1932 m. *Nuotr. P. Ločerio*

Dūbriškių jau senokai nebesą, o Jasiškiuose tik vienas medis A. Šerno tėviškėje teišlikęs. Bliūdžiuose gražųjį namą yra užėmusi kolūkio raštinė. Kieme riogso netvarkingai išmėtyti traktoriai, kombainai ir kitoks metalo laužas. Nebėra gražaus sodo, avietyno, -viskas išdraskyta. Nem.Radviliškyje, po Dėdinos palaidojimo, nieko nelikę. Bažnyčia uždaryta. Senojoj klebonijoj-mokykla... Tik tas pats Nemunėlis tebevingiuoja. J. Kr.

000

ONA TREČIOKIENĖ
(1886-1974)

Ona Trečiokienė mirė 1974 m. vasario 7 d. Lietuvoje, Papilyje. Gimė ir augo ūkininko Kučinsko tėvų namuose Užubalių-Kelmynės vnk. Šeimoje buvo 4 sūnūs ir dvi dukterys. Ona Kučinskaitė lankė ir baigė Papilio pradž. mokyklą. Ištekėjo už Boguslavo Trečioko, Papilio ūkininko, kuris dar nevedęs buvo iškeliavęs Amerikon, bet greit grįžo tėviškėn. Trečiokai sėkmingai ūkininkavo. Gražiai sutvarkė vienkiemį, kur abu ir užbaigė savo žemišką kelionę. Ona Trečiokienė palaidota Garšvų-Kubilių kapinėse šalia savo vyro, mirusio prieš 16 metų. Nors velionės žemiška kelionė, atsižvelgiant į jos ilgą 88 metų amžių, nebuvo įvairi: gimtinė vos 2 km nuo Papilio ir tik 3 km iki Garšvų kapinių-tačiau ir šiame kelyje velionei teko pergyventi visus I ir II Pas. karo pavojus.

Josios didžiausia paguoda buvo duktė kurt. Olga Tilindienė, kuri iki mirties atsidėjus rūpinosi savo palikta motina. Su Onos Trečiokienės mirtimi Papilio Ev. Reformatų parapija neteko ištikimos narės rėmėjos.

ĖMILIJA PALŠIENĖ

Ėmilija Palšienė mirė 1974 m. sausio 31 d., sulaukusi 84 m. amžiaus. Mirė savo tėviškėje, Zizonių km. Ji buvo kilusi iš Klausučių km., ūkininko Užunario duktė. Priklausė Biržų Ev. Reformatų parapijai. Palaidota vasario 2 d. šalia savo vyro Jurgio Palšio Nausėdžių kapinėse. Liko 3 sūnūs su šeimomis. Velionė buvo artima giminaitė kurt.dr.M. Devenio, gyv. Californijoje. Ji buvo kilusi iš tos pačios Devenių šeimos ir netolima giminaitė kurt. P. Bružo, gyv. Chicagoje.

JONAS MEKAS
(1897-1974)

Vilniuje 1974 m. sausio 15 d., gyvendamas pas dukrą, apie metus sunkiai sirgęs, mirė kooperatininkas kurt. Jonas Mekas. Palaidotas Vilniuje šalia prieš metus mirusios žmonos. Gimė ir augo Šlepščių km. ūkininko šeimoje netoli Biržų, kur lankė pradžios ir vidurinę mokyklą. Vėliau baigė Panevėžio realinę gimnaziją.

Biržų visuomenei buvo žinomas kaip sumanus ir gabus Biržų Žemės Ūkio D-jos ilgametis vedėjas. Jo išvystyta ir išplėsta draugija tapo Lietūkio nariu. Jis savo darbą buvo pašventęs Biržų krašto ūkininkų gerovei ir pažangai, tuo pelnydamas jų pagarbą ir įvertinimą. Mylėjo savo Ev. Reformatų Bažnyčią ir iki pat mirties buvo jos aktyviu nariu. Bolševikams okupavus Lietuvą, -buvo tardytas ir kalintas. 1974 m. sausio 26 d. Šlepščių kapinėse buvo palaidota jo sesuo Kvedaravičienė.

JONAS SKIAUTERĖ

Agronomas Jonas SKIAUTERĖ

Agronomas Jonas Skiauterė, 50 metų amžiaus, 1973 m. birželio 29 d., Panevėžyje, jam einant į tarnybą, buvo greit lekiančio automobilio užmuštas gatvėje.

Velionis buvo pavyzdingų Raščiūnų km., Papilio Ev. Reformatų parapijos, ūkininkų sūnus. Bolševikams okupavus Lietuvą, jo ištremti tėvai mirė Sibire. Velionis paliko žmoną, studentę dukterį ir mažametį sūnų. Bendradarbių jis buvo mylimas. Didelė panevėžiečių minia, taip nelauktai mirties ištiktą, palydėjo į Panevėžio kapines. Iš Skaistkalnės, Latvijos, pakviestas orkestras, pagal velionies brolio pageidavimą, laike laidotuvių grojo poeto Stanislovo Dagilio parašytas giesmes.

KATRĖ PALŠIENĖ

Nesulaukusi pilnų 100 m., 1974 metais sausio 14 d., Berkerly, Ca-

lifornijoj, mirė 96 metų amžiaus Katrė Palšienė, ūkin. Šlėgerio duktė, gimusi Gajų kaime, Biržų Ev. Reformatų parapijoj. Į JAV atvyko dar prieš rusų-japonų karą.

Čia ištekėjo už Petro Palšio, kuris 1904 m., kaip ir kiti tautiečiai, pasitraukė iš Lietuvos į Ameriką, norėdamas išvengti karo tarnybos rusų caro armijoj. Mirus jos dar jaunam vyrui, našlė su mažamečiais vaikais turėjo nelengvą gyvenimą. Sunkumus nugalėjusi, išlaikė tvirtą sveikatą. Ligi 92 m. amžiaus dar darbavosi dukters sodyboje, augindama ir prižiūrėdama įvairias gėles, kurias ji labai mylėjo.

EMMA NAUSNERIENĖ

Emma Nausnerienė, praeitais metais mirusio kurt. Adomo Šerno uošvė, sulaukusi 92 m. amžiaus, mirė 1974 m. vasario 21 d. Rockforde, Ill. Liko dukros- Erna, Edita, sūnus Edvinas ir 3 anūkai. Palaidota metodistų kun. dr. McElvany, "Greenwood" kapinėse, kur jau anksčiau amžinam poilsiui buvo nulydėti velionės du žentai: pačiame pajėgume, susižeidęs darbovietėje bedirbdamas ir ten miręs Ernos vyras Šmitas ir Editos vyras kurt. Adomas Šernas. Bobutės mirtį labai pergyveno anūkas Fredis. Velionė ramiai užmigo amžinam poilsiui. Ji buvo tas židinys, prie kurio spietėsi visi jos vaikai, kurie ją taip mylėjo.

KOSTAS VILEIŠIS, gyvenęs St. Clair Shores, 22524 Violet Blvd., Michigan, 48082, mirė pradžioje 1974 m. Jis dirbo automobilių fabrike Detroite.

* * *

Žinios iš pavergtos tėvynės yra slegiančios. Laisviau parašoma tik apie mirusius ir laidotuves. Apie pakrikštytus naujagimius, bažnytiniai susituokusius - tylima.

Pranašo Izaijo 26 perskyrime užtinkame du prieštaraujančius skirsnelius. 14 skirsnelyje skaitome: "Mirusieji nebeatgyja, mirusiems nėra prisikėlimo". Gi 19 skirsnelyje parašyta: "Tavo mirusieji bus gyvi, mirusiųjų kūnai prisikels".

Pirmame skirsnelyje pranašas reiškia skausmą, kurį ir mes patyriame, kai sužinome apie savo artimųjų mirtį ir pagalvojam apie savo artėjantį gyvenimo galą. Mes esame prisirišę prie savo tėvų, ar jauni, ar seni ir esame dėkingi motinai, tėvui. Pergyvename skausmą, kai nebegalime reikšti jiems tos meilės ir prisirišimo; nebegalime atitaisyti to, ką likome jiems begyvenant skolingi. Palaimintai sutuokti ir gyvendami glaudžiai ir darniai, kaip vienas dvasinis kūnas, staigios mirties perskirti, skaudžiai pergyvena vienas kito pasigęsdami.

Vaikus mylį tėvai, praradę juos pačiame jų žydėjime, nebematydami jų ir nebegirdėdami jų balsų, nebesidžiaugdami kartu su jais patyria skaudų smūgį. Kietas, rūstus ir nepermaldaujamas yra gamtos dėsnis, kad viskas, kas gyva, savyje slepia mirties diegą. Koks, tačiau, būtų beviltiškas gyvenimas, jei tik mirties dėsnis būtų mūsų gyvenimo tiesa. Beviltiškai turėtumėme pergyventi ir stebėti, kaip viens po kito dingsta kape, pakol mūsų eilė ateitų pavirsti į žemės

dulkę. Ar galėtumėme gyvenimu, savo artimais, pasisekimu džiaugtis? Ar galėtumėme mūsų tautos, valstybės liūdesį ir skausmą pakelti, jei nebūtų mirusiųjų prisikėlimo? Pranašui, kuris šią mirusių beviltišką viziją matė ir surašė, staiga iškilo priešingas, šviesus ir pilnas vilties vaizdas. Dievo dvasios paveiktas, rašo: "Tavo mirusieji bus gyvi, mirusiųjų kūnai prisikels".

Priėjo išvados, kad yra dar ir antras įstatymas-"gyvenimo dėsnis", kuris skamba:mirdami, seni ar jauni, turime savyje naujo gyvenimo pradą. Turime jau dabar savyje, šiame pragaištančiame gyvenime, amžinojo gyvenimo pažadą. Pranašas nurodė į Viešpatį Jėzų Kristų, per kurį tai pasiekta; kurs buvo miręs ir priešai tuo džiaugėsi, o jo mokiniai gi skundėsi: "Mirę nesikelia, mirusiems nėra prisikėlimo", bet Viešpats prisikėlė. Mūsų šis gyvenimas baigiasi, bet pasaulis tuo nesibaigia. Mirtis nėra savistovi galia, bet Dievo kvieslys. Mirtis nėra galutinė žmogaus gyvenimo paskirtis, bet tamsi anga, kuri veda amžinybėn. Tuo keliu ėjo Viešpats, kentėdamas, mirdamas Golgotos kalne. Ten neliko, bet prisikėlė. Kol gyvi esame, mums galioja Viešpaties pasakymas: "Ateikite pas mane visi, kurie vargstate, esate prislėgti, aš jus atgaivinsiu, paguosiu. Aš esu su jumis per visas dienas". Viešpats yra su mumis, Viešpats pasilieka su mumis, kur bebūtumėme, iki pasaulio pabaigos. Tai yra mūsų visų nuraminimas, kurį nukryžiuotas ir prisikėlęs Viešpats savo surinkimui ir čia išvardintų mirusiųjų artimiesiems sako: "Štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos". Tą pažadą Viešpats teįrašo į pažeistas širdis ypač tada, kai esame nuliūdę. Viešpaties ramybė tebūnie su mumis visais tenlink keliaujant.

Kun. S. Neimanas

LIET. PROTESTANTŲ SĄJUNGOS VEIKLA LOS ANGELES

Kalėdinė Eglutė

1973 m. gruodžio 9 d. Liet. Prot. S-ga jau antrą kartą surengė įspūdingą kalėdinę eglutę, kuri įvyko I-sios Ev. Liuteronų bažnyčios patalpose.

Kun. M. Preikšaitis atlaikė pamaldas, pasakydamas Kalėdoms pritaikytą pamokslą. Pamaldos buvo paįvairintos pirmą kartą pasirodžiusiu kvartetu, dalyvaujant E. Vilimienei, L. Jasiukoniui, muz.M. Preikšaičiui ir pačiam kunigui. Garsėjantis muzikas M. Preikšaitis per pamaldas grojo vargonais.

Parapijos salėje svečius pasitiko ir sodino prie gražiai kalėdiškai papuoštų stalų H. Balcerienė ir inž. J. Petkus. S-gos pirm. dr. M. Devenis pasveikino visus susirinkusius ir paprašė tolimesnę programą pravesti H. Ročaitę-Petkienę, energingą S-gos sekretorę. H. Petkienė pažymėjo, kad, nors ir esame įvairių religinių įsitikinimų, bet mus visus jungia lietuvybės ryšiai. Montaže pasirodė: su deklamacijomis akt. E. Dovydaitienė ir D. Kiršonytė; G. Dovydaitytė pašoko "stirniuką"; E. Užkuraitis pakalbėjo angliškai apie Lietuvos praeitį; dr. J. Kregž-

dė paskambino mandolina ir pagrojo viola. Jis suorganizavo Beverly Hills daktarų simfoninį orkestrą ir pats jame dalyvauja. Programos metu girdėjosi V. Gylio užrekorduotos M. Čiurlionio ir Vl. Jakubėno miško simfonijos. S-gos vicepirm. J. Kutra apdovanojo programos vedėją ir visus montažo dalyvius kalėdinėmis dovanėlėmis. Kalėdų senelis nepamiršo ir vaikučių, kurių buvo visas tuzinas susirinkę.

Kiek pavėlavęs į pobūvį atvyko ir dr. J.C.O. Noremas, buvęs JAV atstovas Lietuvai. Jis pasakė ilgesnę kalbą, ragindamas palaikyti visą laiką gyvą Lietuvos bylą, nepritrūkti kantrybės. Už jo gražią kalbą padėkojo dr. M. Devenis, o A. Devenienė įteikė jam lietuviškų rūtų puokštę.

Sol. O. Deveikienė, akompanuojant muz. M. Preikšaičiui, pagiedojo kalėdinių giesmių ir padainavo Vl. Jakubėno "Nurimk, sesut, gana raudoti" ir Br. Budriūno "Tėviškėlę", pritariant visiems dalyviams.

Buvo surinkta aukų, kurių dalis pasiųsta Vasario 16 gimnazijos Evang. Rateliui paremti.

Šis pobūvis, kuris sutraukė virš 100 dalyvių, buvo palankiai "Naujienų", "Draugo" ir kt. aprašytas.

Metinis susirinkimas

1974 m. vasario 10 d. buvo sukviestas Santa Monikoje Liet. Prot. S-gos metinis susirinkimas. Susirinkimą atidarė S-gos pirm. dr. M. Devenis. Dienos pirmininku pakvietė dr. P. Pamataitį, sekretoriauti-H. Petkienę.

Pirmininkas pranešė apie S-gos veiklą. Gražiai buvo visų narių pasidarbuota: surengtas piknikas, sėkminga kalėdinė eglutė. Piknike surinktomis aukomis buvo paremta spauda-"Svečias" ir "M. Sparnai". Liet. Ev. Reformatų Sinode dalyvavo du S-gos nariai-dr. M. Devenis ir J. Kutra. Paminėjo Chicagoje įsteigtą visų evangelikų dominacijų bažnytinę Tarybą, kuri į bendrą darbą nori įtraukti latvius ir estus ir per bažnytines organizacijas kelti pavergtų tautų laisvinimo klausimą. Teis. J. Kutra pasidžiaugė, kad S-ga turi savo tarpe dar energingą kun. M. Preikšaitį, kuris visiems patarnauja pamaldomis. Plačiau papasakojo savo įspūdžius iš Sinodo ir Chicagos evangel. bažnyčių bei atskirų narių veiklos ir gyvenimo.

Antrasis vicepirm. V. M. Glažė perdavė savo brolio J. Glažės, buv. iždininko, kasos apyskaitą. Pasirodo, kad S-ga savo kasoje jau turinti 247. 57 dol. pinigų. Abu broliai Glažės, kurie yra pasiryžę šiais metais daugiau pakeliauti, atsisakė beįeiti į valdybą. Valdyba sudaryta: dr. M. Devenis-pirmininkas, dr. P. Pamataitis-vicepirmininkas, H. Petkienė-sekr., J. Kutra-ižd. ir J. Sinkys-narys. Tenka pasidžiaugti, kad dr. M. Devenis, nežiūrint savo gražaus amžiaus, dar sutiko S-gai ir toliau vadovauti. Iš turimų ižde pinigų nutarta pasiųsti 15 dol. Vasario 16-sios gimnazijos Ev. Rateliui paremti.

j. kt.

000

MUZIKOS KUNIGAS

Tokia antrašte Kanados laikraštis pranešė apie A. Yčaitę-Beresnevičienę (prof. dr. J. Yčo dukrą), kuri Jungtinės Šv. Andriejaus bažnyčios North Bay, Kanadoj buvo išrinkta muzikos kunigu, pirmuoju tos bažnyčios istorijoje. Ten tilpo ir jos nuotrauka.

Laikraštis toje žinutėje patiekia daugiau žinių apie jos gyvenimą ir studijas. Prieš atvykstant 1949 metais į Kanadą, Vokietijoje-Marburgo universitete studijavusi šešias kalbas. Gyvendama Winnipege, pradėjo studijuoti muziką ir per trejus metus įsigijo mokytojos diplomą. Pianistės diplomą ji gavo Karališkosios Muzikos Konservatorijoj Toronto ir Manitobos universitetų muzikos mokyklose. Persikėlus 1963 m. į Torontą, atnaujino vargonų ir chorų studijas. Londono(Anglijos)Trinity College suteikė jai vargonų mokytojos diplomą, o taip pat ji laimėjo Karališkosios Kanados Vargonininkų Kolegijos nario vietą.

Džiaugiamės turėdami savo tarpe tokią gabią muzikę-vargonininkę, palinkėkime jai kuo geriausios sėkmės. J. Ktr.

CHICAGO. Chicagos Liet. Ev. Reformatų parapija Vasario 16 minėjimą surengė 1974 m. vasario 24 d. Pamaldos, kurias pravedė suprt. kun. Povilas Dilys pasakydamas patriotinį pamokslą, buvo baigtos Tautos himnu.

Parapijos salėje, prie Moterų D-jos paruoštos kavutės, kurt. P. Variakojis savo paskaitoje išryškino pirmuosius Lietuvos atstatymo pergyventus istorinius epizodus. J. Kr.

SUTUOKTA. Laimos Gerulytės ir Edvardo Puzzo santuoka, suprt. kun. P. Diliui laiminant, įvyko Evergreen Parko reformatų bažnyčioje. Giedojo operos solistė Roma Mastienė. Santuoka įvyko 1974 metais kovo 9 d.

KNYGOS

Kun. lic. Jonas Pauperas "Dievo Žodžio Tarnyboje", išleista Fondui Globoti Komiteto, Chicago, 1973 m. Knyga 240 psl. su kunigo atvaizdu, jo žmonos Marijos Pauperienės žodžiu skaitytojui ir Vl. Jakubėno straipsniu.

Tai kun. J. Paupero per 20 metų kunigavimo pasakytų-parašytų pamokslų rinkinys, apimąs Adventą, Kalėdas, Senuosius ir Naujuosius Metus, Gavėnią, Velykas, Sekmines, Šv. Trejybę ir baigiant įvairiais pamokslais, skirtais Piūties, Reformacijos, Motinos šventėms ir mirusiųjų minėjimui.

Kun. J. Paupero nespėtą įvykdyti planą tęsėjo jo žmona. Pamokslai išreiškia kun. J. Paupero gilų troškimą-praturtinti žmones dvasiniai. J. Kr.

SVEIKINIMAS

Parapijos ir Moterų Ratelio valdybos nariai nuoširdžiausiai sveikina "Mūsų Sparnų" Redakciją ir Administraciją ir linki nepailsti taip kilniame Jūsų darbe, kurį atliekate mūsų visų naudai ir mūsų džiaugsmui.

Kun. P. Dagys

PADĖKA

Liet. Ev. Reformatų Moterų D-ja Chicagoje dėkoja Dorothy Macytei-Evans, Rockford, už dovaną: už 12 gražių, jos pačios dailiai apmegztų, rankšluostėlių.

Moterų Draugija

NUO 1973 M. GRUODŽIO 1 D. IKI 1974 M. BIRŽELIO 1 D. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

Jonas ir Birutė Baumfeldai, Chicago-50 dol.; V. Karosas, Cicero ir J. Suvis, Chatham-po 25 dol.; J. Pelanis, Chicago, E. Balceris, Los Angeles ir J. Šilimas, Dorchester -po 20 dol.; E. Gudaitienė, Chicago-16 dol.; Liet. Ev. Liut. Išganytojo p-jos Moterų D-ja, Toronto, Tėviškės p-jos Moterų D-ja, Chicago, V. Žiobrys ir E. Lapienė, Chicago, N. Karaša, N. Jersey, M. Kregždė, Los Angeles ir J. Daniels, Brooklyn-visi po 15 dol.: E. Šleiterienė, Chicago-11dol.

Užsienio valiuta:

Fr. Šlenteris, Liet. Ev. Liuteronų Bažnyčios tremtyje vardu, Bremen-50 DM; V. Klimkeit, Vokietija-20 DM ir J. Pipynė, Anglija-1 Svarą.

Po 10 dol.:

Rev. dr. T. Žiūraitis, O. P.; J. Kaseliūnas, Colombia; N. Yorko Liet. Protest. p-jos Valdyba; N. Yorko Liet. Protest. p-jos Moterų D-ja; K. Žemaitienė, Rochester; M. Karaša, Baltimore; P. Čigas, Cleveland; M. Šenferas, Toronto; N. Michura, Yonkers; J. Kaufmanas, Danija; V. Šniuolienė, Brockton; K. Burbulis, Arkansas; J. Dagys, E. Šernienė, J. Stružas ir D. Evans-visi iš Rockford; J. Tatoris, kun. P. ir H. Diliai, A. Gečas, M. Nauburienė, A. Lingaitis, V. Česna, E. Hermanas-visi iš Chicagos.

Po 7 dol.:

J. Anysas, Chicago.

Po 6 dol.:

A. de Vaisiūnas, Venecuela; A. D. Jankūnas ir V. Lisauskas, Hamilton; B. Micpovilius, Brockton; K. Gaučienė, Chicago.

Po 5 dol.:

K. Plepys, Hot Springs; P. Kutra, Cheltenham; V. Sherksnis, Gardner; M. Bimbiris, Hampton; V. Šarka, Detroit; St. Palshis, Oak Brook; Ed. Variakojis, St. Petersburgh; J. Aukštikalnis, N. York; P. Jaunius, Kanada; Svalbonas, Rich. Hills; A. Pesys, Fairfield; M. Stonie, Lawrence; M. Tamulėnas, Racine; E. Gerulis, P. Vaitaitienė, A. Uznienė, M. Naujokienė, I. Barmienė, M. Stanaitienė, M. Mackus, A. Pilmonienė, P. Lampsatienė, L. Leipienė, J. Timpa, J. Jurkšaitis, V. Mituzienė, V. Kasiulienė, R. Gecevičienė, V. Trumpjonas, H. Pankienė, J. Hofmanas, E. Pušneraitienė, J. Jasiūnas, Pr. ir Br. Srugiai, A. Kuras, M. Puodžiūnas, A. Janušauskienė-visi iš Chicagos.

Po 3 dol.:

S. Misiulis, Edmonton; Vl. Mieželis, Phoenix; A. Lenderskis, CA; O. Kregždienė, V. Girdauskas, J. Variakojis, S. Dagys, kun. St. Neimanas, M. Idzelienė, H. Malonė, J. Padagas, N. Žibas, E. Noreikis, E. Hermanas-visi iš Chicagos.

P. Kėželis, Australia-2. 96 dol.

Po 2 dol.:

Fr. Skėrys, Vokietija; J. A. Urbonas, Dayton; G. Pritzkat, Md. Hights; Pr. Narvydas, Maspeth; E. Markvaldas, A. Obrikat, J. Bakšas, M. Bendik, A. Lipshes, E. Vaišvilaitė, H. Drejerienė, A. Buntinaitė, M. Bundelis, V. Puodžius, M. Skvirblienė, J. Galinaitis, P. Kleinaitis, P. Kiaupa, M. Meyer, M. Kujus, A. Kaminskas, L. Liubertienė, E. Si-

Phone: PR 6-3140

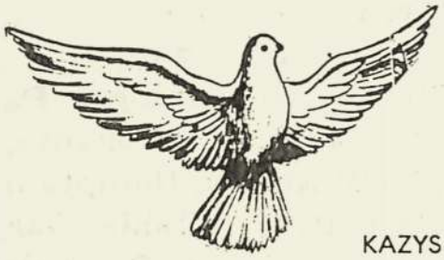

K. J. MACKE REALTY CO.
Established in 1924

Complete Insurance Services

KAZYS J. MACKE

2549 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60629

maitis, E. Varaneckienė, I. Kasparaitienė, J. Peteraitis, M. Patrienė, I. Panavienė, M. Žvilienė, L. Klimienė, P. Variakojis, V. Variakojis, L. Plačaitė-visi iš Chicagos.

Po 1 dol.:

K. Bakšytė, E. Vidrienė, M. Jurgaitienė, J. Kasiulis, M. Preikšaitienė, A. Albrechtienė-visi iš Chicagos.

* * *

Per "M. Sparnų" atstovą Kanadoje kurt. K. Kregždę gautos aukos:

Ev. Liut. Išganytojo p-jos Moterų Dr-ja-15 dol.; E. Jankus ir O. Delkus-po 10 dol.; J. Dambaras ir G. Sturmas-po 5 dol.; Mrs. A. Langas ir L. Vaštokaś-po 3 dol.; J. Preikšaitis-2 dol. ir 3 asmens-po 1 dol., viso 56 dol. Nuoširdžiai dėkojame.

* * *

Pono Juliaus Timpos auka "M. Sparnams" už 1973 m. buvo paskelbta kito asmens vardu. Poną Timpą už nemalonią klaidą atsiprašome ir atitaisome:

P. J. Timpa už 1973 m. aukojo 5 dol. Taipgi ir šiais metais jis jau prisiuntė 5 dol. auką. Nuoširdžiai dėkojame.

Administracija

REMKIME EVANGELIŠKĄ SPAUDĄ

Mielas skaitytojau, tik Tavo duosnios aukos dėka ir bendradarbių pasišventimu žurnalas pajėgia tobulėti ir gyvuoti. Tikimės ir ateityje mus nepamiršite, leisite ir toliau viltingai žvelgti į ateitį. Nuoširdus ačiū Jums!

Aukotojas, kuris nerastų savo pavardės aukų sąraše, prašomas susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond Str.
Chicago, Ill. 60629

Administracija

TELEVIZIJOS

Spalvotos ir paprastos Radijai Stereo ir oro vėsintuvai

Pardavimas ir taisymas

MIGLINAS TV

2346 W. 69th St. — Tel. 776-1486

Chicago Savings
and Loan Association

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION
SAFETY OF YOUR SAVINGS
INSURED
UP TO $20,000

5 3/4 % CERTIFICATES SĄSKAITOMS

5 1/4 % Ant visų knygelių sąskaitų

7 1/4 %

MRS. PHILOMENA PAKEL, President

6245 SO. WESTERN AVE. **TEL. GR 6 - 7575**

MIDLAND SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

5 1/4 % Passbook Savings. All accounts compounded daily — paid quarterly.

7 1/2 % 4 Years Savings Certificate (Minimum $5,000).

TWO LOCATIONS

4040 Archer Ave.
CHICAGO, ILL. 60632
• Phone 254-4470

8929 S. Harlem Ave.
BRIDGEVIEW, ILL. 60455
• Phone 598-9400

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION
SAFETY OF YOUR SAVINGS
INSURED
UP TO $20,000

All Savings Insured to $20,000.00

FEDERAL HOME LOAN BANK SYSTEM
MEMBER

Frank Zogas PRESIDENT

PETKUS

LAIDOJIMO ĮSTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO

2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS

1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS